

Over dit boek

Dit is een digitale kopie van een boek dat al generaties lang op bibliotheekplanken heeft gestaan, maar nu zorgvuldig is gescand door Google. Dat doen we omdat we alle boeken ter wereld online beschikbaar willen maken.

Dit boek is zo oud dat het auteursrecht erop is verlopen, zodat het boek nu deel uitmaakt van het publieke domein. Een boek dat tot het publieke domein behoort, is een boek dat nooit onder het auteursrecht is gevallen, of waarvan de wettelijke auteursrechttermijn is verlopen. Het kan per land verschillen of een boek tot het publieke domein behoort. Boeken in het publieke domein zijn een stem uit het verleden. Ze vormen een bron van geschiedenis, cultuur en kennis die anders moeilijk te verkrijgen zou zijn.

Aantekeningen, opmerkingen en andere kanttekeningen die in het origineel stonden, worden weergegeven in dit bestand, als herinnering aan de lange reis die het boek heeft gemaakt van uitgever naar bibliotheek, en uiteindelijk naar u.

Richtlijnen voor gebruik

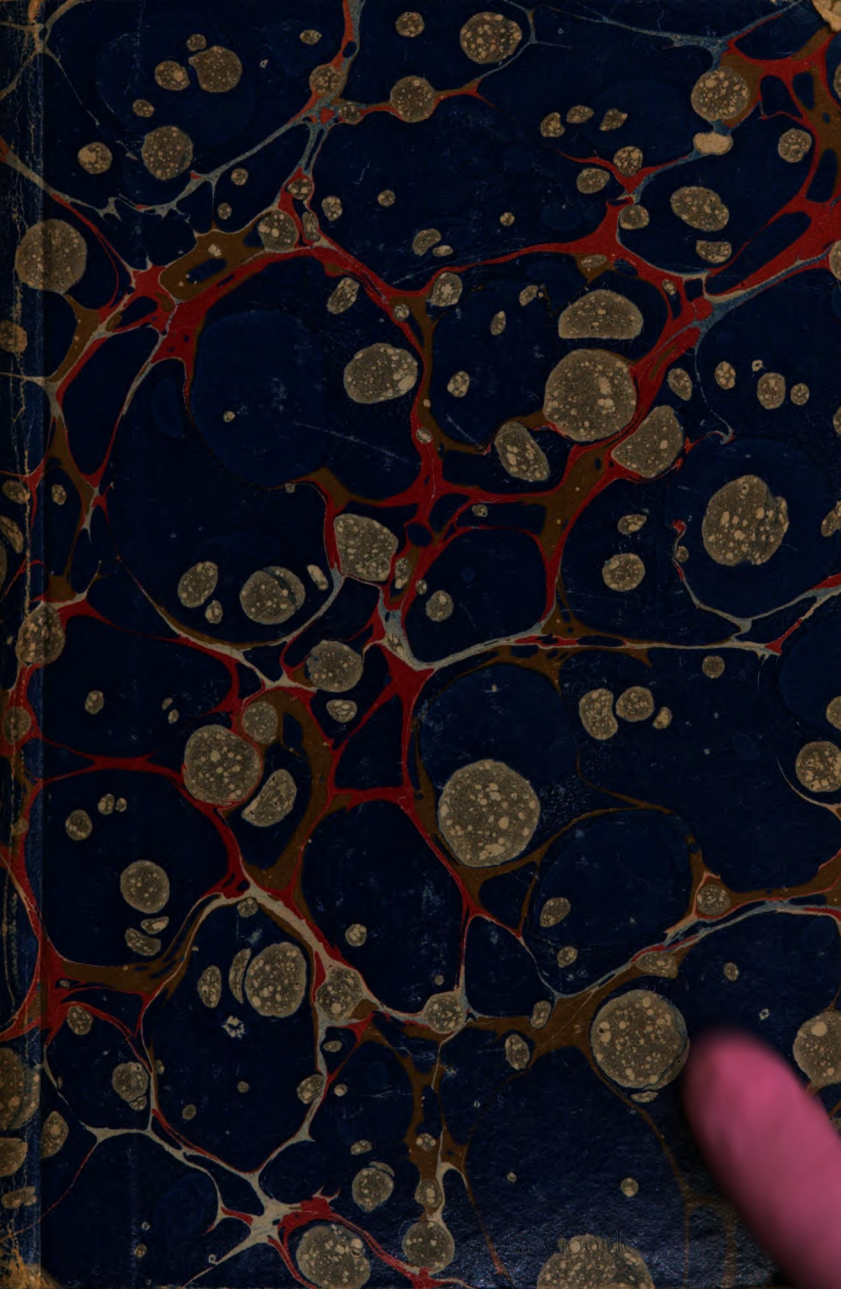
Google werkt samen met bibliotheken om materiaal uit het publieke domein te digitaliseren, zodat het voor iedereen beschikbaar wordt. Boeken uit het publieke domein behoren toe aan het publiek; wij bewaren ze alleen. Dit is echter een kostbaar proces. Om deze dienst te kunnen blijven leveren, hebben we maatregelen genomen om misbruik door commerciële partijen te voorkomen, zoals het plaatsen van technische beperkingen op automatisch zoeken.

Verder vragen we u het volgende:

- + *Gebruik de bestanden alleen voor niet-commerciële doeleinden* We hebben Zoeken naar boeken met Google ontworpen voor gebruik door individuen. We vragen u deze bestanden alleen te gebruiken voor persoonlijke en niet-commerciële doeleinden.
- + *Voer geen geautomatiseerde zoekopdrachten uit* Stuur geen geautomatiseerde zoekopdrachten naar het systeem van Google. Als u onderzoek doet naar computervertalingen, optische tekenherkenning of andere wetenschapsgebieden waarbij u toegang nodig heeft tot grote hoeveelheden tekst, kunt u contact met ons opnemen. We raden u aan hiervoor materiaal uit het publieke domein te gebruiken, en kunnen u misschien hiermee van dienst zijn.
- + *Laat de eigendomsverklaring staan* Het “watermerk” van Google dat u onder aan elk bestand ziet, dient om mensen informatie over het project te geven, en ze te helpen extra materiaal te vinden met Zoeken naar boeken met Google. Verwijder dit watermerk niet.
- + *Houd u aan de wet* Wat u ook doet, houd er rekening mee dat u er zelf verantwoordelijk voor bent dat alles wat u doet legaal is. U kunt er niet van uitgaan dat wanneer een werk beschikbaar lijkt te zijn voor het publieke domein in de Verenigde Staten, het ook publiek domein is voor gebruikers in andere landen. Of er nog auteursrecht op een boek rust, verschilt per land. We kunnen u niet vertellen wat u in uw geval met een bepaald boek mag doen. Neem niet zomaar aan dat u een boek overal ter wereld op allerlei manieren kunt gebruiken, wanneer het eenmaal in Zoeken naar boeken met Google staat. De wettelijke aansprakelijkheid voor auteursrechten is behoorlijk streng.

Informatie over Zoeken naar boeken met Google

Het doel van Google is om alle informatie wereldwijd toegankelijk en bruikbaar te maken. Zoeken naar boeken met Google helpt lezers boeken uit allerlei landen te ontdekken, en helpt auteurs en uitgevers om een nieuw leespubliek te bereiken. U kunt de volledige tekst van dit boek doorzoeken op het web via <http://books.google.com>

S

U

K

By
Eos

44950.

KW.

1090
137

NEDERDUITSCH
SPRAEKKUNST,

VOOR DE

J E U G D T.

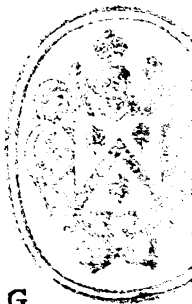
*Uit verscheidene onzer voornaemste
Spraekekunstschryveren opgesteld,*

DOOR

KORNELIS VANDER PALM,

*Fransch en Duitsch Kostschoolhouder
te Rotterdam.*

EERSTE STUKJE.

TE ROTTERDAM,
By REINIER ARRENBURG,
Boekverkooper op het Westnieuwland, 1769.

V O O R R E D E .

Hoe noodzakelyk het is, dat elk mensch in zyne moeder sprake ervaren zy, is gemakkelyk te begrypen: door deze ervarenheit wordt men niet alleen in staet om geschreevene werken met nut te lezen; maer men verkrygt hier door ook bekwaemheit om zyne gedachten anderen in orde voortestellen. En wien is niet bewust, dat verscheidene schryvers een groot deel van hun-

V O O R R E D E .

nen roem verliezen', alleen om dat zy buiten staet zyn om hunne meening klaer en zuiver uittedrukken? Hierom heeft men overal en in alle tyden de opbouwers der talen hooggeacht ; en in alle landen vindt men achtingswaerdige mannen, die hunnen tydt niet te dierbaer geschat hebben om den opbouw hunner tale dienstig te zyn. De onvermoeide Ten Kate, de scherppziende Huidecoper, de vindingryke Monen en de welbespraekte Nyloe, om van het kunstgenootschap Natura & Arte en anderen niet te spreken, zyn, in

ons

V O O R R E D E.

ons Nederlandt , getuigen hier van.

Dan wie immer hunne werken oordeelkundig heeft ingezien, zal gemerkt hebben, dat het oogmerk dier schryveren meer geweest zy der geleerde wereld hunne vernuftige gedachten, als der jeugd' hunne lessen, medetedeelen ; ja dat men zelfs eenige kundigheid, zoo niet van andere, ten minste van onze tale bezitten moet, wil men de vrucht van hunnen arbeidt plukken. Ons oogmerk, in tegendeel, is alleen der jeugd' dienstig te zyn : voor haer is

V O O R R E D E.

bet dat wy deze Spraekkunst opgesteld hebben; moetende men, naer onze gedachten, met de jeugd' beginnen, indien men immer gegronde hoop kan opvatten, dat onze Nederlandsche spraek, by de Nederlanders, op baren rechten prys gestelt zal worden. Wy beroemen ons dan niet eene nieuwe Spraekkunst, waer in nieuwe regels gestelt, of uitgevondene verbeteret worden, in 't licht gebragt te hebben: neen; zoo ik my ergens op beroem, is 't op de eenvoudigheid, die ik in alles, zoo veel my immer

V O O R R E D E.

mer mogelyk geweest is, in dit werkje betracht hebbe. Des beken ik openbartig, dat ik dit werkje uit de beste schryveren onzer Nederlandfche fprake getrokken hebbe, en wel byzonder, dat my zeker, tot nog toe by weinigen bekend, handschrift van eenen myner waerdste vrienden, benevens de hulp van goede taalkenneren, zeer te ftade gekomen is. Het werk zelfs heb ik in verfcheidene boekjes of ftukken verdeelt, zoo wel om dat het verfchillende zaken zyn, als om den lust der jeugd,

V O O R R E D E.

jeugd', door vernieuwing, optewekken. Met opzet heb ik verkozen het zelve by vragen en antwoorden te behandelen, om dat de ervarenheit my geleert heeft dezen weg dienstigst voor de jeugd' te zyn. Het werk is echter zoo ingericht, dat de antwoorden, op zich zelfs gelezen zynde, eenen volkomen zin uitmaken. Voor het overige hoop ik dat myne pooging aen het my voorgestelde einde voldoen zal; te weten, dat de Nederlandsche jeugd in de gronden barer moedersprake, van ba-

re

V O O R R E D E.

re jongheit af, zal ervaren worden; houdende my verzekert, dat ik met de bereiking' van dit einde, iets nuttigs tot de bevordering der maetschappij' zal toegebracht hebben, te meer daer, naer myn weten, nimmer een werkje van dien aert, met dat einde, in onze Nederlandsche sprake geweest is; ja, zoo myne eigenliefde hier niet te streelende is, verwacht ik met grond' van dit werkje het zelfde genoeg, dat ik tot nog toe van myne Zedelyke Opvoeding, mede ten dienste der Nederland-

sche

V O O R R E D E.

*ſche jeugd' geſchreven, gebad heb. In-
tusſchen wensch ik mynen Lezeren alle
geestelyk en ligchamelyk heil.*

NE

NEDERDUITSCH
SPRAEKKUNST,
VOOR DE
J E U G D T.

EERSTE HOOFDSTUK.

Vr. **W**at is de *Spraekkunst*?

Antw. De *Spraekkunst* is eene kennis van de Letteren en Sprake.

Vr. Uit hoe vele deelen bestaat de *Spraekkunst*?

Antw. Zy bestaat uit twee deelen, name-lyk, de *Woordgronding* en *Woordvoeging*.

Vr. Wat leert de *Woordgronding*?

Antw. De *Woordgronding* leert den Oorsprong, de Eigenschap, Afleiding en Verdubbeling van enkele woorden.

Vr. Wat wordt daer toe vereischt?

Antw. Daer toe wordt vereischt; voor-
eest, eene kennis der letteren, waar uit de
woorden t'samengesteld worden, 't welk de
Spelling genoemd wordt; en ten tweede, een

onderzoek der lettergrepen, dat is, hoe die recht uittespreken zyn, 't welk men de *Uitspraak* noemt.

TWEEDE HOOFDSTUK.

Van de Letteren.

Vr. **W**elke zyn de Letters, die in de Nederduitsche Tael gebruikt worden?

Antw. In de Nederduitsche Tael gebruikt men zesentwintig Letters, te weten, A, B, C, D, E, F, G, H, I, J, K, L, M, N, O, P, Q, R, S, T, U, V, W, X, Y, Z.

Vr. Hoe worden deze Letters beschouwt?

Antw. Men beschouwt dezelve somtyds als Hoofdletters, somtyds als gemeene Letters.

Vr. Waerom worden sommige Letters Hoofdletters genoemd?

Antw. Men noemt dus de Hoofdletters, oim dat zy in het begin van eene rede, of eigen naem van eenen persoon of eene stad, enz, als het hoofd der volgende letteren, in den eersten rang geplacet worden; waer na men dan de gemeene letters in de woorden gebruikt. Dus schryft men: *De druk-kunst is door Laurens Koster te Haerlem uitgevonden.*

Vr.

Vr. Is 'er, in het schryven van sommige Letteren niet iets aentemerken?

Antw. Aengaende de *S* merkt men op, dat dezelve van tweederlei soort is, die men dus *f* en *s* schryft, en waer van de eerste dient om eene lettergreep te beginnen, en de laatste om die te sluiten. Dit wordt ook van sommigen omtrent de *z* en *r* opgemerkt, schoon het in deze letter zelden of nooit wordt waergenomen.

Vr. Kunt gy niet eenige voorbeelden hier van opgeven?

Antw. Men ziet dit in *passen*, *wassen*, *missen*, *sarzen*, *marzen*, *warzen*, waer in de lettergrepen met *f* en *z* begonnen, en met *s* en *r* geëindigt worden.

Vr. Hoe worden de Letters verdeelt?

Antw. De Letters worden verdeelt in Zelfklinkers en Medeklinkers.

Vr. Wat is een Zelfklinker?

Antw. Een Zelfklinker is eene letter, die uit zich zelve klaer en duidelyk klinkt, en dus, zonder behulp van eene andere letter, eene geheele lettergreep kan uitmaken: als in *A-rendt*, *E-del*, *J-ber*, *O-lie*, *U-we*, *T-ver*.

Vr. Hoe vele Zelfklinkers zyn 'er?

Antw. De Spraekkunstenaers zyn het, omtrent het getal der Klinkletteren, niet ten volle eens. De meeste en voornamelyk de oude

Schryvers stellen 'er zes, te weten, A, E, I, O, U, Y; waer van de vyf eersten kort, doch dé laetste lang, in het uitspreken, zyn. Anderen, in tegendeel, bewéren dat 'er maer vyf Zelfklinkers zyn; en willen dus den Langklinker Y, als eene Grieksche Letter, onder onze Zelfklinkers niet getelt hebben.

Vr. Hoe kunnen dan de woorden *gy, by, myn, zyn, enz.* gespelt worden?

Antw. Zy zeggen dat men de woorden, die men voorhene met eene *y* geschreven heeft, met *ii*, of sieraedshalve met *ij* moet schryven, als *ziin* of *zijn*, *miin* of *mijn*, enz.

Vr. Wat is 'er dan van de letter *y* te houden?

Antw. Ons dunkt dat men de letter *y* niet zoo ligt uit onze Klinkeren moet verbannen: vooreerst, om dat onze Schryvers deze Grieksche Letter meest altydt zoo veel als den langklinker *ij* hebben doen gelden, en dat dus hunne lettergrepen, met *y* gespelt, eenen anderen klank zouden verkrygen, indien men deze letter geheel wilde uitmonsteren: ten andere, om dat de *j*, als een Medeklinker, niet bekwaem is om de *i* te verlengen; waerom men genoodzaekt zoude zyn de spelling met *ii* intevoeren, 't geen echter van niemant geschiedt.

Vr. Is dit geschil van eenig belang?

Antw.

Antw. Het is van zeer weinig belang hoedanig men deze letter schryve, mits men dezelve den rechten klank mededeele.

Vr. Wat zyn Medeklinkers?

Antw. Medeklinkers zyn de overige twintig Letters, die uit zich zelve geen klank hebben, maer het geluid der Klinkeren aennemen, en haer geluid den Klinkeren mededeelen; waer uit blykt, dat deze Medeklinkers niet, dan met behulp der Zelfklinkeren, kunnen uitgesproken worden; als Be, Ce, De, eF, Ge, Ha, Je, Ka, eL, eM, eN, Pe, Que, eR, eS, Te, Ve, We, eX, Ze.

Vr. Wordt 'er geen onderscheidt tuschen deze Medeklinkers gemaekt?

Antw. Sommigen nemen, uit deze Medeklinkeren, vier halve Klinkers of Smeltletters, als L, M, N en R, waer by anderen nog de F en S voegen; om dat zy zachter dan de andere Medeklinkers worden uitgesproken. Doch dit onderscheidt dunkt ons onnoodig, om dat zy in kracht niet meer dan Medeklinkers zyn.

Vr. Wat is 'er verders omtrent de Letters in acht te nemen?

Antw. Men moet acht geven, dat men de *j* voor eenen Medeklinker blyve houden, en niet met de *i* en *y*, die eigenlyk Klinkers zyn, verwarre.

Vr. Wat hebt gy meer aentemerken?

Antw. De C, Q en X zyn eigenlyk geene Nederlandſche letters, maer dienen alleen om woorden van vreemde afkomſte, of eigene namen van perſonen te ſpellen.

DERDE HOOFDSTUK.

Van de Spellinge.

Vr. **W**aer in beſtaet de zuivere *Spelling*?

Antw. De zuivere *Spelling* beſtaet daer in, dat men, in het ſchryven der woorden, geen meer of minder *Klinkers* of *Medeklinkers*, dan men noodig heeft, gebruike, en dat ydere *Letter* in hare rechte plaets geſchreven worde.

Vr. Wat moet men hier omtrent gade ſlaen?

Antw. Naerdien men, in het ſpellen, zoo wel te kort als te lang zyn kan, moet men toezien, dat men van den rechten aert en de ware beduideniſſe der woorden niet aſga. By voorbeeldt; wanneer ik, in plaets van *haert*, eene haertſtede, *hart* ſpelde, zou men denken dat ik van het hart eenes menſchen ſprake. Door het uitlaten van *o* in *boom* krygt men

men *boom*: *boot* verwisfelt in *bot*. Ook verandert *Abeel*, een zekere boom, door het uitlaten van *e*, in *Abel*, eens mans naem; en zoo is het met zeer vele anderen.

Vr. Waer uit leert men den rechten aert en klank der woorden kennen?

Antw. Men leert den aert en klank der woorden kennen, uit het gebruik van vele voorbeelden, waer in aangewezen wordt hoe elke letter, in het begin, midden en einde der woorden, gestelt wordt, en klinken moet.

Vr. Zoudt gy niet eenige voorbeelden van spellinge met de *A* kunnen opgeven?

Antw. Met de *A* spelt men *Abt*, *Acht*, *Adem*, *Akker*, *Ambacht*, enz. Ook komt zy voor in de woorden *bandt*, *handt*, *hart*, *snart* en diergelyken.

Vr. Heeft de *A* geene groote gemeenschap met hare gebuurletter *E*?

Antw. De *A* heeft zoo groote gemeenschap met de *E*, dat zy veelyds daer mede, by wys van afleidinge, verwisfelt wordt: by voorbeeldt, in *schenden* van *schandt*, *tennen* van *tam*, *vesten* van *vast*, en meer anderen. Voorts schryft men, zonder onderscheidt, *hart* en *bert*, *snart* en *snert*, *star* en *ster*, *stark* en *sterk*, *vlak* en *vlek*, enz. Nogthans doet men, in het schryven dezer laetste woorden,

den, best dat men eenen eenparigen voet houde, en zich binde aen de spelling, die men zich voorgeschreven heeft.

Vr. Welke woorden spelt men met de B?

Antw. Met de B spelt men *Badt, Bedt, Bier, Bol, Pyl, krabben, hebben*, enz. Doch in *hemden, Embden*, gelyk men somtyds geschreven ziet, en in diergelyke woorden, is zy geheel overtollig.

Vr. Met welke letter heeft de B de grootste gemeenschap?

Antw. De B heeft de grootste gemeenschap met de P; dewyl het onderscheidt dier twee letteren alleen in het meer of min te samenvoegen der lippen gevonden wordt.

Vr. Uit welke woorden blykt dit?

Antw. Dit blykt voornamelyk uit het begin der lettergrepen, in de woorden *Badt en Padt; Bladt en Plat, Braedt en Praet, Been en Ieen, Pyl en Pyl*, en diergelyken. Ook blykt het uit het einde der lettergrepen, in de woorden, *slab en slap, krab en krap, tob en top*, enz.

Vr. Wat heeft men hier omtrent in acht te nemen?

Antw. Men moet toezien, dat men, in de spelling, geene B voor eene P, of geene P voor eene B gebruike; dewyl men daerdoor de woorden met elkanderen zoude verwarren.

Vr.

Vr. Wat is 'er ten opzichte van de C aen-temerken?

Antw. De C komt ons voornamelyk te pas, in het spellen van eigene namen, of woorden van vreemde afkomste, als *Cerberus*, *Circe*, *Cicero*, *Ceder*, *Celle*, *Cirkel*, *Cymbel*, en meer anderen; moettende men, in het spellen van Nederduitsche woorden, de K of S daer voor gebruiken.

Vr. Waer op moet men dan acht slaen, om den rechten klank der C uitte drukken?

Antw. Men moet in aenmerking nemen dat de C den klank van eene K heeft, wanneer zy voor eene A, O of U staet; doch van eene S, wanneer zy door eene E, I of Y gevolgt wordt.

Vr. Wordt deze letter: somtyds niet overtollig gebruikt?

Antw. Men gebruikt de C overtollig, wanneer men, in de woorden *boek*, *hoek*, *haek*, *staek*, en diergelyken, eene C voor de K voegt, en *boeck*, *hoeck*, enz, schryft.

Vr. In welke woorden kunnen wy de C in 't geheel niet misfen?

Antw. De C moet noodwendig gebruikt worden in zulke woorden, waer in een scherper klank, dan men door de G kan uitdrukken, gehoort wordt. In dit geval wordt zy met de H gepaert, en vormt een letterteeken

ch, 't welk wy *che* noemen. Dit onderscheidt van klank wordt gemerkt in *lach*, van *lagchen*, en *lag*, van *liggen* komende; (*) en allerduidelykst in de woorden *schoon*, *schryven*, enz, waer voor men geen *sgoon*, *sgryven*, enz. spellen kan.

Vr. Welke woorden moeten voorts met deze t'samengevoegde letter, die men *che* noemt, gespelt worden?

Antw. Men spelt met de *Ch* ook alle woorden, die uit de Grieksche tale afkomstig zyn, als *Christus*, *Chrysofostomus*, *Christoffer*, *Christiaen*, en meer anderen?

Vr. Moeten deze woorden niet met eene *K* gespelt worden, gelyk sommigen doen?

Antw. Deze woorden kunnen met geene *K* gespelt worden: vooreerst, om dat deze eigene namen, in hunne eigene tale, met *Ch* gespelt worden; ten tweede en voornamelyk, om dat de *K* geene kracht heeft om deze woorden, naer den aert der uitsprake, uittedrukken.

Vr. Wat moet men ten opzichte van de *Ch* nog aenmerken?

Antw. De *Ch* wordt dikwerf oneigen gebruikt

(*) Van de gelykluidende woorden handelende, zullen wy verscheidene voorbeelden, waer uit dit onderscheidt blykt, opgeven.

bruikt in woorden, die wel eenen scherpen klank schynen te hebben, maer nogthans afkomen van woorden, die met eene G gespelt worden, als *macht*, *klacht*, *placht*, *jacht*, *dracht*, enz; moietende dezelve, als van *mogen*, *klagen*, *plegen*, *jagen*, *dragen*, afkomende, altoos met eene G, en dus *magt*, *klagt*, enz, worden gespelt.

Vr. Dient ons de *Ch* niet nog, om onderscheidt tusfchen eenige gelykluidende woorden te maken?

Antw. De *Ch* dient ons, om onderscheidt te maken tusfchen de woorden *noch* en *nog*, *doch* en *dog*, *licht* en *ligt*, en diergelyken meer; dewyl 'er veel verschil in derzelve beteekenissen is.

Vr. Wat onderscheidt is 'er tusfchen *noch* en *nog*?

Antw. Als het woordt *noch* met *Ch* gespekt wordt beteekent het eene onkenning; by voorbeeldt, *myn broeder noch ik hebben op de bours geweest*. Doch wanneer het met *G* wordt geschreven, geeft het eene vermeerdering te kennen; by voorbeeldt, *hy heeft nog twee broeders*, enz.

Vr. Welke woorden worden met de *D* gespelt?

Antw. Met de *D* schryft men *Dak*, *Dan*, *Dank*, *Dek*, *Dik*, *Dol*, *Duif*, *Dyk*, enz.

Vr.

Vr. Wat moet men omtrent de D overwegen?

Antw. Omtrent de D komt eerst in aenmerking hare verwantschap met de T, waer van zy alleen door de zachtheit in het spreken onderscheiden is.

Vr. Kunt gy niet eenige woorden, waer door dit onderscheidt gemerkt wordt, opgeven?

Antw. Dit onderscheidt blykt in de woorden *wand* en *want*, *zweed* en *zweet*, *rad* en *rat*, *doch* en *toch*, *dieren* en *tieren*, (*) enz.

Vr. Wat volgt 'er uit deze overeenkomste van de D met de T?

Antw. Hier uit volgt, dat men, in het spellen der woorden, naeuwkeurig moet letten of de uitspraek zacht of scherp zy; moettende men in het eerste geval eene D, doch in het laetste eene T gebruiken.

Vr. Moet men de woorden, die in het meervouwige getal eene D vereischen, in het enkelvoudige met eene D schryven; by voorbeeldt, *antwoord*; dat in het meervoudige *antwoorden* heeft?

Antw. Omtrent het gebruiken der D, in
woor-

(*) By de gelykluidende woorden, zullen wy den grondt, om deze woorden wel te spellen, opgeven.

woorden , die in het meervouwige eene D vereisfchen, vindt men drierlei spellingen. Sommigen spellen zonder D aldus; *antwoord*: anderen met eene D alleen, te weten, *antwoord*. Doch eene derde foort gebruikt de D, en voegt 'er eene T by, op deze wys, *antwoordt*.

Vr. Wat reden geven de eerften voor hunne spelling?

Antw. De eerften zeggen dat de D te zachten klank heeft, om eene lettergreep te fluiten; en dat men, in de uitspraek dier woorden, de fcherpe T onderscheidenlyk hoort.

Vr. Wat wenden de tweeden voor?

Antw. De tweeden wenden voor, dat het meervouwige getal genoegzaam aentoont, dat men in het enkelvoudige eene D gebruiken moet; of liever dat men in het enkelvoudige kan zien hoe het meervouwige moet gefpelt worden.

Vr. Wat zeggen de laetften?

Antw. De laetften ftemmen de redenen der twee voorgaenden toe; zeggende, aen den eenen kant, dat de D, wegens hare zachtheit, de lettergreep in diergelyke woorden niet kan fluiten; en aen de andere zyde, dat het meervouwige toont dat men in het enkelvoudige geene D misfen kan. Om derhalve aen de uitspraek en tevens aen den aert der

WOOR-

woorden te voldoen , gebruiken zy DT beide.

Vr. Welk gevoelen is voor het beste te keuren?

Antw. Het eerste gevoelen is geheel te verwerpen, om dat men te zeer van den aert en de natuur der woorden afwykt. Ten opzichte van de twee anderen, zouden wy voor ons het laetste verkiezen; doch de zaak is van geene groote aengelegenheit, als men zich zelve slechts altoos gelyk is.

Vr. Moet men de woorden, die in *heit* uitgaen, ook met DT spellen?

Antw. Dewyl de woorden, die in *heit* eindigen, in het meervouwige geen *heiden* maer *heden* hebben, en hunne beteekenis ook geenszins in den uitgang gelegen is, verkiezen wy, op de uitspraak dezer woorden lettende, dezelve liever met eene enkele T, en dus *waerheit*, *gerechtigheit*, enz. te schryven.

Vr. Welke woorden spelt men met de E?

Antw. Met de E spelt men *Ebbe*, *Echt*, *Edel*, *Ezel*, *bel*, *bel*, *kelk*, *kerk*, *werk*, enz.

Vr. Wat moet men aengaende de E opmerken?

Antw. Omtrent de E merkt men op, dat zy een zacht en scherp geluid heeft, welk onderscheidt van klank in de woorden *Gével*
en

en *bevel*, *ézel* en *gezel*, *hémel* en *geinhêld*, en voornamelyk in *deel* (een plank) en *déet* (een gedeelte), enz, duidelyk te bespeuren is.

Vr. Wat hebben sommige Taelkenners hier omtrent in acht genomen?

Antw. Sommigen hebben geoordeelt, dat het niet ondienstig zoude zyn de hooge of scherpe E telkens met een klankteeken van boven te merken; 't welk echter van zeer weinigen nagevolgt wordt.

Vr. Zyn 'er geene woorden, waer in de E gemerkt dient te wezen?

Antw. Men merkt het woordt *één*, wanneer het *een* getal beteekent, tot onderscheiding van *sen*, wanneer het een Lidwoordt is; by voorbeeldt: *één letter maekt somtyds een geheel woordt uit.*

Vr. Is 'er niet veel overëenkomst tuschen de E en I?

Antw. De overëenkomst tuschen de E en I blykt duidelyk uit zulke woorden, die in het eenvoudige met eene I, doch in het meervouwige met eene E gespelt worden, als *lidt* en *leden*, *schip* en *schepen*, *spit* en *speten*, enz.

Vr. Welke woorden worden met F gespelt?

Antw. Met de F spelt men *Faem*, *Fielt*, *Flesch*,

Flesch, *Fok*, *Fout*, *dras*, *gras*, *straf*, enz.

Vr. Wat moet men aengaende de F opmerken?

Antw. Men merkt in de F op de overeenkomst, die zy heeft met de V, bestaende haer onderscheidt alleen hier in, dat de F scherp en de V zacht uitgesproken wordt.

Vr. In welke woorden wordt dit onderscheidt van uitspraak bespeurt?

Antw. Men bespeurt dit duidelyk in *fel* en *vel*, *fier* en *vier*, *faem* en *vaem*, en diergelyken; ook wordt de scherpheit der F gehoort in het einde der lettergrepen, als in *graf*, *staf*, *sterf*, *werf*, enz.

Vr. Maer moet men zulke woorden niet met eene V schryven, als *grav*, *stav*, enz, om dat men in het meervouwige spelt *graven*, *staven*, enz.

Antw. De spelling met V in deze woorden, hoewel by eenigen gebruikelijk, strydt geheel tegen den aert der uitsprake, waer in men eenen scherpen, en geenszins zachten klank, gelyk de V is, gewaer wordt. Ook kan het tot eenen vasten regel verstreken dat de V nimmer eene lettergreep sluiten kan.

Vr. Hebt gy nog niet iets, aengaende de F, aentemerken?

Antw. Men merkt op de F nog aen, dat men de woorden *ontfangen*, *ontfunken*, enz, ge-

gemeenlyk met eene *f* geschreven ziet; daer echter genoeg blykt dat die woorden, als van *vangen* en *vonken* afkomende, met eene *V*, en dus *ontvangen* en *ontvonken* moeten gespelt worden. Denzelfden misslag begaet men in het schryven van *Juffrouw*, voor *Jufvrouw*.

Vr. Wat merkt men meer, aengaende de *F*, op?

Antw. De woorden, die uit het Grieksch en Latyn in onze taal zyn overgebracht, en in die talen met ϕ of *ph* geschreven worden, moet men by ons met eene *F* spellen, als *Faem*, *Feniks*, *Filozooft*, *profeet*, en meer anderen; welke spelling van onze meeste Taelkenneren gewettigt is, om dat onze *F* denzelfden klank als de *ph* heeft, en om dat de onkundigen nimmer *pilozooft*, in plaats van *Filozooft*, lezen zouden.

Vr. Welke woorden worden met eene *G* gespelt?

Antw. Met de *G* spelt men *Gaen*, *Geldt*, *Gier*, *Goudt*, *Gunst*, *Gy*, *vlag*, *dag*, *beg*, *weg*, enz.

Vr. Met welke letter heeft de *G* eene naeuwe verwantschap?

Antw. Behalve met de *Cb*, heeft de *G* eene naeuwe verwantschap met de *K*, gelyk blykt uit de woorden *koning* en *konink*, *koningryk* en *koninkryk*, *gevangenis* en *gedankenis*,

oorsprong en *oorspronk*, *jongvrouw* en *jonk-vrouw*, en diergelyken; moetende men in zulke woorden omzichtig te werk gaen, en vooral eenen eerparigen voet houden.

Vr. Welke woorden spelt men met de H?

Antw. De H komt te pas in het spellen van *Ham*, *Handt*, *Hek*, *Heldt*, *Hier*, *Hok*, *Huis*, *vryheit*, en anderen.

Vr. Wordt de H niet dikwerf onnoodig gebruikt?

Antw. De H wordt overtollig gebruikt, wanneer men dezelve achter de G voegt, en *dagh*, *vlagh*, *hegh*, *wegh*, *ghy*, enz, schryft. Dit heeft te voren wel by eenige weinigen ingang gevonden, maer wordt thans van de beste Sprækkunstenaren geheel verworpen. Ook wordt zy van sommigen in het woordt *offerhande* afgekeurt.

Vr. Waer in gebruikt men de I?

Antw. De I gebruikt men in de woorden *In*, *Ik*, *Iets*, *Is*, *min*, *zin*, *list*, *twist*, en vele anderen; moetende men deze letter wel duidelyk van de J leeren onderscheiden; welk onderscheidt best geleert wort door zulke woorden, waer in de J en I te gelyk gevonden wordt, als in *jicht*, *juist*, en meer anderen.

Vr. In welke woorden bedient men zich van de j?

Antw.

Antw. Van de J bedient men zich in *Ja*, *Faer*, *Jeugdt*, *Jok*, *Jong*, en diergelyken. Ook wordt deze letter wel met de G verwisfelt, als in *Jenever* en *Genever*, *Anjelier*, en *Angelier*, *Majestraet* en *Magistraet*, enz.

Vr. Wanneer bezigt men de K?

Antw. De K wordt gebruikt in de woorden *Kabel*, *Kalf*, *Kalk*, *Kam*, *Keel*, *Kei*, *Kist*, *Kool*, *Kusch*, en diergelyken. Ook doet men best, dat men, in woorden, of eigene namen, die, uit vreemde talen afkomstig, in Hollandfchen verwisfelt en met C gespelt worden, met K fchryft, als *Kornelis*, *Karolus*, *Kasparus*, enz; wordende dit door de meeste Taekenners gewettigt.

Vr. Welke woorden worden met de L gespelt?

Antw. Met L spelt men *Laf*, *Lamp*, *Last*, *Leet*, *Lier*, *Licht*, *Lomp*, *Luit*, *Lyst*, en meer anderen. Ook wordt deze letter fomtyds met de R verwisfelt, als in *stamelen* en *stameren*, *snippelen* en *snipperen*, enz. Zy heeft insgeelyks gemeenschap met de U; gelyk men *fau-denieren* voor *soldaten* fchryft. Eertyds fchreef men ook *goldt* en *koldt*, voor *goudt* en *koudt*, enz.

Vr. In welke woorden gebruikt men de M?

Antw. De M wordt gebruikt in de woorden *Maer*, *Maet*, *Mast*, *Mat*, *Meest*, *Mildt*,

Minst, Mout, Munt, Myn, enz. Ook moet het woordt *boomgaerdt*, dat men somtyds zonder M en dus *boogaerdt* geschreven ziet, met eene M gespelt worden; dewyl het van *boom* en *gaerde* af komt.

Vr. Welke woorden spelt men met de N?

Antw. Met de N spelt men *Nacht, Naekt, Neemt, Niets, Noodt, Noot, Nut, Nydt, kennen, zinnen*, enz. Deze letter verwisselt in sommige woorden wel van plaets, gelyk blykt in *born* voor *bron*; waerom men ook *bornput* schryft. Ook wordt zy wel door eene R vervangen als *razerny* en *razery*, *toverny* en *tovery*, enz.

Vr. In welke woorden gebruikt men eene O?

Antw. Men gebruikt de O in *Och, Of, Op, hof, lof, kommer, wolk*, enz.

Vr. Is 'er iets byzonders aengaende de O optemerken?

Antw. Men bespeurt in de O tweederlei klank, die duidelyk blykt in de woorden *op* en *hóp, bok* en *stók, bol* (opgezwollen) en *ból* (een kloot), *bot* (dom of onscherp) en *bót* (bótvieren), *wolk* en *tolk*, en in meer anderen; in welke eerste woorden men het lage, en in de anderen het hooge geluidt der O onderscheidentlyk hoort.

Vr. Is 'er geen middel, waer door men deze onderscheidene klanken kan leeren?

Antw.

Antw. Daer is 'er, die willen dat men de hooge O altoos van boven met een teeken moest merken, gelyk in *vólk*; maer anderen denken dat dit onnoodig zy, om dat onze Hollanders dezen onderscheiden klank genoeg kennen, en dat een vreemdeling even ligt het verschil van den klank in de uitspraek kan leeren, als het rechte gebruik van het klankteeken in het schryven.

Vr. Wat is 'er van de O nog aentemerken?

Antw. De overëenkomst onzer doffe O met de U komt nog in aenmerking, wanneer men in de woorden nu eens eene O dan eene U bezigt, als in *dol* en *dul*, *worp* en *wurp*, *konst* en *kunst*, *konnen* en *kunnen*, en meer anderen.

Vr. Welke woorden spelt men met de P?

Antw. Met de P, die wat scherper van geluidt dan de B is, spelt men *Racht*, *Pael*, *Pen*, *Pek*, *Pomp*, *Pot*, *Put*, *Pyp*, *kap*, *trap*, *kloppen*, *toppen*, en diergelyken. Sommigen gebruiken de P ook in *ampt*, *amptman*, enz. Doch anderen keuren dit onnoodig, om dat in deze woorden de P niet gehoordt wordt, en schryven dus liever *amt*, *amtman*, enz. Echter schynt het algemeene gebruik voor het eerste te zyn. Dan de zaak is van geen groot belang, mits men slechts eenparig zy.

Vr. In welke woorden gebruikt men de Q?

B 3

Antw.

Antw. Met de Q worden alleen gespelt eigene namen, die van uitbeemschen oorsprong zyn, als *Quintilianus, Quintus, Quirinus*, en anderen.

Vr. Moet de Q niet in vele Nederduitsche woorden gebruskt worden?

Antw. Daer is 'er, die de woorden *kwaedt, kwael, kwast, kwynen* en ontelbare anderen, bestendig met *Qu* spellen, als *Quaedt, Quael*, enz; doch verre de meesten volgen de spelling met *Kw*, die thans byna algemeen voor de beste aengenomen wordt. De reden is, om dat de *kw* vry beter met den aert onzer tale overeenkomt; en dat de *Q*, die geene Nederlandische letter is, wanneer 'er eene *U* bygevoegt wordt, veel gevaar loopt om als *ku* uitgesproken te worden.

Vr. Waer in gebruskt men de R?

Antw. De *R* wordt gebruskt in de woorden *Raedt, Ram, Ramp, Randt, Ras, Reep, Riet, Riem, Room, Rust, Ruim, Ruit, Ryn*, en vele anderen; zynde deze letter, die een trillend geluid heeft, zeer moeielyk in de uitsprake.

Vr. Welke woorden worden met de S geschreven?

Antw. Men spelt met de *S* *Sabel, Sap, Satyn, Sisfen, Soort, Sukkelen, Suiker, Schrap, Scherp, Schicht, glas, mesfen, menschen, vischen, besessen*, en diergelyken. *Vr.*

Vr. Waer op moet men by de S byzonder acht geven?

Antw. Men moet deze letter van de Z wel onderscheiden, voor zoo ver zy in alle woorden, die van een scherp en sissend geluidt zyn, moet gebruikt worden; daer men in regendeel de woorden, die zacht van geluidt zyn, met eene Z spelt.

Vr. Moeten de woorden *visch*, *mensch*, enz, niet enkel geschreven worden *vis*, *mens*, enz.

Antw. Men mag de *ch* in de woorden *visch*, enz, niet verwerpen, schoon zulks van vele onkundigen geschiedt: want zulks zoude tegen den aert der woorden en de rechte uitpraek stryden.

Vr. Welke woorden worden met eene T geboekstaeft?

Antw. Met eene T spelt men *Tael*, *Tak*, *Fam*, *Tandt*, *Tang*, *Teer*, *Tent*, *Tin*, *Tol*, *Toorn*, *Tucht*, *wet*, en meer anderen. Ook dieht men *genootschap*, als van *genooten* en niet van *genooden* afkomende, met eene T te schryven.

Vr. Wat moet men aengaende de T nog opmerken?

Antw. De T, wanneer zy eene I, waerop nog een andere Klinker volgt, voorgaet, neemt den klank van *ts* aen, in woorden,

die **U**n eenen Latynschen oorsprong' zyn, als in *Horatius*, *Lukretia*, *Sulpitius*, die men uitspreekt als of 'er stond *Horatius*, *Lakreetsia*, enz; waerom ook sommigen in woorden, die in Hollandsche verandert zyn, eene **C** of **S**, in plaets van eene **T** gebruiken; en *profecie*, *predekacie*, enz, schryven.

Vr. Wat spelt men met den Klinker **U**?

Antw. Met de **U** spelt men *U*, *Uw*, *nu*, *duur*, *guur*, *zuur*, *dubbél*, *lust*, *kunst*, en meer andere woorden.

Vr. Wat slaet men by de **U** gade?

Antw. Deze letter moet men wel van de **V** onderscheiden; dewyl de **U** een klinker en de **V** een medeklinker is, welk onderscheidt, dat ook by de **I** en **J** plaets heeft, in sommige woordenboeken zeer kwalijk in acht genomen wordt.

Vr. Is 'er niets meer omtrent de **U** optemeren?

Antw. Men moet nog in aenmerking nemen het onderscheidt, dat 'er is tuschen *U* en *Uw*, zynde het eerste een zelfstandig, en het andere een toevoegelyk voornaemwoordt; of anders *U* beteekent den persoon zelve; doch *Uw* is iets, dat hem toegekent wordt: gelyk het zelfde onderscheidt in *My* en *Myn* gevonden wordt.

Vr.

Vr. Kunt gy dit niet met eenige voorbeelden ophelderen?

Antw. Dit wordt opgeheldert door de volgende voorbeelden: *uw tydt is u bewust; hy heeft u uw boek ontroofd; myne eer is my ontnomen; myn boedt ontvalt my, enz.*

Vr. In welke woorden wordt het gebruik der V bespeurt?

Antw. Met de V spelt men *Vat, Vaem, Vast, Veel, Vest, Vier, Vondt, Vrouw, Vrucht, Vyandt, leven, sterven, enz.* Ook ziet men somtyds het woordt *Euangelium* met eene V gespelt, doch ten onrechte, om dat dit woordt oorsprongelyk tot de Grieksche tael, waer in geene V gevonden wordt, behoort. De V kan, om hare zachtheit, geene lettergreep sluiten.

Vr. Welke woorden moeten met eene W gespelt worden?

Antw. De W gebruikt men tot het spellen der woorden *Waer, Wal, Wak, Want, Week, Weg, Wieg, Wicht, Woudt, Wuft, Wys, graeuwen, schreeuwen, en meer anderen.*

Vr. Moet men deze letter geene dubbelde U noemen, gelyk meestal geschiedt?

Antw. Men kan deze letter geene dubbelde U noemen, om dat 'er die klank niet in wordt bespeurt, en dat zy, als een Medeklin-

klinker, van den Zelfklinker U zeer onderscheiden is. Door het misbruik van deze benoeminge, zag men voorhene *wt* voor *uit* spellen; welke mispelling thans geheel verbannen is.

Vr. Kan de W, in het spellen, voor alle Medeklinkers gevoegt worden?

Antw. De W kan alleen voor den Medeklinker R gevoegt worden, en maekt dan een geluid, dat alle de woorden, die te wrang zyn om met de *Vr* geschreven te worden, volkomen uitdrukt.

Vr. Loud gy dit onderscheidt niet met eenige voorbeelden kunnen aentoonen?

Antw. De woorden *Wrack, Wrak, Wreed, Wringen, Wrakken, Wryten*, vergeleken met *Vraag, Vreemd, Vriendt, Vroeg, Vry*, toonen dit onderscheidt duidelyk aen; zynde het ten uiterste noodig dat deze verschillende klank de Jeugd' naeuwkeurig geleert worde.

Vr. Moet de W ook tot sluiting van sommige woorden gebruikt worden?

Antw. De W is ten hoogste noodzakelyk om de woorden *eeuw, leeuw, flaeuw, gaeuw, nieuw, vrouw*, enz, te sluiten; hoewel 'er sommige Schryvers, anders zeer kundig, gevonden worden, die, tegens allen grondt van spellinge, de W uit die woorden laten, en *eeu, leeu*, enz, schryven.

Vr.

Vr. Zou men in diergelyke woorden de U niet ontbéren kunnen, en *eeuw*, *leew*, enz, spellen?

Antw. De U is in diergelyke woorden ligter te misfen dan de W. Ook hebben voorname Schryvers deze spelling van *eeuw*, enz, voorgestaen. Echter heeft het gebruik dezelve niet willen wettigen; om dat in die woorden, wanneer men derzelve uitspraek wel toetst, de U weinig minder dan de W gewaer wordt.

Vr. Waer toe dient ons het gebruik der X?

Antw. De X dient ons tot spelling van namen, die van Griekschen en Latynschen oorsprong zyn, als *Xantus*, *Xerxes*, *Xenofon*, *Xenokrates*, *Alexander*, enz.

Vr. Wat moet men by deze letter opmerken?

Antw. Men moet aenmerken, dat wy den klank dezer Grieksche Letter volmaekt door onze *ks* uitdrukken; waer uit volgt, dat alle Nederlandsche woorden, die dezen klank van X hebben, ook met *ks* moeten gespeelt worden.

Vr. Uit welke voorbeelden blykt dit?

Antw. Dit blykt uit de woorden *blyks*, *ryks*, *zulks*, *schriks*, *bliksem*, enz, waer in men ziet dat, behalve dat de *ks* volkomen aen den klank der woorden voldoet, dezel-

ven

iven afgeleidt worden van woorden, die met eene K en nooit met eene X gespelt worden; want men schryft *blyk*, *ryk*, *zulk*, *schrik*, *blik*, enz.

Vr. In welke woorden wordt de langklinker Y gebruikt?

Antw. De Y wordt gebruikt in *Tdel*, *Ts*, *Tver*, *myden*, *ryden*, *pyl*, *pryzen*, *wry*, *myn*, *zyn*, en meer anderen. Ook kan zy te pas komen in woorden, die in het Grieksch met *v* gespelt worden, als *Pythagoras*, *Pyrrhus*, *Ulyses*, enz; in welke woorden zy als eene *i* wordt uitgesproken; waerom ook voorname Taelkenners uit die woorden ook de Y verwerpen, en dezelve met *i* schryven, als *Pithagoras*, *Ulisfes*, enz.

Vr. Waer op moet men in deze letter nog acht geven?

Antw. Men moet byzonderlyk letten op de rechte uitspraek dezer letter in onze tale; op dat men die niet met de *ei* vermenge, gelyk wel geschiedt van sommigen, die *reizen* voor *ryzen* schryven.

Vr. Hoedanig is het gebruik van de Z?

Antw. De Z gebruikt men tot spelling van *Zaedt*, *Zee*, *Zeef*, *Zien*, *Ziel*, *Zout*, *Zuur*, *Zyn*, en voorts vooraen of in 't midden van alle woorden, waer in een zachte klank gevonden wordt; daer men in tegendeel, wan-

neer

meer de woorden sterker door de tanden fis-
sen; eene S gebruiken moet.

Vr. Heeft men eertyds zulke woorden,
zonder onderscheidt; niet met eene S ge-
spelt?

Antw. Men maekte eertyds weinig of geen
onderscheidt in de woorden, die met S of Z
gespelt moesten worden. Dan men bespeur-
de wel baest, dat dit, wegens de scherpe
en zachte uitspraek van sommige lettergre-
pen, een merkelyk gebrek was; waerom de
beste Schryvers het gebruik van de Z in de
zachte lettergrepen invoerden, komende dit
volkomen met de uitsprake dezer letter over-
ëen. Ook is dit gebruik thans algemeen aen-
genomen; zoo dat de S voor eene Z alleen
uit onkunde gebezigt wordt.

Vr. Zoudt gy niet eenige woorden, waer
in dit onderscheidt blykt, kunnen opgeven?

Antw. Dit onderscheidt blykt klaer in de
woorden *Zadel* en *Sabel*, *Zatan* en *Satan*,
Zaei en *Saei*, *Zingen* en *Sisfen*, *Zolder* en
Soldy, *Zuigen* en *Suiker*, en meer anderen.

Vr. Wat volgt 'er uit de zachtheit der Z?

Antw. Hier uit volgt, dat de Z, om hare
zachtheit, geene lettergreep sluiten kan, en
hier in van de S, hare gebuurletter, moet
vervangen worden, gelyk dit blykt uit de
voorbeelden *glas*, *baes*, *baes*, *vrees*, *wees*,
enz,

enz, daer men in het meervouwige *glazen*, *bazen*, *bazen*, *vreezen*, *weezen*, enz, schryft. Ook volgt nog uit deze zachtheit der Z, dat zy geenen anderen Medeklinker dan de W achter zich velen kan, als in *Zwaen*, *Zwart*, enz; moettende men geenszins *Zlaen*, *Zmaedt*, *Znaer*, enz, maer *slaen*, *smaedt*, *snaer*, enz, spellen.

VIERDE HOOFDSTUK.

Van het verlengen der Klinkletteren.

Vr. **W**at noemt men het verlengen der Klinkletteren?

Antw. Het verlengen der Klinkletteren wordt genoemd, wanneer dezelve verdubbelt, en dus tot lange Klinkers gemaakt worden.

Vr. Waerom moeten de Klinkletters verlengt worden?

Antw. Men moet de Klinkletters verlengen, om dat de vyf eersten kort zyn, en in het uitspreken weinig tyds gehoord worden. Hierom moeten zy, door verdubbeling of byvoeging van eenen anderen Klinker, tot lange Klinkletters worden gemaakt. By voorbeeld, wanneer ik by de A, in het woordt
man,

man, eene andere *A*, of eene *E* voege, zoo wordt het *maan* of *maen*; By de *E*, in *met*, eene andere *E* gevoegt, krygt men *meet*; en zoo voorts met de overigen. Alleen kan de *Y*, als een langklinker zynde, niet verlengt worden.

Vr. Is men het volkomen eens over de wys om de Klinkletters te verlengen?

Antw. Sommige Spraekkunsteners willen dat ydere letter door zich zelve moet verlengt worden. Anderen daerentegen zeggen, dat de *E* alleen tot verlenging van de *A*, *I* en zich zelve dient.

Vr. Is dit laetste niet ongerymt?

Antw. Dit laetste gevoelen is gansch niet ongerymt; naedien men voor en in de zestiende eeuw altoos de *Ae* gebruikte, en voorts alle de klinkletters door de *E* verlengde: zelfs zoo ver, dat men de *E* tot verlenging van de *O* en *U* gebruikte; welke laetste verlenging echter thans met reden verworpen wordt.

Vr. Waerom verlengen sommigen de *A* met zich zelve, en schryven *Aan*, *gaan*, enz.?

Antw. De verlenging met *A* geschiedt, om dat, naer de meening dier Schryveren, de *Ae* den klank van eene Grieksche *η* of *эта* heeft, en dus den woorden hunnen rechten klank

klank doet verliezen. Hierom gebruiken zy de *Ae* alleen in woorden, die zulk eenen klank vereisichen, als *waereldt*, *vaerzen*, *blaeten*, enz.

Vr. Wordt deze reden toegestemt?

Antw. Men zegt hier tegen, dat niet de *Ae*, maer de *ea* dezen klank heeft, en dat men dus, zonder gegronde reden, niet zoo ligt van het gebruik der Ouden moet afgaep.

Vr. Om welke reden gebruiken de andere Schryvers de *Ae*?

Antw. De Schryvers, die voor de spelling met *Ae* zyn, geven voor reden dat in de lettergrepen, daer de lange *A* in gevonden wordt, eene verflaewing in de uitsprake wordt bespeurt; en dat zy dus de *t* noodzakelyk vereisichen, om den zwaren en onaengenamen klank der *Aa* te temperen.

Vr. Is 'er niet eene proef, die deze verflaewing der uitsprake schynt te wettigen?

Antw. De verflaewing der uitsprake blykt, als men de woorden *den*, *gaen*, enz, splitst, als *A-en*, *ga-en*, en dan in 't uitspreken weder t'samenvoegt; naerdien men dan duidelyk den klank van *Ae*, en niet dien van *Aa* hooren zal.

Vr. Zyn 'er nog niet andere redenen voor de spellinge met *Ae*?

Antw.

Antw. De verkorting van het woordt *daer*, 't welk in 'er verandert wordt, by voorbeeldt, *Ik ben 'er geweest* voor *Ik ben daer geweest*, schynt deze spelling te billyken. Ten andere blykt nog, uit de t'samentrekking' van sommige woorden, als *daen* voor *daen*, *paen* voor *paen*, enz, (die geenszins met twee A moeten geschreven worden, om dat het teeken boven de *e* toont dat 'er alleen een medeklinker is weggenomen) dat de spelling met *Ae* voor best te keuren is.

Vr. Zou het echter geen groot gemak bybrengen, wanneer ydere Klinker door zich zelve verlengt wierd?

Antw. De klank der woorden schynt de verlenging van yderen Klinker door zich zelve niet te dulden: want niemant zal, in het schryven van de woorden *bier*, *lier*, enz, twee I gebruiken. Dewyl nu de A een vry zwaerer geluidt dan de I heeft, wil die ook geene verlenging door zich zelve toestaen.

Vr. Is dit stuk van het uiterste belang?

Antw. Dit stuk is van geen groot belang, om dat aen beide zyden redenen zyn. Alleen moet men twee zaken in acht nemen; vooreerst, dat men, eens *Aa* of *Ae* spellende, zulks doorgaens doen moet, om dat men zich zelve altoos gelyk moet zyn; ten andere, dat men den grondt, waerom men

C

deze

deze voor geene spelling verkiest, onderscheidenlyk behoort te weten.

Vr. Wat is de reden dat sommige Schryvers den Klinker A, in de woorden *draken*, *staken*, *zaken*, en anderen verlengen, schryvende *draeken*, enz.

Antw. De voorname reden van de verlenging der klinkletteren, in sommige woorden van het meervouwige getal, is om dat deze woorden in het eenvoudige met eenen verlengden Klinker, en dus met *Ae* gespelt worden, als *draek*, *staek*, enz; en dat men dus, uit het schryven van het meervouwige, den grondt der woorden in het enkelvoudige bemerken kan.

Vr. Is deze reden voldoende?

Antw. Deze reden voldoet geenszins: want dat diergelyke woorden, in het enkelvoudige, met eenen langen klinker moeten gespelt worden, geschiedt, om dat eene korte Klinkletter niet genoeg is om eene lange lettergreep te maken, wegens den volgende medeklinker, daer zy tegens aen sluit, en dus eenen korten klank, als *drak*, *stak*, *zak*, enz; veroorzaekt. Dit heeft in het meervouwige geene plaets, om dat de medeklinker tot de volgende lettergreep overgaet, als *dra-ken*, *sta-ken*, *za-ken*, en dus geene sluiting verwekt. Daerenboven lydt onze taal

geens-

geenszins, dat men meer letters, dan men in den klank der woorden hoort, gebruike.

Vr. Zyn 'er evenwel geene Klinkers, die in het meervouwige verdubbeling of verlenging moeten ondergaen?

Antw. De verdubbeling der Klinkletteren geschiedt, in het meervouwige, voornamelyk om een hoog geluid aftebeelden. Dewyl nu de E en O alleen by ons een' twaederlei klank hebben, en hoog en laeg uitgesproken kunnen worden; zoo blykt, dat deze twee letters somtyds de verdubbeling of verlenging moeten ondergaen; terwyl de overige klinkers daer van uitgesloten zyn.

Vr. Hoe is men gewoon dit onderscheidt van klank in de E en O aentetoonen?

Antw. Men is gewoon, voor den lagen klank dezer letteren, eene enkele E en O, en voor het hooge geluid eene EE en OO te gebruiken.

Vr. Zoudt gy hier van niet eenige voorbeelden kunnen opgeven?

Antw. Dit onderscheidt ziet men in *weken* (yder van zeven dagen) en *weeken* (iets zacht maken), *hopen*, (ergens naer haken) en *hooopen* (op één stapelen), *stenen* (zuchten) en *steen* (eene harde werkstof) *kolen* (eene brandstof) en *koolen* (een tuingewas) en meer

anderen; (*) waer van men de eersten met eene enkele E en O, en de laetsten met EE en OO behoort te schryven.

Vr. Kan men, door dit verzuim, geene groote mispellingen begaen?

Antw. Met dit te verzuimen, zou men *bedelen* voor *bedeelen*, *bekeren* voor *bekeeren*, *sloten* voor *slooten*, enz. spellen, schoon 'er niet alleen groot verschil in klank, maer ook in beteekenis, in deze woorden te bespeuren is.

VYFDE HOOFDSTUK.

Van de Twee- en Drieklanken.

Vr. **W**at is een Tweeklank?

Antw. Een Tweeklank is, wanneer twee enkele klinkletters, die van een byzonder en verscheiden geluidt zyn, door het t'samenvoegen, in het uitspreken der woorden, in één smelten; by voorbeeldt, *Ai, Au, Ei, Eu, Oe, Oi, Ou, Ui*, enz.

Vr. Wat is een Drieklank?

Antw.

(*) In 't laetste van dit stukje zullen zy meer voorbeelden, tot klaerer begrip van den leerling, opgeven.

Antw. Een Drieklank verschilt van eenen Tweeklank alleen daer in, dat men, in plaets van twee enkele klinkletteren, zich van éenen dubbelen en éenen enkelen, of van drie enkele klinkeren, die van eenen verschillende klank zyn, bedient, en die in het uitspreken te samenvoegt; gelyk, *Aei, Aeu, Eeu, Ieu, Oei, ooi*, enz.

Vr. In welke woorden gebruikt men den Tweeklank *Ai*?

Antw. De Tweeklank *Ai* is in onze tael niet noodig; dewyl men de woorden *kei, klei, mei, Keizer, Romein, peis, paleis, enz*, die sommigen met *Ai* geschreven hebben, met *Ei* spellen moet.

Vr. Hoe is het gebruik van *Au*?

Antw. *Au* gebruikt men meestal in eigene namen, als *Paulus, Plautus, Laurens*, enz. Onze woorden *dauw* en *krauwen* schynen mede de *Au* te vereischen. Ook wordt *Paus* met dezen Tweeklank gespelt.

Vr. Wanneer bedient men zich van *Ei*?

Antw. Men gebruikt *Ei* in de woorden *lei, ei, rein, peil, steil, veil, zeil, leiden, schreien, vermeiden*, enz.

Vr. Mag men zulke en diergelyke woorden niet spellen met *Ey*, gelyk van sommigen geschiedt?

Antw. Dewyl de *Y* een lange klinker is.

zoo maekt zy, in alle deze woorden, een wan-
gelyd, en moet ook uit alle onze Twee-
klanken verbannen worden. Hierom wordt
Ey sterk tegen gegaen van onze beste Spraek-
kunstenaren, die overal *Ei* gebruiken.

Vr. Is 'er ook eenig onderscheidt tusfchen
den klank *Ei* en *T*?

Antw. Zeer veel onderscheidt wordt 'er
tusfchen den klank *Ei* en *T* bespeurt, hoe-
wel alle Nederlanders het zelve niet kunnen
bespeuren.

Vr. Zoudt gy dit niet met eenige woorden
kunnen aentoonen?

Antw. Dit verschil van klank hoort men
duidelyk in *peil* en *pyl*, *zeil* en *zyl*, *reizen*
en *ryzen*, *leiden* en *lyden*, en meer anderen (*).
Het is zeer noodig dit onderscheidt wel te
begrypen, om dat men anders in de groot-
ste dubbelzinnigheden zou vervallen; gelyk
men uit de gegevene voorbeelden zien kan:
want het is heel wat anders te zeggen, *die*
man ryst op, of *die man reist ver*, enz.

Vr. Zyn 'er niet eenige regels, waerdoor
men dit onderscheidt van klank leeren
kan?

Antw. Bezwaerlyk is het hier omtrent eeni-
ge

(*) In 't laetst van dit stukje zullen wy ver-
scheidene voorbeelden daer van opegeven.

ge vaste regels op te geven. Echter kan men, als eenen eenvoudigen grondslag, aenmerken; vooreerst, dat alle de woorden, die in *heit* en *lei* uitgaen, met *ei* moeten geschreven worden, als *barmhartigheid*, *allerlei*, enz; ten tweede, dat alle woorden, die dienen om den staet of bediening van iemant uittebeelden, altoos de Y vereisichen, als *burgery*, *heerschappy*, *voogdy*, enz; ten derde, dat alle bastertschynende woorden, die in hunne oorspronkelyke tale eene I hebben, mede gespelt moeten worden met Y, als *harmelody*, *patrys*, *paradys*, *satyn*, enz; gelyk daerentegen de zulken, die in hun oorspronkelyken den klemtoon op *ai* of *éé* laten vallen, by ons altoos de *ei* hebben, als *fontein*, *kapitein*, *paleis*, *liurei*, *porcelein*, enz. (*)

Vr. Welke woorden spelt men met *Eu*?

Antw. Met *Eu* spelt men *deugd*, *heul*, *sneus*, *reuk*, *steur*, enz.

Vr. In welke woorden gebruikt men den Tweeklank *Oe*? *Antw.*

(*) Men kan hier nog den verleden tydt der werkwoorden byvoegen; dewyl men daer uit voornamelyk het onderscheid tuschen de spelling met Y en EI in de werkwoorden zelfs leeren kan; maer dit hier te breedvoerig zynde, wyzen wy den lezer naer de verhandeling van den heer Ten Kate, die dit stuk keurig heeft uitgevoerd.

Antw. *Oe* gebruikt men in de woorden *bloedt*, *goedt*, *gloedt*, *moet*, *roet*, *bloem*, *roem*, *schoen*, en anderen meer.

Vr. Waer voor moet men zich, in het gebruik van dezen Tweeklank, wachten?

Antw. Men moet toezien dat men de *Oe* niet met de *Ou* vermenge, en, in plaats van *boeten*, *bouten* spelle. Ook verschillen *koë* van *kou*, *hoë* van *hou*, en *toë* van *tou* zeer veel.

Vr. Wat is 'er ten opzichte van den Tweeklank *Oi* aentemerken?

Antw. De Tweeklank *Oi* heeft in onze taal geene plaats; dewyl *oïsprong* voor *oorsprong*, *oïzaak* voor *oorzaak*, enz, geheel tegen den klank der woorden strydt. Ook moeten de woorden, die men somtyds met *Oi* geschreven ziet, als *noït*, *stroït*, enz, met *oui* gespelt worden.

Vr. Wat spelt men met *Ou*?

Antw. Met *Ou* spelt men *goudt*, *houd*, *stout*, *woudt*, *zout*, en meer anderen.

Vr. Hoe gebruikt men *Ui*?

Antw. Men gebruikt *Ui* in de woorden *uil*, *uit*, *buis*, *huis*, *muis*, *zuil*, en diergelyken; moettende de spelling met *Uy*, gelyk sommigen doen, als geheel opgerymt, verworpen worden.

Vr. In welke woorden wordt de Drieklank *Aei* gebruikt?

Antw.

Antw. Men gebruikt *Aei* in de woorden *baei*, *baei*, *kaei*, *zaei*, *zwaei*, enz.

Vr. Wanneer bedient men zich van *Aeu*?

Antw. *Aeu* komt te pas in *blaeuw*, *flaeuw*, *graeuw*, *klaeuw*, *paeuw*, *fnaeuw*, en diergelyken.

Vr. Wat spelt men met *Eeu*?

Antw. Met *Eeu* spelt men *eeuw*, *leeuw*, *meeuw*, *fnaeuw*, *zeeuw*, enz.

Vr. Hoe bezigt men den drieklank *Ieu*?

Antw. *Ieu* hoort men in de woorden *hieuw*, *nieuw*, *hieuw*, en diergelyken.

Vr. Waer in geldt de drieklank *Oei*?

Antw. Men gebruikt *Oei* in de woorden *beei*, *bloei*, *groei*, *glœien*, *stœien*, enz.

Vr. Hoe komt eindelyk de drieklank *Ooi* te pas?

Antw. *Ooi* wordt gebezigt in *dooi*, *hooi*, *kooi*, *mooi*, *nooit*, *stroot*, en meer andere woorden.

ZESDE HOOFDSTUK.

Van de Lettergrepen.

Vr. **W**at wordt 'er uit de Letteren gemaakt?

Antw. Men maekt door de Letters de *sil-laben* of Lettergrepen.

Vr. Wat is eene Lettergreep?

Antw. Eene Lettergreep is een geheel woordt, of een gedeelte van het zelve; welk woordt of gedeelte met ééne opening' of sluiting' van den mondt wordt uitgesproken.

Vr. Wat moet men, ten opzichte der Lettergrepen, in acht nemen?

Antw. Men moet, by het maken der Lettergrepen, byzonderlyk twee zaken in acht nemen: vooreerst, hoe 'er woorden van één, twee, drie en meer Lettergrepen gevonden worden; en ten tweede, dat deze Lettergrepen wel gesplitst of gescheiden worden.

Vr. Geef eens eenige woorden van eene enkele Lettergreep op.

Antw. Woorden van eene Lettergreep zyn, by voorbeeldt, *acht, eel, ik, om, uit, ys, enz.* Zelf kan men geheele volzinnen uit woorden van eene Lettergreep maken, als, *o Jeugd! geef acht op Gods woordt, en leer daer uit wat U nut is.*

Vr. Geef eens voorbeelden van woorden van twee Lettergrepen?

Antw. Tweeledige woorden zyn *a-dem, ba-ten, fei-len, sa-bel, ta-fel, too-nen, teu-gel,* en anderen.

Vr. Welke voorbeelden hebt gy van drie Lettergrepen?

Antw.

Antw. Men vindt drie lettergrepen in de woorden *Ar-beid-zaam*, *be-geer-lyk*, *bandel-baer*, *vors-ten-dom*, *sla-ver-ny*, enz.

Vr. Geef my eens eenige vierledige woorden.

Antw. Vierledige woorden zyn *be-geer-lyk-heit*, *on-bei-lig-heit*, *on-ei-gen-lyk*, en meer anderen.

Vr. Welke woorden hebben vyf lettergrepen?

Antw. De vyfledige woorden zyn *on-be-ta-me-lyk*, *on-voor-zich-tig-heit*, en meer anderen.

Vr. Welke zyn de woorden, die zes lettergrepen hebben?

Antw. Zesledige woorden zyn *aen-ecn-scha-ke-lin-gen*, *Kon-stanti-na-polen*, enz. Zoo zyn 'er ook nog woorden van zeven en meer Lettergrepen.

Vr. Wat noemt gy het splitsen der woorden, of het maken der Lettergrepen?

Antw. Het maken der Lettergrepen is niets anders, dan dat men de letters zoodanig wete te scheiden, dat elk tot dat deel van het woordt, waer van zy een gedeelte uitmaekt, gebragt worde.

Vr. Is deze deeling niet moeielyk?

Antw. Men kan in het deelen der woorden zeer ligt eenen mislag begaen; om dat het

het somtyds zeer moeielyk valt te onderscheiden, of eene letter tot dit of dat gedeelte van het woordt moet gebragt worden; by voorbeeldt, wanneer men, in het woordt *pols-ader*, de *s* uit de eerste lettergreep tot de tweede bragt, zou men, in de scheiding des woords, eenen misflag begaen; zoo ook, indien men, in *ge-dwaelt*, de *d* van de tweede lettergreep tot de eerste overbragt, zou het *ged-waelt* wezen.

Vr. Waer op moet men, om de woorden wel te splitsen, acht geven?

Antw. De eerste en voornaemste regel, dien men, in het splitsen der woorden, in acht te nemen heeft, is dat men naeuwkeurig op de uitspraek der woorden lette. Wanneer men nu eene goede spelling heeft, zal men genoegzaam kunnen merken welke letters tot deze of geene Lettergreep behooren.

Vr. Wat kan men nog in acht nemen?

Antw. Men kan nog tot eenen regel opgeven, dat alle woorden, in wier midden eene enkele medeklinker, tusfchen twee klinkers, gevonden wordt, deze medeklinker tot de laatste lettergreep behoort. Dit blykt uit de voorbeelden *va-der*, *ko-ning*, *ta-fel*, *vre-de*, en meer anderen.

Vr. Hebt gy nog iets waertenemen?

Antw. Men kan hier by nog in acht nemen,

men, dat, wanneer men, in het midden der woorden, twee medeklinkers heeft, de eerste letter gemeenlyk by de eerste, en de laetste by de laetste Lettergreep gevoegt wordt. Zulks blykt niet alleen in de woorden *vas-ten*, *tas-ten*, enz, die niet anders uitgesproken kunnen worden; maer ook in *duis-ter*, *luis-ter*, *mees-ter*, en meer anderen.

Vr. Heeft deze regel geene uitzonderingen?

Antw. Men moet van dezen regel uitzonderen de woorden *be-stier*, *be-sluit*, *toe-staen*, *toe-vlugt*, *na-smaek*, *ont-erven*, en zeer vele anderen: kunnende men in dezen zyn eigen oordeel te werk stellen, en de afleiding der woorden onder het oog houden.

Vr. Zou men niet nog andere regels kunnen opgeven?

Antw. Daer is 'er, die nog verscheidene regels opgegeven hebben; dan deze zyn met zoo vele onzekerheden en uitzonderingen ver-zelt, dat men op dezelve nimmer vast staet kan maken. Dus kan men geen en beteren weg inslaen, dan naeuwkeurig op de uitspraek der woorden te letten; welke uitspraek den leerlingen duidelyk moet geleert worden.

ZE-

ZEVENDE HOOFDSTUK.

Van de gelykluidende Woorden.

Vr. **W**at volgt 'er op de verhandeling der letteren en lettergrepen?

Antw. Op de verhandeling der lettergrepen moet natuurlyk die der woorden zelfs volgen.

Vr. Wat moet men, alvorens tot de behandeling en onderscheiding der woorden overtegaen, opmerken?

Antw. Vooraf moet men twee dingen opmerken; vooreerst, de gelykluidendheit in sommige woorden, die echter eene onderscheidene beteekenis hebben; ten tweede, het misbruik in verscheidene woorden, 't welk alleen door die gelykluidendheit; of overëenkomst met anderen, ontstaet.

Vr. Welk middel is 'er, om de woorden, die eene gelyke uitspraek hebben, van elkanderen te onderscheiden?

Antw. Indien de woorden alleen in de uitspraek, doch niet in de spelling, overëenkomen, wordt men dit onderscheidt aenstonds uit de spellinge gewaer: by voorbeeldt, in *aerd* en *aert*, kan men uit de D of T duidelyk zien, of men van den aerdkloot of van den

den

den aert, dat is de gesteltenisse van iemands gemoedt, spreekt. Doch wanneer de woorden in de uitspraak en spelling geheel overeenkomen, moet men het onderscheidt uit de rede zelve opmerken.

Vr. Geef hier een voorbeeldt van?

Antw. Dit bevestigt het woordt *aes*, dat voedsel, en tevens het allerkleenste gewigt beteekent. Wanneer ik nu zeg dat her eene of andere één *aes* weegt, ziet men duidelyk, dat ik van het laetste en niet van het eerste spreke.

Vr. Wat is 'er nog, by de gelykluidende woorden, optemerken?

Antw. Men vindt ook woorden, die in de spelling en uitspraak merkelyk van malkanderen verschillen, en echter de eenen voor de anderen genomen worden.

Vr. Geef eens eenige voorbeelden hier van?

Antw. Veeltyds maekt men geen onderscheidt tuschen *na* en *naer*, waer van het eerste eene aanwyzing van tydt, doch het laetste eene beweging van de eene plaets naer de andere te kennen geeft: by voorbeeldt; *NA dat ik gegoten had, ging ik NAER de kerk: NA dat Alba zich den haet van gansch Nederlandt op den hals had gehaelt, is hy NAER Spanje verrocken.* Van dezelve

na-

natuur' zyn *doch*, beteekenende *maer*, en *soch*, dat *ei lieve* zegt; *garen* (naeigaren) en *gaerne* (gewillig) en zeer veel andere woorden.

Vr. Hoe zoudt gy dan best eene verdeeling der gelykluidende woorden maken?

Antw. Men kan de gelykluidende woorden in vierderlei soorten verdeelen; vooreerst, die in de uitspraak overëenkomen, doch in spelling onderscheiden zyn; ten tweede, die in uitspraak en spelling beide overëenkomen; ten derde, die in uitspraak en spelling beide onderscheiden zyn; en ten vierde, die in spelling overëenkomen, doch in de uitspraak verschillen.

Vr. Kunt gy niet eenige voorbeelden van de eerste soort opgeven?

Antw. De eerste soort van deze gelykluidende woorden blykt uit de volgende voorbeelden:

Acht (van achten) en *Agt* (een getal);
Bet (van betten) en *Bedt* (voor slaepstede);
Bint (van bipten) en *Bind* (van binden);
Bit (van gebit) en *Bid* (van bidden);
Eodt (van bieden) en *Bot* (dom en onscherp, ook een zekere visch);
Ront (Pekswerk) en *Bond* (van binden);
Dicht (van gedicht) en *Digt* (kort byëen);
Doch (voor maer) en *Dog* (een hondt);

Echt

Echt (het huwelyk) en *Egt* (van eggen);
Geflacht (voor foort) en *Geflagt* (van ge-
 slagen);

Hard (onzacht), *Hart* (een deel van 's men-
 schen ligchaem) en *Hert* (zeker dier);

Hoedt (een hoofddekfel) en *Hoet* (een ze-
 kere maet);

Heud (van houden), *Houwt* (van houwen)
 en *Hout* (eene brandstof);

Koud (van koude) en *Kout* (van kouten);

Lach (van lagchen) en *Lag* (van liggen);

Licht (klaer, helder) en *Ligt* (dat niet
 zwaer is);

Myd (van myden) en *Myt* (een bloedeloos
 diertje);

Noch (eene ontkenning) en *Nog* (eene by-
 voeging);

Noodt (gevaer) en *Noot* (eene boomvrucht);

Pondt (een gewigt) en *Pont* (een vaer-
 tuig);

Radt (een wiel) en *Rat* (zeker dier);

Rede (voorredevoering) en *Reden* (voor het
 bewys eener zake);

Tocht (koude door eene opening ontstaen)
 en *Togt* (van togen);

Veers (een gedicht) en *Versch* (nieuw of
 onzout);

Verfieren (oppronken) en *Verzieren* (ver-
 dichten);

D

Vlek

Vlek (een dorp of gehucht) en *Vlak* (besmetting);

Wandt (een muur) en *Want* (een handschoen), ook schryft men *Want* voor eene redengeving;

Wed (van wedden) en *Wet* (van wetten), ook schryft men *Wet* voor eenen leefregel);

Wicht (een kindt) en *Wigt* (voor gewigt);

Zege (voor overwinning) en *Zegen* (voor heil);

Zweedt (van Zweden) en *Zweet* (van zweeten);

Vr. Welke voorbeelden zyn 'er van de woorden, die in uitspraak en spelling beide overëenkomen?

Antw. De voorbeelden van deze tweede foort vindt men in de volgende woorden:

Badt (van bidden) en *Badt* (van baden);

Bot (een zekere visch) en *Bot* (dom en onscherp);

Een (een Geslachtwoordt) en *Eén* (een getal);

Gift (gaef) en *Gift* (vergift);

Maer (tyding) en *Maer* (eene tegenstelling);

Net (zeker vischtuig) en *Net* (zindelyk);

Wagen (een rytuig) en *Wagen* (iets ondernemen);

Zyn (een Werkwoordt) en *Zyn* (een voornaemwoordt); en meer anderen.

Vr.

Vr. Welke woorden kunt gy van de derde soort opgeven?

Antw. Woorden van de derde soort zyn de volgenden:

Ach! (een teeken van blydschap) *Och* (van droefheit);

Bedelen (om een almoes bidden) en *Bedee-
len* (iets schenken);

Bekeren (sterk drinken) en *Bekeeren* (zyn leven beteren);

Beteren (beter worden) en *Beteeren* (iets met teer smeren);

Beryden (een paerdt, enz. beryden) en *Be-
reiden* (iets gereedt maken);

Lyden (smerten voelen en verdragen) en *Leiden* (iemant geleiden);

Myd (van myden) en *Meidt* (eene dienst-
maegdt);

Nygen (zekere buiging) en *Neigen* (over-
hellen);

Pyl (een schicht) en *Peil* (van pellen).

Rys (van opryzen) en *Reis* (van reizen).

Slaverny (dienstbaerheit) en *Slavery* (eene
gedurige afflooving);

Sloten (van slot) en *slooten* (van sloot);

Styl (stut) en *Steil* (dat recht opgaet);

Vyl (zeker werktuig) en *Veil* (te koop);

Vlyt (naerstigheid) en *Vleit* (van vleien);

Vermyden (ontwyken) en *Vermeiden* (vrolyk zyn);

Wyden (tocheiligen) en *Weiden* (grazen);

Tken (iets merken) en *Eiken* (zekere boomen);

Zyl (een waterloop) en *Zeil* (een scheepstuig).

Vr. Welke woorden komen in de spelling overeen, doch verschillen in de uitspraek?

Antw. De voorbeelden van deze laetste soort zyn voornamelyk die woorden, waer in de hooge of lage E of O bespeurt wordt. Dit blykt uit de volgende:

Ból (voor rondt) en *Bol* (opgezwollen);

Bót (voor ruimte) en *Bot* (dom en onscherp);

Dól (eene roeipen) en *Dol* (krankzinnig);

Hóóp (een opéenstapeling) en *Hoop* (die men ergens op vestigt);

Kból (een ruingewas) en *Kool* (eene brandstof);

Wék (iets dat zacht is) en *Week* (zeven dagen). Men vindt meer diergelyke woorden, die een naeuwkeurig onderzoeker genoeg zal kunnen onderscheiden.

NEDERDUITSCH
SPRAEKKUNST,

VOOR DE

J E U G D T.

*Uit verscheidene onzer voornaemste
Spraekekunstschryveren opgesteld,*

DOOR

KORNELIS VANDER PALM,

*Fransch en Duitsch Kostschoolhouder
te Rotterdam.*

TWEEDE STUKJE.

TE ROTTERDAM,
By REINIER ARRENBURG,
Boekverkooper op het Westnieuwland, 1769.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

PHILOSOPHY DEPARTMENT

PHILOSOPHY 101

LECTURE NOTES

BY [Name]

1998

CHICAGO, ILLINOIS

1998

PHILOSOPHY DEPARTMENT

UNIVERSITY OF CHICAGO

PHILOSOPHY DEPARTMENT

UNIVERSITY OF CHICAGO

PHILOSOPHY DEPARTMENT

UNIVERSITY OF CHICAGO

NEDERDUITSCH
SPRAEKKUNST,
VOOR DE
J E U G D T.
TWEEDE AFDEELING.

EERSTE HOOFDSTUK.

Van de Spraekdeelen.

Vr. **W**at noemt men in de Spraekkunst de *Spraekdeelen*?

Antw. Spraekdeelen noemt men de onderscheidene soorten der woorden, waer uit een tael wordt te samengesteld.

Vr. Is de kennis der Spraekdeelen ten hoogste noodzakelyk?

Antw. De kennis der Spraekdeelen is ten uiterste noodzakelyk, om dat men door dezelve den waren aert en de veranderingen, die de woorden kunnen ondergaen, leert kennen, en men, zonder deze kennis, nimmer een tael recht spreken of schryven kan.

Vr. Hoe vele Spraekdeelen zyn 'er?

Antw. Men zou het getal der Spraekdeelen behoorlyk tot tien kunnen brengen; dan, naerdien men 'er in de Nederduitsche tale gemeenlyk slechts negen telt, zullen wy ons ook tot dat getal bepalen.

Vr. Waer van komt het dat men negen en ook tien Spraekdeelen kan tellen?

Antw. Dit onderscheidt, van negen of tien Spraekdeelen, ontstaet daer uit, dat men het Naemwoordt of alleen als een Spraekdeel, of in twee onderscheidene deelen als een Zelfstandig, en als een Toevoeglyk naemwoordt, beschouwen kan.

Vr. Hoe worden deze negen Spraekdeelen genoemd?

Antw. Men noemt deze negen Spraekdeelen 1. *Lid- of Geslachtwoorden.* 2. *Naemwoorden.* 3. *Voornaemwoorden.* 4. *Werkwoorden.* 5. *Deelwoorden.* 6. *Bywoorden.* 7. *Voegwoorden.* 8. *Voorzetsels.* 9. *Tusfchenwerpsels.*

Vr. Hoe verdeelt men deze negen Spraekdeelen?

Antw. Men verdeelt deze negen Spraekdeelen gemeenlyk in *Veranderlyke* en *Onveranderlyke* woorden.

Vr. Welk zyn de Veranderlyke woorden?

Ant. Men noemt de vyf volgende veranderlyk: 1. De *Lid- of Geslachtwoorden.* 2. De *Naem-*

Naemwoorden. 3. De Voornaemwoorden.
4. De Werkwoorden. 5. De Deelwoorden.

Vr. Welke zyn de Onveranderlyke woorden?

Antw. De volgende vier, te weten: 1. De Bywoorden, 2. De Voegwoorden. 3. De Voorzetsels, en ten 4. De Tusfchenwerpsels zyn onveranderlyk.

Vr. Waerom noemt men deze woorden veranderlyke en onveranderlyke:

Antw. De vyf eerften worden veranderlyke woorden genoemd, om dat zy, door middel der *Buigingen*, * en *Tyldvoegingen* †, geduuriglyk veranderen; daer men de laetsten, om dat zy geene of weinige verandering onderworpen zyn, onveranderlyke noemt.

Vr. Welke woorden worden voornamelyk door de *Buigingen* verandert?

Antw. Door de *Buigingen* worden voornamelyk verandert, de *Lid-* of *Geflachtwoorden*, de *Naemwoorden*, en de *Voornaemwoorden*, welke verandering op zesderleie wyzen gefchiedt, en onder den naem van *Naemvalen* bekend is.

TWEE-

* Declinatie † Conjugatie.

TWEEDE HOOFDSTUK.

Van de Naemvallen.

Vr. **W**at zyn de Naemvallen?

Antw. De Naemvallen, die zes in getale zyn, werden eertyds van allen gemeenlyk genoemd met de volgende woorden, uit de Latynsche benamingen getrokken, en niet zeer met den aert' der zaken overeenkomende; te weten, *Noemer* *, *Teler* †, *Gever* ‡, *Aenklager* †, *Roeper* §, en *Nemer* ¶: dan men heeft thans woorden, die deze veranderingen duidelyker aentoonen, in derzelyer plaets gestelt.

Vr. Welke zyn deze woorden?

Antw. De eerste naemval (of *Nominativus*) wordt by verandering de *Werker*, de tweede (of *Genitivus*) de *Eigenaer* of *Bezitter*, de derde, (of *Dativus*) de *Ontfanger*, de vierde (of *Accusativus*) de *Lyder* of ook wel de *Bewerktwoordende persoon* of *zaek*, de vyfde (of *Vocativus*) de *Toeboorders* of *Aengesprokene persoon*, de zesde (of *Ablativus*) de *Der- ver* of *Onbepaalde Naemval* genoemd.

Vr.

* Nominativus. † Genitivus. ‡ Dativus.
 † Accusativus. § Vocativus. ¶ Ablativus.

Vr. Waerom wordt de eerste Naemval de *Werker* genoemd?

Antw. Men noemt den eersten Naemval den *Werker*, om dat daer door eenen persoon of eene zaak, die werkt of iets doet, uitgedrukt wordt.

Vr. Op welk eene wyze kan men, in eene rede, den eersten Naemval of *Werker* kennen?

Antw. Om dezen eersten Naemval of *Werker* wel te leeren kennen, moet men acht geven dat 'er geene daedt is, of zy wordt door het werkwoordt uitgedrukt (naedien de werkwoorden de daden te kennen geven). Tot alle daden nu wordt een Verrichter vereischt: deze Verrichter is de eerste Naemval of *Werker*.

Vr. Geef hier een voorbeeldt van?

Antw. Men kan dit door het volgende voorbeeldt bevestigen, als, *Pieter leest*; waer in de daedt, die geschiedt, *lezen* is; maer de persoon die dezelve verricht is *Pieter*: deze laetste is derhalve de *Werker*.

Vr. Op welk eene wyze vindt men nu dezen *Werker*?

Antw. Dezen *Werker* vindt men door te vragen: wie of wat de daedt verricht? waer door deze Naemval zich aenstonds ontdekt.

Vr. Zoudt gy dit door geen voorbeeldt kunnen opheldereren?

Antw. Wanneer ik zeg, *Johannes bemint de deugd; de Wysheid der Verstandigen maekt hun vele benyders*; en ik vraeg, omtrent het eerste, *Wie bemint?* zoo is klaer te zien dat het *Johannes* is: deze Johannes is in het eerste voorbeeldt de *Werker*. In het tweede voorbeeldt is de daedt die verricht wordt, *maken*. *Wie maekt nu?* niet de *Verstandigen*, maer de *Wysheit*: deze is dus de *Werker*.

Vr. Hoe komt deze eerste Naemval somtyds nog voor?

Antw. Somwyl vindt men dezen eersten Naemval door eene geheele rede uitgedrukt, by voorbeeldt: *dat gy uit Engelandt gelukkig wedergekomen zyt heeft myne gezondheid bevordert*; waer in men ziet, dat niet een enkel naemwoordt maer de gansche rede, *dat gy uit Engelandt gelukkig wedergekomen zyt*, de eerste Naemval is.

Vr. Welke zyn de merkteekens van dezen Naemval?

Antw. De merkteekens van dezen Naemval zyn in het enkelvoudige de lid-woorden *Een, Eene, De, Het* en de voornaemwoorden *Ik, Gy, Hy*, enz: en in het meervoudige het lidwoordt *De*, en de voornaemwoorden *Wy, Gy* en *Zy*.

Vr.

Vr. Geef hier eens voorbeelden van?

Antw. Dit blykt uit de volgende voorbeelden : EEN man bragt ons tyding : DE Koning is gestorven , DE Kinders zyn dertel , IK schryf eenen brief , GY bemint de deugd , HY veracht zynen evenmensch , WY genieten eenen goeden welstandt , GY veracht de buitensporigheid , ZY werken naerstig.

Vr. Waerom noemt men den tweeden Naemval *Eigenaer* of *Bezitter*?

Antw. De tweede Naemval noemt men den *Eigenaer* , om dat dezelve in vele gevallen , niet dan oneigenlyk de *Teler* kan genoemd worden , en dat hy meest gebruikt wordt om personen of zaken , wien men iet toeëigent ; te beteekenen.

Vr. Uit welke voorbeelden blykt het , dat men , in geenen eigenlyken zin , dezen tweeden Naemval *Teler* noemen kan?

Antw. Dit blykt wanneer ik zeg : *Des Zoons Vader , de Moeder der Dochter* , in welke voorbeelden *Zoon* en *Dochter* de tweede Naemval zyn ; en echter geenszins als *Telers* kunnen aangemerkt worden ; doch wel als *Eigenaers* , om dat *Zoon* en *Dochter* alleen de *Eigenaers* van *Vader* en *Moeder* zyn.

Vr. Op welk eene wys vindt men den *Eigenaer* in eene rede?

Antw. Men kan uit dit volgend voorbeeldt

leeren hoe men den *Eigenaer* in eene rede vinden zal. Neem eens als men zegt; *De kloekmoedigheid onzer voorvaderen heeft ons van het Spaensche juk verlost*; zoo is de vraag wie of wat verlost heeft? het antwoordt is natuurlijk: *de kloekmoedigheid*: dit is, gelyk wy geleert hebben, de *Werker*. Wie is nu *Eigenaer* dezer kloekmoedigheid? niemand anders dan onze *Voorvaderen*, en dus hebben wy den tweeden Naemval of *Eigenaer* gevonden, waerom ook deze Naemval de vragen *wiens*, *van wien* of *van wat* beantwoordt.

Vr. Welke zyn de merkteekens van dezen Naemval?

Antw. In het enkelvoudige, in het mannelijke en onzydige geslacht, heeft hy tot merkteekens de lidwoordjes *Eens* en *Des*, als *eens mans*, *des mans*, *eens kinds*, en in het vrouwelyke *eener* en *der*, als *eener vrouwe*, *der dochter*, in het meervoudige in alle geslachten *der*, als *der mannen*, *der vrouwen*, *der kinderen*.

Vr. Gebruikt men somtyds ook niet van *enen*, *van den*, en *van het*?

Antw. Somtyds bedient men zich van de woorden, *van enen*, *van den*, *van het*; hebbende dit voornamelyk plaets, wanneer de Naemwoorden van het mannelijke en onzydige

dige. geslacht in *E*, *S* of *sch*. eindigen; als van den *wille*, van het *buis*, van het *pleesch*; want dan geschiedt dit, om het wangeluidt, dat de byvoeging van eene *S* in die woorden geeft, voortekomen.

Vr. Wordt hier door dan niet eenige moeijelykheit veroorzaekt?

Antw. Dit geeft wel eenige moeijelykheit, om dat het woordje *van* ook den zesden Naemval regeert; doch om deze Naemvallen wel te onderscheiden, moet men acht geven, of de persoon of zaek, die door het woordje *van* geregeert wordt, eenigen eigendom aen den persoon of zaek, die 'er by gestelt is, heeft; zoo ja, dan is het de *Eigenaer*; zoo neen, dan behoort het tot den zesden of onbepaalden Naemval.

Vr. Laet dit door een Voorbeeldt opgehieldert worden.

Antw. Wanneer ik, by voorbeeldt, zeg; *Ik spreek van het kindt van dien man*; zoo blykt dat het eerste *van* de zesde en het tweede *van* de tweede Naemval is.

Vr. Kunt gy niet een onseilbaer teeken, om den tweeden van den zesden Naemval te onderkennen, opgeven?

Antw. Een onseilbaer teeken om den tweeden Naemval wel te kennen is, wanneer men in het mannelyk geslacht, VÓÓF

voor de woorden *van den* of *van dien*, *des* of *diens*, en in het Vrouwelyke, voor *van de* of *van die*, *der* of *dier* kan zetten, zonder nogthans den zin te krenken; dewyl dit in den zesden Naemval geen plaets hebben kan.

Vr. Geef hier eens voorbeelden van.

Antw. Dit bevestigt het voorbeeldt, zoo aenstonds gegeven: want in plaetse dat men zeggen kan *het kindt van dien man*, zoo kan men ook zeggen *het kindt diens mans*. Maer als ik zeg, *Ik spreek van het kindt*, zoo kan ik, zonder krenking van den zinne, niet *des kinds* zeggen. Dus ziet men dat het eerste, hier opgenoemt, in den tweeden, doch het laetste in den zesden Naemval staet.

Vr. Waerom noemt gy den derden Naemval den *Ontvanger*?

Antw. Om dat de derde Naemval eenen persoon, die iets ontvangt, of wien iets wordt toegebracht, beteekent, wordt hy de *Ontvanger* genoemt.

Vr. Noemen hem sommigen niet anders?

Antw. Sommigen noemen dezen naemval den *Gever*; doch te onrecht, om dat hy niet als gever, maer als ontvanger in de reden invloeit.

Vr. Laet dit met een voorbeeldt bevestigt worden.

Antw. Dit wordt in het volgende voorbeeldt

beeldt bevestigt, te weten; *de deugd geeft den Jongelingen het grootste sieraedt*. Wie is hier nu de *Gever*? het spreekt van zelfs, de *deugd*. Deze is nogthans de eerste Naemval of *Werker*, en niet de derde Naemval. Doch vraegt men: Wie is hier de *Ontvanger*? aenstonds ziet men dat het de *Jongelingen* zyn, wien het *sieraedt* gegeven wordt: derhalve komt dezen Naemvalle de naem van *Ontvanger*, meer dan die van *Gever*, toe.

Vr. Waer uit kan dat nog meer blyken?

Antw. Dit blykt verder uit de byvoëging van het woordje *Aen*, dat altoos in dezen Naemval geschieden kan. Zoo kan men in het vorige voorbeeldt zeggen: *de deugd geeft AEN de Jongelingen het grootste sieraedt*.

Vr. Wat heeft men noodig te weten, om dezen Naemval wel te gebruiken?

Antw. Om dezen Naemval wel te gebruiken, heeft men zich slechts te vragen, wie de persoon of zaak is, waer aen iets gegeven of toegebracht wordt; waer uit men dan ziet dat deze Naemval de vragen *wien? wie? aen wie? aen wat? waer aen?* beantwoordt.

Vr. Welke zyn de merkteekens van dezen Naemval?

Antw. De merkteekens van dezen Naemval zyn in het eenvoudige getal *Eenen*, *Den*,
Eene,

Eene, De, Een of Eenen, Het of Den; gelyk blykt in eenen Man, den Meester, eene Vrouw, de Meestres, een Zwaerd of eenen Zwaerde het Kindt of den Kindt en in het meervouwige getal: Den, De, als, den Heeren, de Vrouwen, den Kinderen.

Vr. Is deze naemval nog niet aen sommige woorden te kennen?

Antw. Men kent ook dezen Naemval nog aen de woorden *Hem, My, U, Hun, Haer*, op deze wyze: *Ik heb het HEM gegeven, MY is gezegt, het boek is U vertoont enz.*

Vr. Hebt gy nog iets omtrent dezen derden Naemval op te merken?

Antw. Men zet, wanneer men geenen nootd heeft van voor dezen Naemval den Eigenaer of tweeden Naemval te nemen, somtyds, in plaats van *eene of de, eener en der*; by voorbeeldt, *hy is EENER of zyner schole ontrolucht, het is DER naerstigheit eigen spoedig te vorderen enz.*

Vr. Hoe noemt gy den vierden Naemval?

Antw. De vierde Naemval wordt van sommigen de *Aenklager*, doch van ons liever de *Lyder* of *Bewerktwordende persoon* genoemd.

Vr. Waeromt noemt gy hem de *Bewerktwordende persoon* of *Lyder*?

Antw. Men noemt hem den *Lyder* of *bewerktwordende persoon*, om dat hy eenen persoon, of
eene

eene zaak, die bewerkt wordt, te kennen geeft: want, wanneer ik zeg; *de meester bestraft zynen leerling*, zoo blykt dat hier de *leerling* de persoon is, die van den *meester*, wordt bestraft, en dus wezenlyk als *lyder* voorkomt.

Vr. Heeft dit by de lydende werkwoorden ook plaats?

Antw. De personen of zaken die door een lydend werkwoord beheerscht worden; stelt men in den eersten Naemval; en dus zyn zy van het vorige uitgezondert, by voorbeeld *de brief wordt geschreven; het papier wordt besmet*, enz; kunnende men dit altoos aen het werkwoord worden kennen.

Vr. Waer uit kan men weten of men dezen Naemval stellen moet?

Antw. Deze Naemval beantwoordt altoos de vragen *Wien? Wie? Welken? Welke? Wat?* en heeft tot zyne kenteekens, in het eenvoudige getal *Eenen, Den, Eene, De, Een, Het*, en in het meêrvouwige *De*. Nog is dezen naemval te kennen aen *Hem, My, U, Hen, Haer*, enz., gelyk deze voorbeelden doen zien: *hy sloeg EENEN of DEN man; ik verliet EENE of DE Vrouw; gy bereedt EEN of HET paerd; Ik zag DE mannen, vrouwen, kinders; Ik leerde HEM*, enz.

Vr. Hoe wordt de vyfde Naemval genoemd?

Antw.

Antw. Gemeenlyk wordt de vyfde Naemval , by de Nederduitschen , de *Roeper* genoemd. Doch wy zouden hem , volgens zynen aert , veel liever den *Toeboorer* noemen.

Vr. Om welke reden noemt gy hem *Toeboorer*?

Antw. De naem van *Toeboorer* is hem meer , dan die van *Roeper* eigen ; om dat hy den persoon of de zaak , die geroepen of aengesproken wordt , te kennen geeft.

Vr. Kunt gy dit door een voorbeeldt ophelderen?

Antw. Men heeft dit voor lange opgemerkt , gelyk uit het volgende voorbeeldt blykt : *Ik hoorde de vrouw tot hare kinders met luider stemme roepen : lieve kinders ! wacht U voor de verleiders.* Vraegt men nu , wie is de *Roeper* , of persoon , die roept ? zoo moet men zonder bedenking antwoorden *de Vrouw* ; deze is nøghans hier de vierde Naemval , of bewerkwordende persoon ; doch vraegt , wie de *Toeboorer* is ? natuurlyk is het antwoordt *de kinders* , die hier in dezen Naemval voorkomen.

Vr. Welk zyn de merkteekens van dezen Naemval?

Antw. Deze vyfde Naemval heeft geen geslachtwoorden tot zyne merkteekens , en komt

komt alleen in het aenspreken van iemand te pas ; als by voorbeeldt *VADER*, hoor my; *BROEDERS*, biedt ons uwen bystandt; *KINDERS*, weest naerstig: doch somtyds wordt 'er de tusfchenwerping *O* met het voornaemwoordt *Gy* voorgezet; als *o vader? o gy kinders?* enz.

Vr. Hoe noemt men den zesden Naemval?

Antw. De zesde Naemval wordt van sommigen, doch zeer ten onrechte, de *Nemer*, genoemd; dewyl hy veeleer de *Derver* zou moeten geheten worden.

Vr. Waerom zou men dezen Naemval veeleer *Derver* dan *Nemer* kunnen noemen?

Antw. Veeleer kan men dezen Naemval *Derver* dan *Nemer* noemen, om dat hy veeltyds eenen benomen of beroofden persoon of zaek uitbeeldt.

Vr. Laet dit door een voorbeeldt opgehieldert worden.

Antw. Dit blykt wanneer men dit voorbeeldt voorstelt: *De leerling neemt eene les van den Meester*; en men vraegt hier omtrent wie is de *Nemer*? zoo zal men moeten antwoorden, *de Leerling*: deze nogthans is hier de eerste Naemval of *werker*; maer vraegt men wie is de persoon, van wien de les genomen wordt? het antwoordt vloeit van zelfs van

den Meester, die ook daerom in den zesden Naemval voorkomt.

Vr. Is dan de naem van *Derover* dezen Naemval volkomen eigen?

Antw. Dewyl deze Naemval ons op meenigvuldigerlei wyzen voorkomt, en dan eens eene afzondering, dan eene t'samenvoëging, nu eene rust, dan eenen uitgang, en somtyds eene ontbéring, * enz, te kennen geeft, wordt hy van eenigen niet ten onrechte den *onbepaalden naemval* genoemd.

Vr. Waer uit kan men dezen Naemval kennen?

Antw. Behalve dat men dezen Naemval kent uit het beantwoorden der vragen *van wien? van welke? van wat?* zoo kent men denzelfven ook uit de merkteekens, die in het eenvouwige zyn *van eenen, van den, van sene, van de, van een, van het,* en in het meervouwige *van de:* by voorbeeldt, *ik heb het van EENEN of DEN man, van EENE of DE vrouw, van EEN of HET kindt geboort.*

Vr. Wordt deze Naemval niet somtyds zonder Lidwoordt gebruikt?

Antw. Somtyds wordt deze Naemval alleen door het wordeken *van* uitgedrukt, by voorbeeldt

* By het verhandelen der Syntaxis zal 'er gelegenheit zyn, om dit met voorbeelden op te helderen.

beeldt, by is geheel VAN onrechtvaerdigheid
vervreemt; by is afkeerig VAN deugd', enz.

DERDE HOOFDSTUK.

Aenmerking over de Naemvallen.

Vr. **Z**yn de Naemvallen tot de kennis
eener tale niet ten hoogste noodig?

Antw. Tot de rechte kennis-eener sprake
zyn de Naemvallen ten uiterste noodig; zoo
om dat men daer door eene onderscheiden-
heit der zaken, als duidelykheit in het uit-
drukken van zyne gedachten verkrygt: ook
is de onkundigheit van dezelve de oorzaak,
dat zoo weinige lieden eenen behoorlyken
styl weten te schryven.

Vr. Is het niet zeer moeielyk om eene
rechte kennis der Naemvallen te verkrygen?

Antw. De Naemvallen zullen gemakkelyk
worden gekent, wanneer men zich in de
rede slechts vraegt: 1. Wie de Werker is?
2. Wie de Eigenaer van eene zaak is? 3. Of
er eenen persoon, wien iets toegebracht
wordt, in voorkomt? 4. Wie de bewerkt
wordende persoon is? 5. Wie de aengespro-
ken persoon is? 6. Of er een persoon is,
wien iets ontnomen wordt?

Vr. Geef eens een voorbeeldt, waer in twee Naemvallen, dat is, de eerste en vierde, gevonden worden?

Antw. Men ontdekt twee Naemvallen, te weten den eersten en vierden, in 't volgende voorbeeldt; *de Meester onderwyst het kindt*: want wanneer ik hier vraeg, wie de *Werker* is, dat is, wie hier iets doet of werkt? natuurlyk valt het antwoordt *de Meester*: vraeg ik of 'er een persoon is, aen wien iets toegebracht wordt, zoo zie ik dat dit in 't eerst wel schynt, doch dat, by nader overweging, het kindt de persoon is, waer omtrent de Meester werkt: dus is het kindt de vierde *naemval* of *bewerktwordende persoon*.

Vr. Geef eens een voorbeeldt, waer in alle de Naemvallen voorkomen, op.

Antw. Om deze Naemvallen nog nader te kennen, stellen wy het volgende voorbeeldt, waer in ons alle de Naemvallen voorkomen, voor: *De vordering van den leerling geeft den meester blydschap; kwyf U dan, o Jongelingen! van uwen pligt*. De eerste Naemval of de Werker is hier de *vordering*, de Eigenaer of Bezitter van de *vordering* is hier de *leerling*; dewyl het zyne *vordering* is: dus is dit de tweede Naemval of Eigenaer. Vraegt men nu verder, wie iets ontvangt? het antwoordt is niet zwaer, het is de *Meester*, en dit

dit maekt dus den derden Naemval of ontvan-
ger. Vraegt men, wat gegeven wordt? het
antwoordt is *blydschap*, en dit is het bewerkt-
wordende, en dus de vierde Naemval. Vraegt
men, wie hier aengesproken wordt? het zyn
de *Jongelingen*, die dus in den vyfden Naem-
val staen. Eindelyk is *pligt*, door het woordt
van beheerscht, de benomene zaek, en dus
de zesde Naemval. Wanneer men dezen weg
inlaet, zal men ligtelyk de Naemvallen leeren
onderscheiden.

VIERDE HOOFDSTUK.

Van de Lid- of Geslachtwoorden.

Vr. **W**at zyn de *Lid- of Geslachtwoor-*
den?

Antw. De *Lid- of Geslachtwoorden* zyn woor-
den, die in onze tale voor de naemwoorden
gestelt worden, om aen te wyzen of dezel-
ven van het *mannelyke, vrouwelyke of onzydige*
Geslacht zyn.

Vr. Dienen zy ook nog ergens toe?

Antw. Ook dienen de *Geslacht- of Lidwoor-*
den, om den netten zin, met betrekking' op
de min of meer bepaeltheit van eenig woordt,
aentewyzen.

Vr. Hoe veel *Geflachtwoorden* zyn 'er?

Antw. Men onderscheidt de *Geflachtwoorden* in *bepalende* en *onbepalende*.

Vr. Wat is een *bepalend* *Geflachtwoordt*?

Antw. De *bepalende* *Geflachtwoorden* zyn zulke woorden, die het naemwoordt op zekeren persoon of zaek passen, by voorbeeldt in het enkelvoudige getal *De* en *Het*: want men zegt: *de man*, *de vrouw* en *het kindt*; en in het meervoudige *De*, als *de mannen*, *de vrouwen*, *de kinders*.

Vr. Hoe wordt het *bepalend* *Lid- of Geflachtwoordt* in 't enkelvoudige getal gebogen?

Antw. In 't Enkelvoudige getal buigt men het *bepalende* *Lid- of Geflachtwoordt* aldus:

<i>Manlyk</i>	<i>Vrouwelyk</i>	<i>Onzydig</i>
1 <i>de</i>	1 <i>de</i>	1 <i>het</i>
2 <i>des of van den</i>	2 <i>der of van de</i>	2 <i>des of van het</i>
3 <i>den of aen den</i>	3 <i>der of aen de</i>	3 <i>den of aen het</i>
4 <i>den</i>	4 <i>de</i>	4 <i>het</i>
5 -----	5 -----	5 -----
6 <i>van den</i>	6 <i>van de</i>	6 <i>van het of van den</i>

Vr. Wat kan men hier omtrent in acht nemen?

Antw. Dat het mannelijke en vrouwelyke bei-

beiden in den eerste naemval of werker gelyk zyn.

Vr. Wat wordt hiet uit afgeleid?

Antw. Hier uit ziet men dat, wanneer men door middel der Lid- of Geslachtwoorden, de Geslachten wil leeren kennen, men niet op dezen, maer op de andere naemvallen mocht acht geven.

Vr. Zou men niet iets, om deze naemvallen gemaklyk te maken, kunnen opmerken?

Antw. Gemakshalve zou men de overeenkomst der naemvallen kunnen aenmerken: by voorbeeldt, zoo is in het mannelyke somtyds de 3de met den 6den, in 't vrouwelyke de 2de en 4de, ook wel de 3de en 6de, en in het onzydige de 2de en 4de, en meenigwerf de 3de en 6de naemval gelyk.

Vr. Hoe wordt 'het bepalende Geslachtwoordt in het meervouwige geral gebogen?

Antw. In 't meervouwige buigt men het bepalende Geslachtwoordt aldus:

<i>Mannelyk</i>	<i>Vrouwelyk</i>	<i>Onzydig</i>
1 de	1 de	1 de
2 der of van de	2 der of van de	2 der of van de
3 den of aen den	3 der of aen de	3 den of aen den
4 de	4 de	4 de
5 - - - - -	5 - - - - -	5 - - - - -
6 van de of van den	6 van de	6 van de of van den

B 4

Vr.

Vr. Wat kan men hier op aenmerken?

Antw. Hier uit ziet men weder hoe de 1ste en 4de naemvallen in alle drie de Geslachten overëenkomen, en het zelfde zyn.

Vr. Welke zyn de *onbepalende* Geslachtwoorden?

Antw. De *onbepalende* Geslachtwoorden, die slechts enkelvoudig zyn, zyn zulken, die geen en zekeren persoon of zaek uitdrukken, by voorbeeldt, *Een, Eene* en *Een*, als *een* man, *eene* vrouw, *een* kindt; kunnende men in deze laetste voorbeelden zien, dat men niet uitdrukt, welke man, of vrouw, of welk kindt *bepaaldelyk* bedoelt wordt.

Vr. Hoe wordt het *onbepalende* Geslachtwoordt gebogen?

Antw. Het *onbepalende* Geslachtwoordt wordt op de volgende wys gebogen:

<i>Mannelyk</i>	<i>Vrouwelyk</i>	<i>Onzydig</i>
1 een	1 eene	1 een
2 eens of van eenen	2 eener of van eene	2 eens of van een
3 eenen of aen eenen	3 ener of aen eene	3 eenen of aen een
4 eenen	4 eene	4 een
5 -----	5 -----	5 -----
6 van eenen	6 van eene	6 van eenen of van een

Vr.

Vr. Wat kan men hier op aenmerken?

Antw. Hier zou men kunnen aenmerken, dat de 1ste naemval van het mannelyke met die van het onzydige ooverëenstemt; ook dat de 1ste en 4de naemval van het vrouwelyke het zelve zyn; eindelyk, dat in het onzydige de 1ste en 4de naemval eenen uitgang hebben.

VYFDE HOOFDSTUK.

Van de Naemwoorden.

Vr. **W**at zyn de Naemwoorden?

Antw. De Naemwoorden, die tweederlei zyn, te weten, *Zelfftandig* en *Toevoegelyk*, zyn zodanige woorden, welke zaken of derzelve hoedanigheden, te kennen geven.

Vr. Wat is dan een *Zelfftandig* Naemwoordt?

Antw. Men kan de *Zelfftandige* Naemwoorden niet beter bepalen, dan dat men dezelve noemt woorden, die de zaken zelfs uitdrukken, by voorbeeldt *Boom, Huis, Tuin, Pieter, Kornelis*, enz.

Vr. Wat is een *Toevoegelyk* Naemwoordt?

Antw. De *Toevoegelyke* Naemwoorden zyn woorden, die de hoedanigheid of eigenschap eener zaak aenwyzen; hebbende hunne be-

trekking of op de gedaente en de gestalte, of op de soort en het geslacht, of op de hoegrootheid en hoezwaerheit, of op de waerde en deugd der zaken, by voorbeeldt: *schoon, lang, kort, wit, zwart, dierbaer, heerlyk*, en meer anderen.

Vr. Geef eens eenige Zelfstandige en Toevoeglyke Naemwoorden te samen?

Antw. Men vindt de Zelfstandige en Toevoeglyke Naemwoorden te samen in de volgende voorbeelden, een *schoon manspersoon*, een *lang kleedt*, eene *korte rede*, *wit hout*, *zwarte aerde*, een *dierbaer gebedi*, enz.

Vr. Wat is 'er omtrent de Zelfstandige en Toevoeglyke Naemwoorden in acht te nemen?

Antw. Omtrent de Zelfstandige woorden moet men voornamelyk de onderscheidene *geslachten, getallen en buigingen*, en omtrent de Toevoeglyken de *geslachten, getallen, buigingen* en de *trappen van vergelykinge* waarnemen.

Vr. Wat noemt gy het *Geslacht*?

Antw. Wy noemen het *Geslacht* eene aenwyzing, die ons toont van wat stam het Naemwoordt zy.

Vr. Hoe veel *Geslachten* heeft men in de Nederduitsche sprake?

Antw. Men heeft in de Nederduitsche sprake

sprake drie geslachten, te weten; het *mannelyke*, het *vrouwelyke*, en het *onzydige* Geslacht; het geen door de *Lidwoorden* duidelyk aengetoont wordt.

Vr. Geef eens een voorbeeldt daarvan?

Antw. Voor de Naemwoorden van het mannelyke Geslacht gebruikt men de Lidwoorden *Een* en *De*, als *een man*, *de man*; voor de vrouwelyken *Eene* en *De*; als *eene vrouw*, *de vrouw*; en voor de onzydigen *Een* en *Het*, als *een kindt*, *het kindt*.

Vr. Hoe kan men weten van welk Geslacht de Naemwoorden zyn?

Antw. Om te weten tot welk Geslacht de Naemwoorden behooren, let men wat ken-teekens de 2de of 4de naemvallen in hunne buigingen hebben; zoo is *des* de 2de, en *den* de 4de naemval van het mannelyke, *der* de 2de, en *de* de 4de naemval van het vrouwelyke, en *het* de 4de naemval van het onzydige Geslacht.*

Vr. Wat noemt gy de *Getallen*?

Antw. De *Getallen*, welke twee zyn, noemt men het *enkelvoudige*, en het *meervoudige* getal.

Vr.

* In het 4de Stukje zullen wy, by de spelling, de geslachten der woorden met eene enkele letter, tevens aenwyzen.

Vr. Wanneer bedient men zich van het enkelvoudige Getal?

Antw. Men gebruikt het enkelvoudige Getal, wanneer men van eene zaak alleen spreekt, by voorbeeldt, *een of de Koning, eene Keizerin, de tafel*, enz:

Vr. Wanneer gebruikt men het meervoudige?

Antw. Het meervoudige Getal wordt gebruikt, wanneer men van meer dan eene zaak te gelyk spreekt, by voorbeeldt, *de Koningen, de Koninginnen, de tafels*, enz:

Vr. Wat verstaet gy door de *Buigingen*?

Antw. Door de *Buigingen* verstaen wy die veranderingen, welke de Naemwoorden, in hunne verschillende naemvallen ondergaen.

ZESDE HOOFDSTUK.

Van de Buigingen der Zelfstandige Naemwoorden.

Vr. **H**oe vele *Buigingen* zyn de Zelfstandige Naemwoorden onderworpen?

Antw. Gelyk men in alle talen, onderscheidene *Buigingen* (dat is verschillende wyzen op welke de Naemwoorden veranderen) heeft;

heeft; zoo heeft men in de Nederlandsche sprake, aengaende de Zelfstandige Naemwoorden ook drieërlei Buigingen.

Vr. Hoe geschiedt de eerste Buiging?

Antw. De eerste Buiging doet de woorden zoo wel in het *meervouwige* als in het *enkelvoudige* veranderen, en geschiedt op de volgende wys.

<i>Enkelvoudig.</i>		<i>Meervouwig.</i>		
1 Man	4 Man	} 1 Mans	4 Mans	
2 Mans	5 Man		} 2 Mannen	5 Mans
3 Manne	6 Manne			} 3 Mannen

Vr. Welk is de tweede Buiging?

Antw. De tweede Buiging komt met de eerste in 't enkelvoudige getal overeen, doch is in het meervoudige, waer in de woorden onverandert blijven, daer van onderscheiden, gelyk dit voorbeeldt doet zien.

<i>Enkelvoudig.</i>		<i>Meervouwig.</i>		
1 Boom	4 Boom	} 1 Boomen	4 Boomen	
2 Booms	5 Boom		} 2 Boomen	5 Boomen
3 Boome	6 Boome			} 3 Boomen

Vr. Welk is de derde Buiging?

Antw. De derde Buiging verschilt van beide de voorgaende in 't enkelvoudige en meer-

meervouwige , en is in beide getallen door alle Naemvallen eveneens , gelyk dit voorbeeldt aentoont:

Enkelvoudig.

- 1 Feniks
2 Feniks
3 Feniks

Meervoudig.

- 4 Feniks
5 Feniks
6 Feniks

doch tot deze laetste Buiging behooren weinige woorden.

Vr. Geef eens een voorbeeldt van de buiging der mannelyke Naemwoorden , met de Lidwoorden , op?

Antw. De buiging der mannelyke Naemwoorden , met het Lidwoordt , geschiedt dus:

Enkelvoudig.

- 1 Een *en* de man
2 Eens *en* des mans
 of van eenen *en* van
 den man
3 Eenen *en* den man-
 ne *of* aen eenen *en*
 aen den manne
4 Eenen *of* den man
5 o man.
6 Van eenen *en* van
 den manne.

Meervoudig.

- 1 De mans *of* mannen
2 Der *of* van de man-
 nen
3 Den *of* aen den
 mannen
4 De mans *of* mannen
5 Mans *of* mannen
6 Van de mannen.

Vr.

Vr. Waerom schryft gy in de 1ste, 4de en 5de Naemval des meervouwige getals *mannen*?

Antw. Op het voorbeeldt van sommige Spraekkunstschryveren, gebruiken wy hier in den 1sten, 4den, en 5den Naemvalle ook *mannen*; doch het is altydt, om de regelmatigheit in het oog te houden, beter mans te schryven.

Vr. Hoe geschiedt de eerste Buiging der vrouwelyke Naemwoorden, met de Lidwoorden daer by?

Antw. De eerste Buiging der vrouwelyke Naemwoorden geschiedt op deze wys:

<i>Enkelvoudig.</i>	<i>Meervoudig.</i>
1 De Parel	{ 1 De Parels, 2 Der, of, van de Paerlen 3 Der, of, aen de Paerlen 4 De Parels, 5 o Parels, 6 Van de Paerlen.
2 Der Paerle	
3 Der, de, of aen de Paerle	
4 De Parel	
5 o Parel	
6 Van de Paerle	

Doch dit woordt kan tot alle drie de Buigingen gebragt worden, en in den 1sten Naemval *paerl* en *paerle* zo wel als *parel* geschreven worden.

Vr. Geef een voorbeeldt van de tweede Buiging der vrouwelyke Naemwoorden?

Antw. De tweede Buiging der vrouwelyke Naemwoorden, wordt dus gedaen:

En-

<i>Enkelvoudig.</i>		<i>Meervoudig.</i>
1 De Vrouw.	}	1 De Vrouwen.
2 Der Vrouwe.		2 Der Vrouwen.
3 Der, de of aen de Vrouwe.		3 Der of aen de Vrouwen.
4 De Vrouw.		4 De Vrouwen.
5 o Vrouw.		5 o Vrouwen.
6 Van de Vrouwe.		6 Van de Vrouwen.

Vr. Op welk eene wys geschiedt de derde Buiging der vrouwelyke Naemwoorden?

Antw. De derde Buiging geschiedt dus:

<i>Enkelvoudig.</i>		<i>Meervoudig.</i>
1 De Wysheit	}	1 De Wysheden
2 Der Wysheit		2 Der Wysheden
3 De of der Wysheit		3 De of der Wysheden
4 De Wysheit		4 De Wysheden
5 o Wysheit		5 o Wysheden
6 Van de Wysheit		6 Van de Wysheden.

Vr. Welke zyn dan de onzydige Naemwoorden van de eerste Buiging?

Antw. Onder de eerste Buiging begrypen wy de onzydige Naemwoorden, die in beide getallen, in de tweede, derde en zesde naemvallen gebogen wordende, volkomen met die van de eerste Buigingen van het mannelijke Geslacht overeenkomen, gelyk wy zien in dit voorbeeld.

En-

Enkelvoudig.

- 1 Het kindt
- 2 Des kinds *of* van het kindt
- 3 Den kinde *of* aen het kindt
- 4 Het kindt
- 5 o kindt?
- 6 Van den kinde *of* van het kindt.

Meervoudig.

- 1 De kinders
- 2 Der *of* van de kinderen
- 3 Den *of* aen de kinderen
- 4 De kinders
- 5 o kinders
- 6 Van de kinderen.

Vr. Welke onzydige Naemwoorden zyn van de tweede Buiging?

Antw. De tweede Buiging begrypt in zich de onzydige Naemwoorden, die in het Enkelvoudige veranderingen ondergaen, doch in het Meervoudige door alle Naemvallen onveranderlyk blyven, tot een voorbeeldt dient het volgende:

Enkelvoudig.

- 1 Het paerdt
- 2 Des paerds *of* van het paerdt
- 3 Den paerde *of* aen het paerdt
- 4 Het paerdt
- 5 o paerdt
- 6 Van het paerdt

Meervoudig.

- 1 De paerden
- 2 Der *of* van de paerden
- 3 Den *of* aen de paerden
- 4 De paerden
- 5 o paerden
- 6 Van de paerden.

C

Vr.

Vr. Welke onzijdige Naemwoorden zyn van de derde Buiging?

Antw. Tot de derde Buiging behooren alle de onzijdige Naemwoorden, die, in beide Getallen, door alle Naemvallen onveranderlyk blyven.

Vr. Geef hier een voorbeeldt van.

Antw. Van deze Buiging' zyn de woorden, die dus gebogen worden:

<i>Enkelvoudig.</i>	<i>Meervoudig.</i>
1 Een <i>en</i> het glas	1 De glazen
2 Van een <i>en</i> van het glas	2 Der <i>of</i> van de glazen
3 Een <i>of</i> een <i>en</i> een het glas	3 Den <i>of</i> een de glazen
4 Een <i>en</i> het glas	4 De glazen
5 o glas	5 o glazen
6 Van een <i>en</i> het glas	6 Van de glazen.

Vr. Zyn 'er veel onzijdige Naemwoorden, die tot deze Buiging betrekking hebben?

Antw. Men vindt maer weinige woorden die tot deze Buiging volstrekt kunnen gebragt worden; dewyl de meeste woorden, die in *S.*, *sch.*, *st.*, in *cht* uitgaen, schoon zy in den tweeden Naemval van het Eenvoudige getal geen *S* achter zich dullen, noghans in de andere Naemvallen veranderen, als *mer*, *bosch*, *gewest*,

west, enz: die in den 3den en 6den Naemval *mesfe*, *bosfche*, en *geweste* hebben.

Vr. Hebt gy nog iets aengaende de Buiging der Zelfftandige Naemwoorden aente-merken?

Antw. Omtrent deze Buiging kan men nog aenmerken, dat sommige woorden, als *mensch*, *bertog*, *graef*, *profeet*, enz, in den 2den Naemval eene geheele andere Buiging ondergaen, en *des menschen*, *bertogen*, *graven*, enz, gefchreven worden; terwijl wederom anderen in dien tweeden Naemval in 't geheel geene Buiging velen, als *knecht*, *togt*, *twist*, *disch*, *glas*, en voorts allen, die in *cht*, *gt*, *st*, *sch*, en *s* uitgaen.

Vr. Hoe worden dan deze woorden in den 2den Naemval uitgesproken?

Antw. Deze Naemwoorden, die in den 2den Naemval het lidwoordt *des* niet wel aennemen, laten zich veel beter door *van den* uitdrukken, als *van den knecht*, *van den togt*, *van den twist*, *van den disch*, *van het glas*, enz.

ZEVENDE HOOFDSTUK.

*Van de Buiging der Toevoegelyke
Naemwoorden.*

W *Vr.* at moet men by het Buigen der Toevoegelyke Naemwoorden in acht nemen?

Antw. By het Buigen der Toevoegelyke Naemwoorden slaet men gade, van wat Geslacht het Zelfstandige woordt, waer by het Toevoegelyke gevoegt wordt, zy; naerdien de Buiging der Toevoegelyke Naemwoorden, naer die der Zelfstandigen geschikt wordt.

Vr. Geef eens de *Buiging* van een Toevoegelyk Naemwoordt, met een Zelfstandig mannelyk Naemwoordt, en de Geslachtwoorden *Een* en *De* op?

Antw. In het mannelyk Geslacht geschiedt dit, als volgt:

Enkelvoudig.

- 1 Een goed *en* de goede man
- 2 Eens *en* des goeden mans
- 3 Eenen *en* den goeden man *of* manne
- 4 Eenen *en* den goeden man
- 5 Goede man
- 6 Van eenen *en* den goeden man *of* manne

Meer-

Meervouwig.

- 1 De goede mans *of* mannen
- 2 Der goede mannen
- 3 Den goeden mannen
- 4 De goede mans *of* mannen
- 5 Goede mans *of* mannen
- 6 Van de goede mannen.

Vr. Geef eens de *Buiging* van een Toevoegelyk Naemwoordt , met een Zelfstandig Vrouwelyk Naemwoordt , en de Geslachtwoorden *Een* en *De* op?

Antw. In het volgende voorbeeldt heeft men de *Buiging* van een Toevoegelyk Naemwoordt , met een Zelfstandig Vrouwelyk Naemwoordt , en de Geslachtwoorden *Een* en *De* :

Eenvouwig.

- 1 Eene *en* de groote vrouw
- 2 Eener *en* der groote vrouwe
- 3 Eene *en* der groote vrouwe
- 4 Eene *en* de groote vrouw
- 5 Groote vrouw
- 6 Van eene *of* de groote vrouwe.

Meervouwig.

- 1 De groote vrouwen
- 2 Der groote vrouwen
- 3 De *en* aen de groote vrouwen

C 3

4 De

4 De groote vrouwen

5 Groote vrouwen

6 Van de groote vrouwen.

Vr Laet eens een voorbeeldt met een Zelftandig Onzydig Naemwoordt, en de Geslachtwoorden *Een* en *Het* volgen.

Antw. In het volgende voorbeeldt ziet men de Buiging van een Toevoeglyk Naemwoordt met een Zelftandig Onzydig Naemwoordt, en de Geslachtwoorden *Een* en *Het* :

Enkelvoudig.

1 Een jong *en* het jonge Paerdt

2 Van een jong *en* van het jonge Paerdt

3 Een jong *en* het jonge Paerdt

4 Een jong *en* het jonge Paerdt

5 Jong Paerdt

6 Van een jong *en* van het jonge Paerdt.

Meervoudig.

1 De jonge Paerden

2 Der jonge Paerden

3 Den jongen Paerden

4 De jonge Paerden

5 Jonge Paerden

6 Van de jonge Paerden.

Vr. Wat dient men by het Buigen der Toevoegelyke Naemwoorden, nog in acht te nemen?

Antw.

Antw. Onze taal slaet, by het Buigen der Toevoegelyke Naemwoorden van het mannelijke geslacht, naeuwkeurig gade, of het byvoeglyk woordt als een Byvoeglyk, dan of het in de plaets van een Bywoordt gebruikt wordt, by voorbeeldt: *een goed stoffer, en een goede stoffer; een goed looper, en een goede looper*, en meer anderen; zynde het in de eersten als een Bywoordt, en in het laetste als een Toevoeglyk woordt gebruikt.

Vr. Geef eens eene Buiging van het Toevoegelyk woordt op, wanneer het Zelfstandige Naemwoordt eenen Bedryver aenduidt?

Antw. Wanneer het Zelfstandige Naemwoordt eenen Bedryver aentoon, wordt het Byvoegelyke in het mannelijke Geslacht dus gebogen:

<i>Enkelvoudig.</i>		<i>Meervoudig.</i>
1 Een groot Koning	}	1 De groote Koningen
2 Eens grooten Konings		2 Der groote Koningen
3 Eenen grooten Koning		3 Den grooten Koningen
4 Eenen grooten Koning		4 De groote Koningen
5 o Groote Koning		5 o Groote Koningen
6 Van eenen grooten Koning		6 Van de groote Koningen.

C 4

Vr.

Vr. Hoe geschiedt de Buiging, wanneer het Zelfstandige Naemwoordt geen Bedryver te kennen geeft?

Antw. Wanneer het Zelfstandige Naemwoordt geen Bedryver te kennen geeft, geschiedt de Buiging op deze wys.

1 Een hooge Berg	}	4 Eenen hoogen Berg
2 Eens hoogen Bergs		5 o hooge Berg
3 Eenen hoogen Berge		6 Van eenen hoogen Berge.

Vr. Wat dient men nog op te merken?

Antw. Noodzakelyk is het op te merken, dat de Vrouwelyke en Onzydige Byvoegelyke Naemwoorden in 't geheel geene verandering lyden.

AGTSTE HOOFDSTUK.

Van de Trappen van Vergelykinge.

Vr. **W**at zyn de *Trappen van Vergelykinge*?

Antw. De *Trappen van Vergelykinge* zyn de veranderingen, die de *Toevoegelyke Naemwoorden*, door het vergelyken van het eene *Zelfstandige Naemwoordt*, met het andere moeten ondergaen.

Vr.

Vr. Hoe veele Trappen van Vergelykinge zyn 'er, en hoe worden die genoemt?

Antw. Men vindt drie Trappen van Vergelykinge, die men de *Stellende*, *Vergelykende* en *Overtreffende Trap* noemt.

Vr. Wat is de *Stellende Trap*?

Antw. De *Stellende Trap* is, wanneer de zaak, zonder eene bepaelde vergelyking' met eene andere, zoo als zy waerlyk is, beschouwt wordt; terwyl het *Toevoegelyke Naemwoordt* onveranderlyk blyft.

Vr. Geef hier eens duidelyke voorbeelden van.

Antw. Dit blykt duidelyk uit de volgende voorbeelden: *Een groot man, eene kleene tafel, een geboorzaem kindt*; in welke voorbeelden de *Zelfstandige* woorden *man, tafel* en *kindt*, zonder eene bepaelde vergelyking' met eenen anderen *man*, eene andere *tafel* of een ander *kindt* beschouwt, en de *Toevoegelyken groot, kleene* en *geboorzaem*, niet verandert worden.

Vr. Wat is de *Vergelykende Trap*?

Antw. De *Vergelykende Trap* is, wanneer eene zaak dadelyk met eene anderen vergelyken, en door deze vergelyking hare meerder of minderheit aengetoont wordt.

Vr. Hoe bevestigt gy dit door voorbeelden?

Antw. De volgende voorbeelden toonen dit ten klaerfte: Een *grooter man*, eene *kleener tafel*, een *gehoorzamer kindt*, waer uit men ziet dat *man*, *tafel* en *kindt*, met eenen *anderen man*, eene *andere tafel*, of een *ander kindt* vergeleken worden; en dat door deze vergelyking, de Toevoegelyke woorden *groot*, *kleene*, en *gehoorzaem* eene verandering ondergaen.

Vr. Wat is de *Overtreffende Trap*?

Antw. De *Overtreffende Trap* is, wanneer eene zaak, in vergelyking van eene of meer andere zaken, op het uitmuntenste of geringste geschat wordt.

Vr. Geef hier ook eenige voorbeelden van.

Antw. Dit blykt in de *grootste man*, de *kleenste tafel*, het *bevalligste kindt*; ziende men, door deze voorbeelden, dat de *Zelfstandige* woorden, *man*, *tafel* en *kindt*, door de *Buiging* van de *Toevoeglyken*, iets uitnemends boven anderen in zich bevatten.

Vr. Geef eens eenige voorbeelden, waer door men deze *Trappen* duidelyk met elkanderen vergelyken kan.

Antw. Door de volgende voorbeelden kan men deze *Trappen*, met elkanderen vergelyken:

Stel-

Stellende Trap.

Groot.
Kleer.
Hoog.
Laeg.
Ryk.
Arm.

Vergrootende Trap.

Grooter.
Kleener.
Hooger.
Lager.
Ryker.
Armer.

Overtreffende Trap.

Grootst.	Grootste.	Allergrootst.
Kleerst.	Kleerste.	Allerkleerst.
Hoogst.	Hoogste.	Allerhoogst.
Laegst.	Laegste.	Allerlaegst.
Rykst.	Rykste.	Allerrykst.
Armst.	Armste.	Allerarmst.

Vr. Zyn 'er niet eenige voorbeelden, die van den gemeenen regel afwyken?

Antw. De volgende voorbeelden wyken van den gemeenen regel.

Goed.	{ Beter. { Meer. { Minder.	{ Best. { Meest. { Minst.	Alerbest.
Veel.			Allermeest.
Weinig.			Allerminst.

NE-

NEGENDE HOOFDSTUK.

Van de Voornaemwoorden.

Vr. **W**elk is het derde *Veranderlyke* woordt?

Antw. Op de Naemwoorden volgen, als een derde Spraekdeel, de *Voornaemwoorden*, die mede veranderlyk zyn.

Vr. Wat zyn de *Voornaemwoorden*?

Antw. De *Voornaemwoorden* zyn woorden, die men voor, of in plaets van de namen der Personen of zaken, stelt; strekkende als bytekens, of bekende omstandigheden, ook wel om de aengenaemheit van de herhaling' der eerstgenoemde namen te vermyden.

Vr. Geef hier voorbeelden van.

Antw. Dit zien wy in de *Voornaemwoorden*, *ik*, *gy*, *by*, *zy*, *die*, *dees*, *dezelve*, *wie*, *welke*, *myn*, *uw*, *zyn*, *hun*, *haer*, *zelf*, enz:

Vr. Geef eens, tot nadere onderscheiding, eenige voorbeelden waer in de *Voornaemwoorden*, in plaets van de naemwoorden zelve komen?

Antw. De *Voornaemwoorden* nemen de plaets der naemwoorden in, in de volgende

VOOR-

voorbeelden : DEES heeft hem geslagen ; het MYNE heeft den prys behaelt ; de UWE is geprezen ; de ZYNEN zyn geslagen ; waer uit men ziet dat onder DEES verstaen wordt *Man, Vrouw, of Knecht*, enz ; dat men onder MYNE moet begrypen *Schrift* of iets anders ; onder UWE *Dochter*, enz ; onder ZYNEN *Benden* enz.

Vr. Geef eens een voorbeeldt op welke wyze, door de Voornaemwoorden, de onaengenaemheit der herhaling', vermydt wordt.

Antw. Door het volgende voorbeeldt ziet men, hoe, door de Voornaemwoorden, de onaengenaemheit der herhalinge vermydt wordt: *Filippus de 2de Koning van Spanje, van zyne Zuster, de Hertogin van Parma, behoort hebbende dat Nederlandt in rep en roer stondt, besloot derwaerds te keeren ; doch, uit vreeze voor de zee, daer HY eens byna zyn leven geëindigt badt, zond HY, schoon HY hier in van alle zyne vrienden tegen gesproken wierdt, den Hertog van Alba, welken wreedaert HY eenen onbepaelden last gaf om zyne wraek ter uitvoer te brengen ; waer in men ziet dat door het Voornaemwoordje HY de gedurige herhaling van Filippus vermydt wordt.*

Vr. Hoe vele soorten van Voornaemwoorden zyn 'er?

Antw.

Antw. Men telt gemeenlyk vyf onderscheidene soorten van Voornaemwoorden, 1 *Aenwyzende*. 2 *Bezittende*. 3 *Betrekkelijke*. 4 *Wederkeerende*. 5 *Vragende* Voornaemwoorden.

Vr. Wat zyn de *Aenwyzende* Voornaemwoorden?

Antw. De *Aenwyzende* Voornaemwoorden zyn de zulken, die ons aenstonds op eenen persoon, die het eene of andere verricht, wyzen; by voorbeeldt, *Ik, gy, hy, die, dees*.

Vr. Welke zyn de *Bezittende* Voornaemwoorden?

Antw. De Voornaemwoorden, die ons de *Bezitters* of *Eigenaers* van het eene of andere vertoonen, worden *Bezittende* Voornaemwoorden genoemd: deze zyn, *Myn, uw, ons, zyn, haer, hun*.

Vr. Wat zyn de *Betrekkelijke* Voornaemwoorden?

Antw. De Voornaemwoorden, die hunne betrekking op iets, waer voorheen van gesproken is, hebben, worden *Betrekkelijke* Voornaemwoorden genoemd; en deze zyn, *Die, dat, wie, welke*; by voorbeeldt, *Hy, DIE elk tot vroomheit aenmaende; is zelf in zonden gevallen; het kindt, DAT zynen Ouderen gehoorzaamde is gelukkig gestorven; de vrouw, WIE ik myne achting betoonde, enz.*

Vr.

Vr. Wat zyn de *Wederkeerige* Voornaemwoorden?

Antw. De *Wederkeerige* Voornaemwoorden zyn die woorden, welke op meer dan eenen persoon passen; als daer is, *zyn, han, haer*; dit ziet men in het volgende voorbeeld, *Petrus sloeg met zyn zwaerd Malchus oor af; de dwazen banen, in hinnen voorspoedt, den weg tot droevige rampen, enz.*

Vr. Wat zyn de *Vragende* Voornaemwoorden?

Antw. De *Vragende* Voornaemwoorden als *wie, wat*, worden gemaklyk onderscheiden, gelyk blykt uit deze voorbeelden: *wie heeft U leet toegebracht? wat is de oorzaak zyner rampen?* enz.

Vr. Op welk eene wyze veranderen de Voornaemwoorden?

Antw. De Voornaemwoorden zyn gelyk de Zelfstandige en Toevoegelyke naemwoorden eenige buigingen onderworpen.

Vr. Hoe buigt men de *Aenwyzende* Voornaemwoorden?

Antw. De *Aenwyzende* Voornaemwoorden worden dus gebogen: *

Een-

* Wy zullen om niet te wydloopig te zyn, slechts eenige weinige voorbeelden, en wel byzonder van het mannelyke geslacht, opgeven.

Eenvouwig.

1 Ik.	$\left\{ \begin{array}{l} 1 \\ 2 \\ 3 \\ 4 \\ 5 \\ 6 \end{array} \right.$	1 Gy.	$\left\{ \begin{array}{l} 1 \\ 2 \\ 3 \\ 4 \\ 5 \\ 6 \end{array} \right.$	1 Die.
2 Myns of van my.		2 Uws of van u.		2 Diens of van dien
3 My of aen my.		3 U of aen u.		3 Dien of aen dien
4 My:		4 U.		4 Dien.
5 o My.		5 o Gy.		5 *
6 Van My.		6 Van u.		6 Van die.

Meervouwig.

1 Wy.	$\left\{ \begin{array}{l} 1 \\ 2 \\ 3 \\ 4 \\ 5 \\ 6 \end{array} \right.$	1 Gy.	$\left\{ \begin{array}{l} 1 \\ 2 \\ 3 \\ 4 \\ 5 \\ 6 \end{array} \right.$	1 Die.
2 Onzer of van ons.		2 Uwen of van u.		2 Dier of van die.
3 Ons of aen ons.		3 U of aen u.		3 Dien of aen dien.
4 Ons.		4 U.		4 Die.
5 o Wy.		5 o Gy.		5 *
6 Van ons.		6 Van u.		6 Van die.

Vr. Hoe worden de Bezittende Voornaemwoorden gebogen?

Antw. Men buigt de Bezittende Voornaemwoorden op de volgende wys :

Een-

Eenvouwig.

1 Myn.	}	1 Uw.
2 Myns of van mynen.		2 Uws.
3. Mynen of aen mynen.		3 Uwen of aen uwen.
4 Mynen.		4 Uwen.
5 Myn.		5 *
6 Van Mynen.		6 Uwen.

Meervouwig.

1 Myne.	}	1 Uwe.
2 Myner of van mynen.		2 Uwer.
3 Mynen of aen mynen.		3 Uwen of aen uwen.
4 Myne.		4 Uwe.
5 o Myne.		5 *
6 Van Mynen.		6 Uwe.

Vr. Hoe buigt men de Betrekkelyke Voornaemwoorden?

Antw. De Betrekkelyke Voornaemwoorden buigt men dus:

Eenvouwig.

1 Die.	}	1 Dat.
2 Diens of van dien.		2 Van dat.
3 Dien of aen dien.		3 Dat of aen dat.
4 Dien.		4 Dat.
5 *		5 *
6 Van dien.		6 Van dat.

D

Meer-

Meervouwig.

1 Dier.	}	1 Die.
2 Dier of van die.		2 Dier of van die.
3 Dien of aen dien.		3 Dien of aen dien.
4 Die.		4 Die.
5 *		5 *
6 Van die.		6 Van die.

Vr. Hoe geschiedt de Buiging der Wederkeerige Voornaemwoorden?

Antw. De Wederkeerige Voornaemwoorden worden op deze wyze gebogen :

Eenvouwig.

1 Zyn.	}	1 Hun.
2 Zyns.		2 Huns.
3 Zynen.		3 Hunnen.
4 Zynen of aen zynen.		4 Hunnen of aen hunnen.
5 Zynen.		5 *
6 Van zynen.		6 Van hunnen.

Meervouwig.

1 Zyne.	}	1 Hunne.
2 Zyner of van zyne.		2 Hunner of van hunne.
3 Zynen of aen zynen.		3 Hunnen of aen hunnen.
4 Zyne.		4 Hunne.
5 *		5 *
6 Van zyne.		6 Van hunne.

Vr.

Vr. Hoe buigt men de Vragende Voornaemwoorden?

Antw. De Vragende Voornaemwoorden buigt men dus:

Eenvouwig.

1	Wie?	}	1	Wie?	}	1	Wat.
2	Wiens of van wien.		2	Wier of van wie.		2	Van wat.
3	Wien of aen wien.		3	Wier of aen wie.		3	Aen wat.
4	Wien.		4	Wie.		4	Wat.
5	*		5	*		5	*
6	Van wien.		6	Van wie.		6	Van wat.

Meervouwig.

1	Wie.	}	1	Wie.	}	1	Wie.
2	Wier of van wie.		2	Wier of van wie.		2	Wier of van wie.
3	Wien of aen wien.		3	Wier of aen wie.		3	Wien of aen wien.
4	Wien.		5	Wie.		4	Wie.
5	*		4	*		5	*
6	Van wie.		6	Van wie.		6	Van wie.

TIENDE HOOFDSTUK.

Van de Werkwoorden.

Vr. **W**at zyn *Werkwoorden*?

Antw. De *Werkwoorden* zyn veranderlyke woorden, die een *doen*, *lyden*, of zyn beteekenen, dienende dus om aen te toonen wat iemand doet, of wat aen hem gedaen wordt: by voorbeeldt, *slaen* is een *Werkwoordt*, dat eene daedt veronderstelt, namelyk, van hem, die slaet; doch *geslagen worden* beteekent een lyding te ondergaan.

Vr. Hoe worden de *Werkwoorden* gedeelt?

Antw. Men onderscheidt de *Werkwoorden* gemeenlyk in 1 *Personelyk* en *Onpersonelyke*.

Vr. Wat zyn de *Personelyke Werkwoorden*?

Antw. Men noemt een *Personelyk Werkwoordt* zoodanig een, daer de *Personelyke* voornaemwoorden *Ik*, *Gy*, *Hy*, en in 't meervouwige *Wy*, *Gylieden* en *Zy*, voorstaen; waer uit iemand, die niet genoegzaam mogt begrypen wat een *Werkwoordt* ware, al de *personelyke Werkwoorden* kennen kan.

Vr. Op wat wyze kent men de *Personelyke Werkwoorden* aen de *Voornaemwoorden* *Ik*, *Gy*, *Hy*, enz?

Antw.

Antw. Dit geschiedt met zich te ondervragen of men, voor die woorden, de Voornaemwoorden *Ik, Gy, Hy* enz. plaetsen kan. Dus bevindt men, dat ik kan zeggen: *ik ga, loop, speel, schryf* enz; en tevens dat ik deze woorden *Ik, Gy, Hy* enz. voor geene zelfstandige of toevoegelyke, of andere woorden maer alleen voor Werkwoorden plaetsen kan.

Vr. Wat zyn de *Onpersonelyke* Werkwoorden?

Antw. Men noemt de *Onpersonelyke* Werkwoorden, die de *Personelyke* Voornaemwoorden *Ik, Gy* of *Hy* niet voor zich hebben, en alleen door de voorzetting van 't woordeken *het* gekent worden, by voorbeeldt, *vriesen, berouwen, verdrieten, spyten, blyken, lusten*, enz: want men zegt niet; *ik vries, ik berouw*, enz; maer men zegt: *het vriest, het berouwt my*, enz; *het spyt my*, enz: dus worden ook etlyke *Personelyke* Werkwoorden door het woordeken *men* in *Onpersonelyke* verandert.

Vr. Zoudt gy niet eenige voorbeelden daer van kunnen geven?

Antw. Men gebruikt het woordeken *men*, voor de Werkwoorden *zeggen, walgen, schryven* en anderen. Dus zegt men: *MEN* zegt dat *P* de rykste van zyn geslacht is; *MEN* walgt ligtelyk van kwalyk toegemaekte spys; *MEN* schbynt dikwerf te zyn dat men niet is;

waer door zy dan in Onperfonelyke Werkwoorden verandert worden, ſchoon zy eigenlyk Perfonelyke zyn: want men kan zeggen: *ik zeg dat enz. ik walg, ik, gy, hy of zy ſchyns een goed vriendt van deze of die te zyn.*

Vr. Verdeelt men de Werkwoorden ook nog anders dan in Perfonelyken en Onperfonelyken?

Antw. Men verdeelt ook de Werkwoorden nog met betrekking tot de *dadens* zelf; en dan heeft men vier onderſcheidene ſoorten, als 1 *Bedryvende*, 2 *Lydende*, 3 *Onzydige*, en ten 4 *Wederkeerige Werkwoorden*.

Vr. Wat zyn de *Bedryvende* Werkwoorden?

Antw. De *Bedryvende* Werkwoorden zyn, die het bedryf eener daed' aentoonen, by voorbeeldt, *ſchryven, ſtooten, ſlaen, dragen, loopen* en meer anderen.

Vr. Wat zyn de *Lydende* Werkwoorden?

Antw. *Lydende* Werkwoorden zyn, wanneer de bedrevene daedt aen ons zelve geſchiedt; waerom die Werkwoorden altoos het helpwoordt *worden* by zich hebben; by voorbeeldt, *geſtooten, geſlagen, gedragen worden*, en meer anderen.

Vr. Wat zyn de *Onzydige* Werkwoorden?

Antw. Wanneer de Werkwoorden geene overgaende daedt beteekenen, noemt men die

die Onzydigen, by voorbeeldt, *blyven*, *zitten*, *staen*, en meer anderen.

Vr. Wat zyn de *Wederkeerige* Werkwoorden?

Antw. Men noemt het Werkwoordt wederkeurig, wanneer de daedt tot den persoon, die ze verricht, wederkeert; by voorbeeldt, *zich kleeden*, *zich bedienen*, *zich bedriegen*, enz; zynde deze uit het wordeken *zich*, dat zy altoos by zich hebben, genoeg bekend.

Vr. Kunnen deze Werkwoorden door zich zelfs, in hunne tydvoegingen, gebogen worden?

Antw. Wanneer wy de Werkwoorden, in hunne tydvoegingen, buigen moeten, hebben wy in onze tael, gelyk in meest alle anderen, de hulp van eenige anderen Werkwoorden, die daerom *Hulpwoorden* genoemt worden, van nooden.

Vr. Welke zyn deze *Hulpwoorden*?

Antw. De Nederduitsche tael heeft vier Hulpwoorden, te weten, *Zyn*, *Hebben*, *Worden* en *Zullen*.

Vr. Hoedanig is de hulp dezer Hulpwoorden, met betrekking' tot de Werkwoorden?

Antw. Men kan het rechte gebruik dezer Hulpwoorden in de Werkwoorden niet wel begrypen, ten zy men alvorens kennis van de *Wyzen* en *Tyden*, benevens de *Personen* en *Getallen* der Werkwoorden, hebbe.

Vr. Wat noemt gy de *Wyzen* der Werkwoorden?

Antw. Men noemt de *Wyzen* der Werkwoorden de verscheidenheden, op welken men van eene zaak' spreken kan.

Vr. Hoe velerlei *Wyzen* zyn 'er?

Antw. Deze *Wyzen* worden tot vier onderscheidene gebragt, en de *Aentoonende*, de *Gebiedende*, *Aenvoegende*, en *Eindigende* of *Onbepaalde wys* genoemd.

Vr. Wat is de *Aentoonende Wys*?

Antw. De *Aentoonende Wys* is, wanneer men iets eenvoudigs, naer de verscheidenheit der tyden, aentoot of verklaert; by voorbeeldt, *Ik loop, liep, heb geloopt, hadt geloopt*, of *zal loopen*, waer in men eenvoudig de daedt, die verricht wordt, naer de omstandigheid des tyds, aentoot.

Vr. Wat is de *Gebiedende wys*?

Antw. De *Gebiedende wys* is, wanneer men iemand eene daedt gebiedt te verrichten, of ook biddender wys verzoekt: by voorbeeldt, *Loop, ga, geef*; en in 't meervoudige *Loopt, gaet, geeft*, enz.

Vr. Wat is de *Aenvoegende Wys*?

Antw. De *Aenvoegende Wys*, die men ook de *Toelatende* zou kunnen noemen, wordt gebruikt om iets, op zekere voorwaerden, tot eentg einde te stellen, en moet zich derhalve eenig-

eenigzins schikken naer de By- en Voegwoorden zoo, *als, dat, op dat*, by voorbeeldt, *zoo ik liege, als ik spreke, dat zy hoorden, op dat wy spelen*, enz; en toelatende, *laet zy bemint worden, laet ons uw gunst verwerven*, enz.

Vr. Wat noemt men de *Eindigende of Onbepaelde Wys*?

Antw. Men noemt de *Eindigende of Onbepaelde wys*, wanneer de daedt zoo gebruikt wordt, dat 'er noch *Perfoon, noch Getal, noch Wyze, noch Tydt*, zeker bepaelt wordt, waer van zy *Onbepaelde* heet, by voorbeeldt, *hooren, spreken, leeren, nemen, zingen*, enz.

Vr. Wat noemt gy de *Tyden der Werkwoorden*?

Antw. De *Tydt*, wanneer de daedt, die het *Werkwoordt* uitdrukt, voorvalt, noemt men den *Tydt* van het *Werkwoordt*.

Vr. Hoe vele *Tyden* zyn 'er in elk *Werkwoordt*?

Antw. Men heeft in elk *Werkwoordt* vyf onderscheidene *Tyden*, die men den *Tegenwoordigen*, den *Onvolmaekten voorleden*, den *Volmaekten voorleden*, den *Meer dan volmaekten voorleden*, en den *Toekomenden Tydt* noemt.

Vr. Wat is de *Tegenwoordige Tydt*?

Antw. De *Tegenwoordige Tydt* beteekent dat eene zaak in het zelfde oogenblik, waer

in men spreekt , geschiedt ; by voorbeeldt ,
ik spreek , ik lees , enz.

Vr. Wat is de *Onvolmaekte voorleden Tydt* ?

Antw. De *Onvolmaekte voorleden Tydt* toont aen , dat eene zaak wel begonnen , maer niet geëindigt is ; by voorbeeldt , *ik sprak , ik las , gy liept , hy zat , enz.*

Vr. Wat is de *Volmaekte voorleden Tydt* ?

Antw. Door den *Volmaekten voorleden Tydt* drukt men uit dat eene zaak geheel volbragt is ; by voorbeeldt , *ik heb gedient , gy hebt bemint , wy hebben gelooft enz.*

Vr. Wat is de *Meer dan volmaekte voorleden Tydt* ?

Antw. De *Meer dan volmaekte voorleden Tydt* duidt aen , dat eene zaak geheel volbragt is , eer eene andere is geëindigt ; by voorbeeldt , *ik had bemint , gy hadt geleden enz.*

Vr. Wat beteekent de *Toekomende Tydt* ?

Antw. De *Toekomende Tydt* wyst ons eene zaak als toekomende aen ; by voorbeeldt , *ik zal beminnen , wy zullen vreezen enz.*

Vr. Hebben deze Tyden in alle de Wyzen der Werkwoorden plaets ?

Antw. In de *Gebiedende en Onbepaeide of Eindigende Wys* , hebben deze Tyden geene plaets , en in de *Aervoegende Wys* heeft men nog eenen tweeden *Volmaekten en Meer dan volmaekten Tydt*.

Vr.

Vr. Wat moet men, met betrekking' tot de *Personen en Getallen*, opmerken?

Antw. In de Werkwoorden dient men gade te slaen, de drie onderscheidene *Personen* en de twee *Getallen*.

Vr. Wat zyn de drie *Personen*?

Antw. De *eerste Persoon* is die van zichzelf spreekt, *Ik*, als *ik geef, loop*, enz. de *tweede* is tot wien men spreekt, *Gy*, als *gy loopt, gy spreekt*, enz. de *derde* van wien men, als van eenen afwezenden, spreekt *Hy*, als *hy spreekt* enz.

Vr. Wat zyn de *Getallen*?

Antw. De *Getallen* zyn *enkel* en *meervouwig*; *enkelvoudig* is als men van eenen, *meervoudig* als men van meer dan eenen persoon spreekt; zynde in het meervoudige de drie personen *Wy*, *Gy* en *Zy*, *wy spreken*, *gy spreekt*, *zy spreken*.

ELFDE HOOFDSTUK.

Hoe de Hulpwoorden in de Tydwoegingen den Werkwoorden hulp byzetten.

Vr. **K**omen ook de Hulpwoorden in de Werkwoorden te pas?

Antw. Naerdien de Werkwoorden door hun-

hunne veranderingen, niet in staet zyn de onderscheidene *wyzen* en *tyden* aen te roonen, hebben zy om dit te verrichten de hulp der *Hulpwoorden* noodig.

Vr. Op welk eene wyze geschiedt dit?

Antw. Men kan in 't gemeen opmerken, dat de Bedryvende Werkwoorden het Hulpwoordt *Hebben*, de *lydende* Werkwoorden de Hulpwoorden *zyn* en *worden*, en alle Werkwoorden, het Hulpwoordt *zullen* noodig hebben.

Vr. In welke Tyden komt het Hulpwoordt *hebben* in de Bedryvende *Werkwoorden*?

Antw. Men heeft het Hulpwoordt *hebben* alleen in de Volmaekte en Meer dan volmaekte Tyden van de Aentoonende en Aenvoegende Wyzen noodig; zoo zegt men; *Ik heb bemint, ik had bemint, dat ik hebbe bemint, dat ik hadde bemint, enz.*

Vr. In welke Tyden komen de Hulpwoorden *zyn* en *worden* in de Lydende *Werkwoorden*?

Antw. Door het Hulpwoordt *zyn* worden alle Volmaekte en Meer dan volmaekte Tyden, in de Aentoonende en Aenvoegende Wyzen gemaakt; by voorbeeldt, *Ik ben bemint geweest, ik was bemint geweest, dat ik bemint geweest zy, dat ik bemint geweest ware* enz. en het Hulpwoordt *worden* dient, om den

Te-

Tegenwoordigen en Onvolmaekten voorleden Tydt der Aentoonende en Aenvoegende Wyzen te maken, by voorbeeldt, *Ik word bemint, ik werd bemint, dat ik worde bemint, dat ik wierde bemint* enz.

Vr. Waer toe dient het Hulpwoordt *zullen*?

Antw. Het Hulpwoordt *zullen* dient om in alle Werkwoorden den toekomenden Tydt te maken, by voorbeeldt, *Ik zal beminnen*, enz.

Vr. Door welk Hulpwoordt worden de onzydige Werkwoorden te samengesteld.

Antw. Sommigen der onzydige Werkwoorden worden door het Hulpwoordt *hebben*, andere door *zyn* te samengesteld, by voorbeeldt, *rusten door hebben, Ik heb gerust; en steruen door zyn, Zy zyn gestoruen.*

TWAALFDE HOOFDSTUK.

Van de buiging der Hulpwoorden.

Vr. **H**oe wordt het Hulpwoordt *zyn* gebogen?

Antw. Het Hulpwoordt *zyn* buigt men op de volgende wys:

A E N-

AENTOONENDE WYS.

*Tegenwoordige tydt.**Eenvouwig.*

Ik ben.
Gy zyt.
Hy, zy, het is.

Meervouwig.

{ Wy zyn.
< Gylieden zyt.
{ Zy zyn.

*Onvolmaakte voorleden tydt.**Eenvouwig.*

Ik was.
Gy waert,
Hy, zy, het was.

Meervouwig.

{ Wy waren.
< Gylieden waert.
{ Zy waren.

*Volmaakte voorleden tydt.**Eenvouwig.*

Ik ben geweest.
Gy zyt geweest.
Hy, zy, het is geweest.

Meervouwig.

{ Wy zyn geweest.
< Gylieden zyt geweest.
{ Zy zyn geweest.

*Meer dan volmaakte voorleden tydt.**Eenvouwig.*

Ik was geweest.
Gy waert geweest.
Hy, zy, het was ge-
weest.

Meervouwig.

{ Wy waren geweest.
< Gylieden waert ge-
weest.
{ Zy waren geweest.

Toe-

Toekomende tydt.

<i>Eenvouwig.</i>	<i>Meervouwig.</i>
Ik zal zyn.	} Wy zullen zyn. } Gylieden zult zyn. } Zy zullen zyn.
Gy zult zyn.	
Hy, zy, hy zal zyn.	

GEBIEDENDE WYS.

<i>Eenvouwig.</i>	<i>Meervouwig.</i>
Wees gy.	} Zyt, of weest gylie- den.

AENVOEGENDE OF WENSCHENDE WYS.

Tegenwoordige tydt.

<i>Eenvouwig.</i>	<i>Meervouwig.</i>
Ik zy.	} Wy zyn. } Gylieden zyt. } Zy zyn.
Gy zyt.	
Hy, zy, het zy.	

Onvolmaekte voorleden tydt.

<i>Eenvouwig.</i>	<i>Meervouwig.</i>
Ik ware of zoude zyn.	} Wy waren of zouden zyn. } Gylieden waert of zoudt zyn.
Gy waert of zoudt zyn.	

Hy, zy, het ware of	}	Zy waren of zouden
zoude zyn.		zyn.

Volmaakte voorleden tydt.

<i>Eenvouwig.</i>	<i>Meervouwig.</i>	
Ik zy geweest.	}	Wy zyn geweest.
Gy zyt geweest.		Gylieden zyt geweest.
Hy, zy, het zy geweest.		Zy zyn geweest.

Meer dan volmaakte voorleden tydt.

<i>Eenvouwig.</i>	<i>Meervouwig.</i>	
Ik ware of zoude geweest zyn.	}	Wy waren of zouden geweest zyn.
Gy waert of zoudt geweest zyn.		Gylieden waert of zoudt geweest zyn.
Hy, zy, het ware of zoude geweest zyn.		Zy waren of zoude geweest zyn.

Toekomende tydt.

<i>Eenvouwig.</i>	<i>Meervouwig.</i>	
Ik zal zyn of geweest zyn.	}	Wy zullen zyn of geweest zyn.
Gy zult zyn of geweest zyn.		Gylieden zult zyn of geweest zyn.
Hy, zy, het zal zyn of geweest zyn.		Zy zullen zyn of geweest zyn.

EIN-

EINDIGENDE WYS.

Tegenwoordige tydt.

Wezen of zyn.

Voorleden tydt.

Geweest zyn.

Toekomende tydt.

Zullen zyn.

DEELWOORDEN.

Tegenwoordige tydt.

Zynde of wezende.

Voorledene tydt.

Geweest.

Toekomende tydt.

Zullende zyn.

Vr. Hoe wordt het Hulpwoordt *Hebben*, gebogen?

Antw. Men buigt het Hulpwoordt *Hebben*, op de volgende wys:

A E N T O O N E N D E W Y S .

Tegenwoordige tydt.

<i>Eenvouwig.</i>	<i>Meervouwig.</i>
Ik heb.	{ Wy hebben.
Gy hebt.	{ Gylieden hebt.
Hy, zy, het heeft.	{ Zy hebben.

Onvolmaakte voorleden tydt.

<i>Eenvouwig.</i>	<i>Meervouwig.</i>
Ik had.	{ Wy hadden.
Gy hadt.	{ Gylieden hadt.
Hy had.	{ Zy hadden.

Volmaakte voorleden tydt.

<i>Eenvouwig.</i>	<i>Meervouwig.</i>
Ik heb gehad.	{ Wy hebben gehad.
Gy hebt gehad.	{ Gylieden hebt gehad.
Hy heeft gehad.	{ Zy hebben gehad.

Meer dan volmaakte voorleden tydt.

<i>Enkelvouwig.</i>	<i>Meervouwig.</i>
Ik had gehad.	{ Wy hadden gehad.
Gy hadt gehad.	{ Gylieden hadt gehad.
Hy had gehad.	{ Zy hadden gehad.

Toe-

Toekomende tydt.

Eenvouwig.

Meervouwig.

Ik zal hebben.
Gy zult hebben.
Hy zal hebben.

{ Wy zullen hebben.
Gylieden zult hebben.
Zy zullen hebben.

GEBIEDENDE WYS.

Eenvouwig.

Meervouwig.

Heb gy.

{ Hebt gylieden.

AENVOEGENDE, OF WENSCHENDE WYS.

Tegenwoordige tydt.

Eenvouwig.

Meervouwig.

Ik hebbe.
Gy hebt.
Hy, zy, het hebbe.

{ Wy hebben.
Gylieden hebt.
Zy hebben.

Onvolmaakte voorleden tydt.

Eenvouwig.

Meervouwig.

Ik hadde of zoude hebben.
Gy hadt of zoudt hebben.
Hy hadde of zoude hebben.

{ Wy hadden of zouden hebben.
Gylieden hadt of zoudt hebben.
Zy hadden of zouden hebben.

Volmaakte voorleden tydt.

<i>Enkelvoudig.</i>	<i>Meervoudig.</i>
Ik hebbe gehad.	{ Wy hebben gehad.
Gy hebt gehad.	{ Gylieden hebt gehad.
Hy hebbe gehad.	{ Zy hebben gehad.

Meer dan volmaekte voorleden tydt.

<i>Eenvoudig.</i>	<i>Meervoudig.</i>
Ik hadde <i>of</i> zoude hebben gehad.	{ Wy hadden <i>of</i> zouden hebben gehad.
Gy hadt <i>of</i> zoudt hebben gehad.	{ Gylieden hadt <i>of</i> zoudt hebben gehad.
Hy hadde <i>of</i> zoude hebben gehad.	{ Zy hadden <i>of</i> zouden hebben gehad.

Toekomende tydt.

<i>Eenvoudig.</i>	<i>Meervoudig.</i>
Ik zal hebben gehad.	{ Wy zullen hebben gehad.
Gy zult hebben gehad.	{ Gylieden zult hebben gehad.
Hy zal hebben gehad.	{ Zy zullen hebben gehad.

EIN-

E I N D I G E N D E W Y S .

Tegenwoordige tydt.

Hebben.

Voorleden tydt.

Gehad hebben.

Toekomende tydt.

Zullen hebben.

D E E L W O O R D E N .

Tegenwoordige tydt.

Hebbende.

Voorleden tydt.

Hebbende gehad.

Toekomende tydt.

Zullende hebben.

Vr. Hoe buigt men het Hulpwoordt *Worden*.

Antw. Het Hulpwoordt *Worden* buigt men aldus :

A E N T O O N E N D E W Y S .

Tegenwoordige tydt.

<i>Eenvouwig.</i>	<i>Meervouwig.</i>	
Ik word.	{ Wy worden.	
Gy wordt.		{ Gylieden wordt.
Hy, zy, het word.		{ Zy worden.

Onvolmaakte voorleden tydt.

<i>Eenvouwig.</i>	<i>Meervouwig.</i>	
Ik werd.	{ Wy werden.	
Gy werdt.		{ Gylieden werdt.
Hy, zy, het werd.		{ Zy werden.

Volmaakte voorleden tydt.

<i>Eenvouwig.</i>	<i>Meervouwig.</i>	
Ik ben geworden.	{ Wy zyn geworden.	
Gy zyt geworden.		{ Gylieden zyt gewor-
Hy, zy, het is gewor- den.		{ den. Zy zyn geworden.

Meer dan volmaakte voorleden tydt.

<i>Eenvouwig.</i>	<i>Meervouwig.</i>
Ik was geworden.	{ Wy waren geworden.
	Gy

Gy waert geworden.	{	Gylieden waert ge-
Hy, zy, het was ge-		worden.
worden.		Zy waren geworden.

Toekomende tydt.

<i>Eenvouwig.</i>	<i>Meervouwig.</i>	
Ik zal worden.	{	Wy zullen worden.
Gy zult worden.		Gylieden zult worden.
Hy, zy, het zal wor-		Zy zullen worden.
den.		

GEBIEDENDE WYS.

<i>Eenvouwig.</i>	<i>Meervouwig.</i>
Word gy.	† Wordt gylieden.

AENVOEGENDE OF WENSCHENDE WYS.

Tegenwoordige tydt.

<i>Eenvouwig.</i>	<i>Meervouwig.</i>	
Ik worde.	{	Wy worden.
Gy wordt.		Gylieden wordt.
Hy, zy, het worde.		Zy worden.

Onvolmaakte voorleden tydt.

<i>Eenvouwig.</i>	<i>Meervouwig.</i>
Ik wierd , of zoude worden.	Wy wierden , of zouden worden.
Gy wierdt , of zoudt worden.	Gylieden wierdt , of zoudt worden.
Hy , zy , het wierde , of zoude worden.	Zy wierden , of zouden worden.

Volmaakte voorleden tydt.

<i>Eenvouwig.</i>	<i>Meervouwig.</i>
Ik zy geworden.	Wy zyn geworden.
Gy zyt geworden.	Gylieden zyt geworden.
Hy , zy , het zy geworden.	Zy zyn geworden.

Meer dan volmaakte voorleden tydt.

<i>Eenvouwig.</i>	<i>Meervouwig.</i>
Ik ware of zoude geworden zyn.	Wy waren of zouden geworden zyn.
Gy waert of zoudt geworden zyn.	Gylieden waert of zoudt geworden zyn.
Hy , zy , het ware of zoude geworden zyn.	Zy waren of zouden geworden zyn.

Toe-

Toekomende tydt.

<i>Eenvouwig.</i>	<i>Meervouwig.</i>
Ik zal geworden zyn.	Wy zullen geworden zyn.
Gy zult geworden zyn.	Gylieden zult geworden zyn.
Hy, zy, het zal geworden zyn.	Zy zullen geworden zyn.

E I N D I G E N D E W Y S .

Tegenwoordige tydt.

Worden.

Voorleden tydt.

Geworden zyn.

Toekomende tydt.

Zullen worden.

D E E L W O O R D E N .

Tegenwoordige tydt.

Wordende.

Voorleden tydt.

Geworden.

Toekomende tydt.

Zullende worden.

Vr. Hoe wordt het Hulpwoordt *zullen* gebogen?*Antw.* Het Hulpwoordt *zullen* is in vele Wyzen en Tyden gebrekkelyk, en wordt dus gebogen:

A E N T O O N E N D E W Y S .

*Eenvouwig.*Ik zal.
Gy zult.
Hy, zy, het zal.*Meervouwig.*{ Wy zullen.
Gylieden zult.
Zy zullen.

A E N V O E G E N D E W Y S .

*Eenvouwig.*Ik zoude.
Gy zoudt.
Hy, zy, het zoude.*Meervouwig.*{ Wy zouden.
Gylieden zoudt.
Zy zouden.

E I N D I G E N D E W Y S .

Zullen.

D E E L W O O R D T .

Zullende.

DER TIENDE HOOFDSTUK.

Van de Buiging der Werkwoorden met de Hulpwoorden.

Vr. **O**p welk eene wys wordt het personelyk bedryvend Werkwoord *Beminnen* gebogen?

Antw. Men buigt het personelyk bedryvend Werkwoord *Beminnen* op de volgende wys:

A E N T O O N E N D E W Y S .

Tegenwoordige tydt.

Eenvouwig.

Ik bemin.

Gy bemint.

Hy, zy, het bemint.

Meervouwig.

Wy beminnen.

Gylieden bemint.

Zy beminnen.

Onvolmaekte voorleden tydt.

Eenvouwig.

Ik beminde.

Gy beminde.

Hy, zy, het beminde.

Meervouwig.

Wy beminden.

Gylieden bemindet of beminden.

Zy beminden.

Vol-

Volmaekte voorleden tydt.

<i>Eenvouwig.</i>	<i>Meerouwig.</i>
Ik heb bemint.	Wy hebben bemint.
Gy hebt bemint.	Gylieden hebt bemint.
Hy, zy, het heeft be- mint.	Zy hebben bemint.

Meer dan volmaekte voorleden tydt.

<i>Eenvouwig.</i>	<i>Meerouwig.</i>
Ik had bemint.	Wy hadden bemint.
Gy hadt bemint.	Gylieden hadt bemint.
Hy, zy, het had be- mint.	Zy hadden bemint.

Toekomende tydt.

<i>Eenvouwig.</i>	<i>Meerouwig.</i>
Ik zal beminnen.	Wy zullen beminnen.
Gy zult beminnen.	Gylieden zult bemin- nen.
Hy, zy, het zal be- minnen.	Zy zullen beminnen.

GEBIEDENDE WYS.

<i>Eenvouwig.</i>	<i>Meerouwig.</i>
Bemin.	Bemint.

AENVOEGENDE OF WENSCHENDE WYS.

Tegenwoordige tydt.

<i>Eenvouwig.</i>	<i>Meervouwig.</i>
Ik beminne.	Wy beminnen.
Gy bemint.	Gylieden bemint.
Hy, zy, het beminne.	Zy beminnen.

Onvolmaekte voorleden tydt.

<i>Eenvouwig.</i>	<i>Meervouwig.</i>
Ik beminde of zoude beminnen.	Wy beminden of zouden beminnen.
Gy beminde of zoudt beminnen.	Gylieden bemindet of beminden, of zoudt beminnen.
Hy, zy, het beminde of zoude beminnen.	Zy beminden of zouden beminnen.

Volmaekte voorleden tydt.

<i>Eenvouwig.</i>	<i>Meervouwig.</i>
Ik hebbe bemint.	Wy hebben bemint.
Gy hebt bemint.	Gylieden hebt bemint.
Hy, zy, het hebbe bemint.	Zy hebben bemint.

Meer

Meer dan volmaakte voorleden tydt.

Eenvouwig.

Ik hadde of zoude be-
mint hebben.

Gy hadt of zoudt be-
mint hebben.

Hy, zy, het hadde of
zoude bemint heb-
ben.

Meervouwig.

Wy hadden of zouden
bemint hebben.

Gylieden hadt of zoudt
bemint hebben.

Zy hadden of zoude
bemint hebben.

Toekomende tydt.

Eenvouwig.

Ik zal bemint hebben.

Gy zult bemint heb-
ben.

Hy, zy, het zal be-
mint hebben.

Meervouwig.

Wy zullen bemint heb-
ben.

Gylieden zult bemint
hebben.

Zy zullen bemint heb-
ben.

EINDIGENDE WYS.

Tegenwoordige tydt.

Beminnen.

Voorleden tydt.

Bemint hebben.

Tot-

Toekomende tydt.

Te zullen beminnen.

DEELWOORDEN.

Tegenwoordige tydt.

Beminnende.

Verleden tydt.

Hebbende bemint.

Toekomende tydt.

Zullende beminnen.

Vr. Hoe buigt men het lydend Werkwoord **Bemint worden**?

Antw. Men buigt het lydend Werkwoord **Bemint worden** aldus:

AENTOONENDE WYS.

Tegenwoordige tydt.

Eenvouwig.

Meervouwig.

Ik word bemint.

Wy worden bemint.

Gy wordt bemint.

Gylieden wordt, be-

Hy, zy, het wordt bemint.

mint.

Zy worden bemint.

On-

Onvolmaakte voorleden tydt.

Eenvouwig.
Ik werd bemint.
Gy werdt bemint.
Hy, zy, het werdt be-
mint.

Meervouwig.
Wy werden bemint.
Gylieden werdt be-
mint.
Zy werden bemint.

Volmaakte voorleden tydt.

Eenvouwig.
Ik ben bemint of be-
mint geweest.
Gy zyt bemint of be-
mint geweest.
Hy, zy, het is bemint
of bemint geweest.

Meervouwig.
Wy zyn bemint of be-
mint geweest.
Gylieden zyt bemint
of bemint geweest.
Zy zyn bemint of be-
mint geweest.

Meer dan volmaakte voorleden tydt.

Eenvouwig.
Ik was bemint of be-
mint geweest.
Gy waert bemint of
mint geweest.
Hy, zy, het was be-
mint of bemint ge-
weest.

Meervouwig.
Wy waren bemint of
bemint geweest.
Gylieden waert bemint
of bemint geweest.
Zy waren bemint of
bemint geweest.

Toekomende tydt.

<i>Eenvouwig.</i>	<i>Meervouwig.</i>
Ik zal bemint worden.	Wy zullen bemint worden.
Gy zult bemint worden.	Gylieden zult bemint worden.
Hy, zy, het zal bemint worden.	Zy zullen bemint worden.

GEBIEDENDE WYS:

<i>Eenvouwig.</i>	<i>Meervouwig.</i>
Word gy bemint.	Wordt gylieden bemint.

AENVOEGENDE OF WENSCHENDE WYS:

Tegenwoordige tydt.

<i>Eenvouwig.</i>	<i>Meervouwig.</i>
Ik worde bemint.	Wy worden bemint.
Gy wordt bemint.	Gylieden wordt bemint.
Hy, zy, het worde bemint.	Zy worden bemint.

Onvolmaakte voorleden tydt.

Eenvouwig.

Ik wierde *of* zoude
bemint worden.

Gy wierdt *of* zoudt
bemint worden.

Hy, zy, het wierde
of zoude bemint
worden.

Meervouwig.

Wy wierden *of* zou-
den bemint worden.

Gylieden wierdt *of*
zoudt bemint wor-
een.

Zy wierden *of* zouden
bemint worden.

Volmaakte voorleden tydt.

Eenvouwig.

Ik zy bemint *of* be-
mint geweest.

Gy zyt bemint *of* be-
mint geweest.

Hy, zy, het zy be-
mint *of* bemint ge-
weest.

Meervouwig.

Wy zyn bemint *of* be-
mint geweest.

Gylieden zyt bemint
of bemint geweest.

Zy zyn bemint *of* be-
mint geweest.

Meer dan volmaakte voorleden tydt.

Eenvouwig.

Ik ware *of* zoude be-
mint geweest zyn.

Gy waert *of* zoudt be-
mint geweest zyn.

Meervouwig.

Wy waren *of* zouden
bemint geweest zyn.

Gylieden waert *of*
zoudt bemint ge-

Hy,

Hy, zy, het ware <i>of</i>		weest zyn.
zoude bemint ge-		Zy waren <i>of</i> zouden
weest zyn.		bemint geweest zyn.

Toekomende tydt.

<i>Eenvouwig.</i>		<i>Meervouwig.</i>
Ik zal bemint <i>of</i> ge-		Wy zullen bemint <i>of</i>
weest zyn.		geweest zyn.
Gy zult bemint <i>of</i> ge-		Gylieden zult bemint
weest zyn.		<i>of</i> geweest zyn.
Hy, zy, het zal be-		Zy zullen bemint <i>of</i>
mint <i>of</i> geweest zyn.		geweest zyn.

E I N D I G E N D E W Y S .

Tegenwoordige tydt.

Bemint worden.

Voorleden tydt.

Bemint zyn.

Toekomende tydt.

Bemint zullen worden.

D E E L W O O R D E N .

Tegenwoordige tydt.

Bemint wordende.

Voorleden tydt.

Bemint zynde.

Toekomende tydt.

Bemint zullende worden.

Vr. Hoe wordt het personelyke onzydig
Werkwoord *Sterven* gebogen?

Antw. Men buigt het personelyk onzydig
Werkwoord *Sterven* aldus:

A E N T O O N E N D E W Y S .

Tegenwoordige tydt.

Eenvouwig.

Ik sterf.
Gy sterft.
Hy, zy, het sterft.

Meervouwig.

{ Wy sterven.
{ Gylieden sterft.
{ Zy sterven.

Onvolmaekte voorleden tydt.

Eenvouwig.

Ik storf *of* stierf.
Gy storft *of* stierft.
Hy, zy, het storf *of*
stierf.

Meervouwig.

{ Wy storven *of* stierven.
{ Gylieden storft *of*
stierft.
{ Zy storven *of* stierven.

Volmaekte voorleden tydt.

<i>Eenvouwig.</i>	<i>Meervouwig.</i>
Ik ben gestorven.	{ Wy zyn gestorven. Gylieden zyt gestorven. }
Gy zyt gestorven.	
Hy, zy, het is gestorven.	
	{ Zy zyn gestorven.

Meer dan volmaekte voorleden tydt.

<i>Eenvouwig.</i>	<i>Meervouwig.</i>
Ik was gestorven.	{ Wy waren gestorven. Gylieden waert gestorven. }
Gy waert gestorven.	
Hy, zy, het was gestorven.	
	{ Zy waren gestorven.

Toekomende tydt.

<i>Eenvouwig.</i>	<i>Meervouwig.</i>
Ik zal sterven.	{ Wy zullen sterven. Gylieden zult sterven. }
Gy zult sterven.	
Hy, zy, het zal sterven.	
	{ Zy zullen sterven.

GEBIEDENDE WYS.

<i>Eenvouwig.</i>	<i>Meervouwig.</i>
Sterf.	{ Sterft.

AENVOEGENDE OF WENSCHENDE WYS.

Tegenwoordige tydt.

<i>Eenvouwig.</i>	<i>Meervouwig.</i>
Ik sterfe.	{ Wy sterven. { Gylieden sterft. { Zy sterven.
Gy sterft.	
Hy, zy, het sterfe.	

Onvolmaekte voorleden tydt.

<i>Eenvouwig.</i>	<i>Meervouwig.</i>
Ik storve, stierve of zoude sterven.	{ Wy storven, stierven of zouden sterven. { Gylieden sterft, stierft of zoudt sterven. { Zy storven, stierven of zouden sterven.
Gy storft, stierft of zoudt sterven.	
Hy, zy, het storve, stierve of zoudt sterven.	

Volmaekte voorleden tydt.

<i>Eenvouwig.</i>	<i>Meervouwig.</i>
Ik zy gestorven.	{ Wy zyn gestorven. { Gylieden zyt gestorven. ven. { Zy zyn gestorven.
Gy zyt gestorven.	
Hy, zy, het zy gestorven.	

Meer

Meer dan volmaekte voorleden tydt.

<i>Eenvouwig.</i>	<i>Meervouwig.</i>
Ik ware <i>of</i> zoude gestorven geweest zyn.	Wy waren <i>of</i> zouden gestorven geweest zyn.
Gy waert <i>of</i> zoudt gestorven geweest zyn.	Gylieden waert <i>of</i> zoudt gestorven geweest zyn.
Hy, zy, het ware <i>of</i> zoude gestorven geweest zyn.	Zy waren <i>of</i> zouden gestorven geweest zyn.

Toekomende tydt.

<i>Eenvouwig.</i>	<i>Meervouwig.</i>
Ik zal gestorven <i>of</i> geweest zyn.	Wy zullen gestorven <i>of</i> geweest zyn.
Gy zult gestorven <i>of</i> geweest zyn.	Gylieden zult gestorven <i>of</i> geweest zyn.
Hy, zy, het zal gestorven <i>of</i> geweest zyn.	Zy zullen gestorven <i>of</i> geweest zyn.

E I N D I G E N D E W Y S .

Tegenwoordige tydt.

Sterven.

F 4

Voor-

Voorleden tydt.
Gestorven zyn.

Toekomende tydt.
Te zullen sterven.

D E E L W O O R D E N ,

Tegenwoordige tydt.
Stervende.

Voorleden tydt.
Zynde gestorven.

Toekomende tydt.
Zullende sterven.

Vr. Hoe wordt het wederkeerig Werk-
woordt *zich vleiën* gebogen?

Antw. Men buigt het wederkeerig Werk-
woordt *zich vleiën* aldus:

A E N T O O N E N D E W Y S .

Tegenwoordige tydt.

Eenvouwig.
Ik vlei my.
Gy vleit u.
Hy vleit zich.

Meervouwig.
Wy vleiën ons.
Gyliden vleit u.
Zy vleiën zich.

On-

Ik vleide my.	{ Wy vleiden ons. { Gylieden vleiden u. { Zy vleiden zich.
Gy vleide u.	
Hy vleide zich.	

Onvolmaekte voorleden tydt.

<i>Eenvouwig.</i>	<i>Meervouwig.</i>
Ik heb my geveleit.	{ Wy hebben ons ge- vleit. { Gylieden hebt u ge- vleit. { Zy hebben zich ge- vleit.
Gy hebt u geveleit.	
Hy heeft zich geveleit.	

Volmaekte voorleden tydt.

<i>Eenvouwig.</i>	<i>Meervouwig.</i>
Ik heb my geveleit.	{ Wy hebben ons ge- vleit. { Gylieden hebt u ge- vleit. { Zy hebben zich ge- vleit.
Gy hebt u geveleit.	
Hy heeft zich geveleit.	

Meer dan volmaekte voorleden tydt.

<i>Eenvouwig.</i>	<i>Meervouwig.</i>
Ik had my geveleit.	{ Wy hadden ons ge- vleit.

Gy hadt u gevleit.		Gylieden hadt u ge- vleit.
Hy hadt zich gevleit.		Zy hadden zich ge- vleit.

Toekomende tydt.

<i>Eenvouwig.</i>	<i>Meervouwig.</i>	
Ik zal my vleiën.		Wy zullen ons vleiën.
Gy zult u vleiën.		Gylieden zult u vleiën.
Hy zal zich vleiën.		Zy zullen zich vleiën.

GEBIEDENDE WYS.

<i>Eenvouwig.</i>	<i>Meervouwig.</i>
Vlei u.	{ Vleiën wy ons.

AENVOEGENDE OF WENSCHENDE WYS.

Tegenwoordige tydt.

<i>Eenvouwig.</i>	<i>Meervouwig.</i>	
Dat ik my vleië.		Dat wy ons vleiën.
Dat gy u vleit.		Dat gylieden u vleit.
Dat hy zich vleië.		Dat zy zich vleiën.

On-

*Onvolmaakte voorleden tydt.**Eenvouwig.*

Ik zou my vleien.

Gy zoudt u vleien.

Hy zou zich vleien.

Meervouwig.

Wy zouden ons vleien.

Gylieden zoudt u vleien.

Zy zouden zich vleien.

*Volmaakte voorleden tydt.**Eenvouwig.*

Dat ik my geveleit hebbe.

Dat gy u geveleit hebt.

Dat hy zich geveleit hebbe.

Meervouwig.

Dat wy ons geveleit hebben.

Dat gylieden u geveleit hebt.

Dat zy zich geveleit hebben.

*Meer dan volmaakte voorleden tydt.**Eenvouwig.*

Ik zou my geveleit hebben.

Gy zoudt u geveleit hebben.

Hy zou zich geveleit hebben.

Meervouwig.

Wy zouden ons geveleit hebben.

Gylieden zoudt u geveleit hebben.

Zy zouden zich geveleit hebben.

Tee-

Toekomende tydt.

<i>Eenvouwig.</i>	<i>Meerrouwig.</i>
Ik zal my geveleit hebben.	Wy zullen ons geveleit hebben.
Gy zult u geveleit hebben.	Gylieden zult u geveleit hebben.
Hy zal zich geveleit hebben.	Zy zullen zich geveleit hebben.

E I N D I G E N D E W Y S .

Tegenwoordige tydt.

Zich vleiën.

Voorleden tydt.

Zich geveleit hebben.

Toekomende tydt.

Zich te zullen vleiën.

D E E L W O O R D E N .

Tegenwoordige tydt.

Zich vleiënde.

Voorledene tydt.

Zich geveleit hebbende.

Tos-

Toekomende tydt.
Zich zullende vleiën.

Vr. Hoe wordt het onpersonelek Werkwoordt *Waeien* gebogen?

Antw. Men buigt het onpersonelek Werkwoordt *Waeien* aldus:

AENTOONENDE WYS.

Tegenwoordige tydt.

Het waeit.

Onvolmaekte voorleden tydt.

Het woei.

Volmaekte voorleden tydt.

Het heeft gewaeit.

Meer dan volmaekte voorleden tydt.

Het had gewaait.

Toekomende tydt.

Het zal waeien.

AENVOEGENDE OF WENSCHENDE WYS.

Tegenwoordige tydt.

Het waeie.

On-

Onvolmaakte voorleden tydt.

Het woeie of zoude waeien.

Volmaakte voorleden tydt.

Het hebbe gewaeit.

Meer dan volmaakte voorleden tydt.

Het hadde gewaeit of zoude gewaeit hebben.

Toekomende tydt.

Het zal gewaeit hebben.

E I N D I G E N D E W Y S .

Tegenwoordige tydt.

Waeien.

Voorleden tydt.

Gewaeit hebben.

Toekomende tydt.

Te zullen waeien.

D E E L W O O R D E N .

Tegenwoordige tydt.

Waeiende.

Voor-

Voorleden tydt.

Hebbende gewaait.

Toekomende tydt.

Zullende waeien.

VEERTIENDE HOOFDSTUK.

Van de Deelwoorden.

Vr. **W**at zyn de *Deelwoorden*?

Antw. De *Deelwoorden* zyn woorden, die even gelyk de *Werkwoorden* te kennen geven wat een perfoon doet of lydt.

Vr. Waerom worden zy dan *Deelwoorden* genoemt?

Antw. Men noemt ze *Deelwoorden*, omdat zy van de *Werkwoorden* afgeleidt, en gelyk de *Naemwoorden* gebogen worden, en dus aen beide deel nemen.

Vr. Hoe vele foorten van *Deelwoorden* zyn 'er?

Antw. Men onderscheidt de *Deelwoorden* in *bedryvende* en *lydende*.

Vr. Wat zyn de *bedryvende Deelwoorden*?

Antw. De *Deelwoorden*, die het bedryf eener daed' aentoonen, noemt men *bedryven-*
ven-

vende; by voorbeeld: *hoorende, loopende, roepende, zingende, enz.*

Vr. Wat zyn de *lydende* Deelwoorden?

Antw. De *lydende* Deelwoorden zyn, die ons eenen persoon die iets lydt voorstellen, als *gehoort, bemint, gelezen, gezongen, enz.*

Vr. Wanneer worden de Deelwoorden als *Toevoeglyke Naemwoorden* gebruikt?

Antw. Wanneer de Deelwoorden de eigenschap of hoedanigheid eener zaak' uitdrukken, worden zy als *Toevoeglyke Naemwoorden* beschouwt, zynde dan ook aen derzelver buigingen onderworpen: by voorbeeldt, *eên roepend man, eene hoorende vrouw, een geslagen kindt. (*)*

Vr. Wanneer zyn de Deelwoorden *onveranderlyk*, dat is geene buiging onderworpen?

Antw. Wanneer de Deelwoorden by de drie personen in beide de getallen der *Werkwoorden* gevoegt worden, zyn zy *onveranderlyk*; by voorbeeld: *Ik vertrek sprekende, gy loopt zingende, hy droomt schreeuwend, gy leunt*

(*) Wy zullen, om niet al te lang te zyn, de buiging der Deelwoorden niet opgeven, naer dien deze met die der *Toevoeglyke Naemwoorden*, by *Zelfstandigen* gevoegt zynde, genoegsaem overeenkomt.

leunt staende, zy roepen schreiënde; zynde in deze gevallen in het enkel en meervouwig beide onveranderlyk.

VYFTIENDE HOOFDSTUK.

Van de Onveranderlyke en in 't byzonder van de Bywoorden.

Vr. **W**elk is het eerste Onveranderlyk Woordt.

Antw. Het eerste Onveranderlyke Woordt noemt men het *Bywoordt*.

Vr. Wat is het *Bywoordt*?

Antw. Het *Bywoordt* is een Woordt, dat in de rede by de Naem- Werk- of Deelwoorden gevoegt wordt, en geen werk, bedryf, lyden, naem of persoon aantoot; maer alleen dient om de toevallige omstandigheden en hoedanigheden der dingen uittedrukken.

Vr. Geef hier een voorbeeldt van.

Antw. Dit blykt uit alle de *Bywoorden*, doch om 'er maer één tot voorbeeldt te stellen, zoo nemen wy het *Bywoordt Wysfelyk* wanneer ik nu zeg, *dat deze of die wysfelyk handelt*, zoo druk ik met dat *Bywoordt* geen persoon noch bedryf, enz. uit, maar alleen de wys of hoedanigheid van zyn bedryf; en zoo is 't met al de overigen.

G

Vr.

Vr. Zyn de Bywoorden geen de minste verandering onderworpen?

Antw. Hoewel men de Bywoorden onder de onveranderlyke woorden telt, nogthans zyn zy aen de verandering, die de Trappen der vergelyking ondergaen, onderworpen: want men zegt, *wysfelyk, wysfelyker en wysfelykst.*

Vr. Wat moet men in de Bywoorden in acht nemen?

Antw. In de Bywoorden moet men aenmerken 1 derzelve *Beteekenis*, 2 de *Gedaente*, en ten 3 de *Gestalte*.

Vr. Hoe veelerlei is de Beteekenis der Bywoorden?

Antw. De Beteekenis der Bywoorden is zeer verschillende: sommigen beteekenen eene *hoegrootheid*, anderen eene *plaets*, *tydt*, *orde*, *getal*, *hoedanigheid*, enz.

Vr. Welke zyn de Bywoorden der *Hoegrootheid*?

Antw. De Bywoorden van Hoegrootheid zyn die op de vraag. *hoe veel?* antwoorden; als *weinig*, *lustel*, *veel*, *matiglyk*, *al te*, *al te veel*, *zeer veel*, *genoeg*, *overvloedig*, enz.

Vr. Welke noemt gy de Bywoorden der *plaetsen*?

Antw. De plaetsfelyke Bywoorden zyn *waer*, *hier*, *daer*, *ginsch*, *ergens*, *elders*, *naby*, *ver-*

te

re, werwaert, herwaert, ginschwaert, hier naer toe, van boven, van achter, van elders, waer door, hier door, en meer anderen; zyn de dezen onderscheiden in zulken, die in, tot, van of door eene plaetse zyn.

Vr. Welke zyn de Bywoorden van Tydt?

Antw. De Bywoorden van Tydt drukken den tegenwoordigen, voorledenen, toekomenden, en onbepaalden Tydt uit.

Vr. Geef my van allen eens eenige voorbeelden.

Antw. De Bywoorden van den tegenwoordigen Tydt zyn *heden, bedendaegs, nu*; die van den voorledenen Tydt, *gisteren, eergisteren, onlangs, voorbene, zoo even, voortyds, voormaels, te voren, nooit, eertyds, al overlang*; die van den toekomenden Tydt, *morgen, overmorgen, straks, flus, terstondt, nimmer, eerstdaegs*; die van den onbepaalden Tydt, *toen, somtyds, altydt, somwylen, onderwylen, vast, daeglyksch, vroeg, spade, laet, s'morgens, s'uchtens, des zomers, des winters, enz.*

Vr. Wat zyn Bywoorden van Hoedanigheid?

Antw. De Bywoorden van Hoedanigheid zyn, *wet, kwalijk, euvel, slim, heuschelyk, wyselyk, prysfelyk, zaliglyk, geuzerlyk, armelyk, langzaam, ras, traeg, stip, en meer anderen.*

Vr. Kan men niet nog een grooter getal van Bywoorden oprekenen?

Antw. Men kan by deze Bywoorden nog tellen die van *bevestiging*, *loochening*, *aenwyzing*, *aenporring*, *verzameling*, *afzondering*, *gelykenis*, *twyfeling*, *verkiezing*, *vergrooting*, *ondervraging*, *toegeving*, en *vermeerdering*.

Vr. Geef van elk eenige voorbeelden op?

Antw. De Bywoorden van bevestiging zyn *ja*, *waerlyk*, *zeker*, *immers*; van loochening, *neen*, *niet*, *geensins*; van aenwyzing, *zie*, *hier*, *daer*, *namelyk*, *te weten*; van aenporring, *welaen*, *lustig*, *wakker*; van verzameling, *te gelyk*, *teffens*, *te samen*; van afzondering, *byzonderlyk*, *inzonderheit*, *alleen*, *slechts*; van gelykenis, *als*, *gelyk*, *gelykerwys*, *byna*, *bykans*, *vraegswyze*, *spotswyze*; van twyfeling, *mogelyk*, *mischien*, *hachelyk*, *ocelligt*; van verkiezing, *een*, *meer*, *liever*, *veeleer*, *veelmeer*, *voornamelyk*, *vooral*; van vergrooting, *zeer*, *gansch*, *geheellyk*, *geweldig*, *alenzins*, *t'eenemael*; van ondervraging, *of*, *hoe*, *wanneer*, *waerom*, *op wat wyze*; van toegeving, *genomen*, *gestelt*, *het zy zoo*; van vermindering, *naeuwlyks*, *bezwaerlyk*, *schier* (*).

(*) Wy zouden hier de byzondere afleidingen der Bywoorden kunnen byvoegen, doch wy zouden dan eensdeels te ver uitweiden, en ook de eenvoudigheid van ons bestek te boven gaen.

SES-

ZESTIENDE HOOFDSTUK.

Van de Voegwoorden.

Vr. Wat zyn *Voegwoorden*?

Antw. De *Voegwoorden* zyn onhuigzame Woorden, dienende om eene rede te samen te voegen, en aenēen te schakelen, by voorbeeldt, *en*, *mitsgaders*, enz.

Vr. Wat moet men ontrent de *Voegwoorden* in acht nemen?

Antw. By de *Voegwoorden* slaet men de *Beteekenis* en *orde* gade.

Vr. Hoe onderscheidt men de *Voegwoorden* met betrekking' tot hunne *Beteekenis*?

Antw. Ten aenzien der *Beteekenis* worden de *Voegwoorden* in eenige byzondere soorten onderscheiden, te weten in 1 t' *samenbindende*, 2 *verhalende*, 3 *redenschiftende*, 4 *toegevende*, 5 *wederstrevende*, 6 *besluitende*, 7 *redenerende*, 8 *voorwaerdelyke*, 9 *oorzake-lyke*.

Vr. Geef van elk eens eenige Voorbeelden.

Antw. De t' *samenvoegende Voegwoorden* zyn *en*, *ook*, *noch*, *daer en boven*, *mede*, enz. de *verhalende dat*, *hoe*, de *toegevende of schoon*, *het zy*, *het zy dat*, de *wederstrevende nothans*, *niettemin*, *echter*, *evenwel*,

maer, doch, toch, de besluitende want, om dat dewyl, mits, doordien, naerdemael, aen-gezien, naerdien, enz. de redenerende *dan, daarom, waerom, weshalve, derhalve*, de voorwaerdelyke *indien, zoo, by aldien, by zoo verre, ten zy, ten ware, is 't dat*, de oorzakelyken *zyn, dat, op dat, ten einde dat*, enz.

Vr. Hoe onderscheidt men de orde der Voegwoorden?

Antw. De Spraekkunstenaers onderscheiden de orde der Voegwoorden in drie, te weten in *voorgaende, navolgende, en onverschillige* Voegwoorden.

Vr. Geef van elk weder eenige voorbeelden.

Antw. De voorgaende *zyn*, die voor eene rede komen, als, *want, waerom, en, noch, maer, zoo, indien, by aldien, hoewel, schoon, dewyl, om dat, doordien, naerdien, vermits, nademael, dat, op dat, ten einde*; de navolgende *zyn*, die het begin eener rede volgen, als, *dan, doch, medt, eindelyk*; de onverschilligen *zyn*, die voor en achter den aenvang eener rede gestelt kunnen worden, by voorbeeldt, *ook, daarom, derhalve, nogsbans, echter, evenwel, niettemin, wel, enz.*

ZEVENTIENDE HOOFDSTUK.

Van de Voorzetselen.

Vr. **W**at zyn de *Voorzetsels*?

Antw. De *Voorzetsels* zyn onbuigelyke woorden, die dus genoemt worden, om dat zy voor andere woorden, die zy in hunne Naemvallen beheerschen, geplaetst dienen, om verscheidene omstandigheden van personen of zaken uittedrukken.

Vr. Hoe zou men deze *voorzetsels* kunnen onderscheiden?

Antw. Men onderscheidt deze *Voorzetsels* in 1 die betrekking op, in en tot eene plaats hebben, 2 in zulken, die eene oorzaak te kennen geven, ten 3 die eene ontbering of uitsluiting aanduiden, ten 4 die den tydt aenwyzen, en eindelyk het samenvoegende *voorzetsel Met.*

Vr. Geef van de vier eersten de voorbeelden op.

Antw. Van de eerste soort zyn *in, aen, op, digt by, uit, by, voor, boven, beneden, binnen, omtrent, onder, over, tegen, tot, rondom, door, tusfchen, echter, voorby*; van de tweede soort zyn *om, volgens, wegens, maer, uit*; van de derde zyn *behalve, zonder,*

der; en van de laetsten zyn sedert, fints, omtrent, voor, naer, tusfchen.

AGTTIENDE HOOFDSTUK.

Van de Tusfchenwerpingen.

Vr. **W**at noemt men *Tusfchenwerpingen*?

Antw. Men noemt eene Tusfchenwerping een onbuigzaam woordt, dat uit zich zelve eenen zin uitmaekt, en zoo genoemt wordt, om dat men het tusfchen de rede inwerpt, om dóor het zelve eene hartstocht uitte drukken.

Vr. Hoe worden dezen onderscheiden?

Antw. Men brengt deze Tusfchenwerpingen tot verscheidene foorten, noemende hen Tusfchenwerpingen van smeeking, als, *ei, eilieve*; van wenschingen, *ach, ach dat, ach of*; van redekaveling, *tecb*; van bedreiging, *wee*; van droefenisfe, *och, helaes, eilaes, eilaci, och arm, ei my*; van blydschap, *heisa*; van bespottig, *jou*; van gelach, *ha ha*; van goedkeuring, *braef*; van versmading, *fy, foei, o schande*; van groep, *hem*; van beklag, *och, o my*; gebiedende, *stil, sus*.

NEDERDUITSCH
SPRAEKKUNST,

VOOR DE

J E U G D T.

*Uit verscheidene onzer voornaemste
Spraeckkunstschryveren opgesteld,*

DOOR

KORNELIS VANDER PALM,

*Fransch en Duitsch Kostschoolbouder
te Rotterdam.*

DERDE STUKJE.

TE ROTTERDAM,
By REINIER ARRENBURG,
Boekverkooper op het Westnieuwland, 1769.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

PHYSICS DEPARTMENT

LECTURE NOTES

PHYSICS 311

CLASSICAL MECHANICS

1952

BY

ROBERT B. LEVINE

PHYSICS DEPARTMENT

NEDERDUITSCH
SPRAEKKUNST,
VOOR DE
J E U G D T.
DERDE AFDEELING.

EERSTE HOOFDSTUK.

Van de Woordvoeging.

W *Vr.* at is de *Woordvoeging*?

Antw. De *Woordvoeging* is eene schikking der woorden, om door dezelve eene goede rede tittemaken.

Vr. Wat moet men tot dat einde in acht nemen?

Antw. Om deze *Woordvoeging* wel te verrichten, geeft men acht dat de woorden in hunne natuurlyke overeenkomst, rechtmatige beheersching, en behoorlyke plaats gestelt worden.

Vr. Op welk eene wys geschiedt dat?

Antw. Tot verrichting hier van, noemt men

men alle de Spraekdeelen , en beschouwt hoe dezelve of met elkanderen , of met andere Spraekdeelen gevoegt moeten worden , en of niet het eene woordt door het andere beheerscht wordt ; en men stelt dus elk woordt op deszelfs behoorlyke plaats.

Vr. Is deze naeuwkeurige schikking ten uiterste noodzakelyk.

Antw. Door de naeuwkeurigheid dezer schikkinge , bekomt men niet alleen eene zuiverheit van styl' en rechtmatige uitdrukking , overeenkomstig den aert der zaken ; maer men verkrygt ook eene zoetvloeiëndheit in het schryven , waer door het geschrevene met aendacht' en vermaek gelezen wordt.

TWEEDE HOOFDSTUK.

Aenmerkingen over de Geslachtwoorden.

Vr. **W**at moet men van de *Geslachtwoorden* met betrekking' tot het *getal* , *geslacht* , en de *Naemvallen* opmerken?

Antw. De bepalande *Geslachtwoorden* *de* en *het* , en de nietbepalande , *een* , *eene* , *een* , moeten met hunne navolgende *Naemwoorden*

den

den in Getal', Geslacht', en Naemvall' overeenstemmen; by voorbeeldt, *de man, de vrouw, het kindt, en een man, eene vrouw, een kindt.*

Vr. Hoe komen de bepalende Geslachtwoorden *de* en *het* met hunne volgende Naemwoorden, in *getal, geslacht* en *naemval*, in het vorige voorbeeldt, overeen?

Antw. Uit het vorige voorbeeld' ziet men dat de bepalende Geslachtwoorden *de* en *het*, zoo wel als de Naemwoorden, *man, vrouw, en kindt*, in het enkelvoudige *getal* staen; dat *de* voor het mannelyke, en *het* voor het onzijdige geplaatst is; eindelyk dat geslacht en Naemwoorden in den eersten Naemval gezet zyn.

Vr. Hoe bewyst gy deze overeenkomst van de nietbepalende Geslachtwoorden *een, eene, en een.*

Antw. De nietbepalende Geslachtwoorden, *een, eene, en een* zyn ook van het zelfde *getal*, als *man, vrouw* en *kindt*. *Een* van het mannelyk en onzijdige met *man* en *kindt*, *eene* van het vrouwelyke gelyk *vrouw*; en zy staen met de Naemwoorden in den eersten Naemval.

Vr. Wat neemt men van de *Geslachtwoorden*, met betrekking' tot de zelfstandige woorden, waer?

A 3

Antw.

Antw. Als van twee zelfstandige Naemwoorden het laetste *eene hoedanigheid* of *eernaem* beteekent, wordt het Geslachtwoordt alleen voor het eerste zelfstandige Naemwoordt geplactst, en dus schryft men *de Heer Burgemeester, de Vrouw Schoutin*, en niet *de Heer de Burgemeester : de Vrouw de Schoutin*; ook niet *Heer de Burgemeester, Vrouw de Schoutin*.

Vr. Zou men niet eenige uitzondering hier van kunnen maken?

Antw. Hier van zou men kunnen uitzonderen, dat men, iemant aensprekende, zou mogen zeggen *Mevrouw de Landgravin*, enz. wanneer men iemant een byzonder teeken van eerbied' geven wil, of by onderscheiding van anderen spreekt; by voorbeeldt, *myn Heer de Schout bemint de gerechtigheit; myn Broeder de Predikant beschermt deugd en Godvrucht*.

Vr. Wat neemt men waer, wanneer 'er ettelyke zelfstandige woorden op elkanderen volgen?

Antw. Wanneer eenige zelfstandige Naemwoorden van het zelve geslacht elkanderen volgen, zoo wordt het Geslachtwoordt niet herhaelt, maer men zet voor het laetste Zelfstandige woordt het bindende wordeken *en*, dat de plaets van de herhaling' vervult; by

voor-

voorbeeld, *de zorg, bekommring, gramfchap en woede mengden zich onder een.*

Vr. Wasrom zegt gy van het zelfde geflacht?

Antw. Wanneer de Zelfftandige woorden niet van het zelfde geflacht zyn, moet hun Geflachtwoordt noodzakelyk herhaalt worden; by voorbeeldt, *de man en de vrouw treuren; de moeder en het kindt verliezen veel.*

Vr. Worden de Geflachtwoorden nadrukshalve niet fomtyds herhaelt?

Antw. Somtyds herhaelt men nadrukshalve de Geflachtwoorden, en men fchryft: *zoude ik myn ampt, myn goet, myn hoofdt, om luttel belangs, in de waegfchael zetten?* Men verzwylt, in tegendeel, dezelve, wanneer men van vele Zelfftandige woorden dezelfde zaak getuigt; by voorbeeldt, *vader en moeder, vrouw en kinders om Gods wil verlaten.*

Vr. Hoe moet men, wanneer de Geflachtwoorden *het en een* voor de Werkwoorden, in de onbepaalde of eindigende wys staen, die Werkwoorden aenmerken.

Antw. Wanneer de Geflachtwoorden *het en een* voor Werkwoorden, in derzelver eindigende wys, gefelt worden, merke men die Werkwoorden als zelfftandige Naemwoorden

den van het onzydige geslacht aen; by voorbeeldt, *het welspreken vordert eene goede kennis van de tael; het dansen eischt eene vlugge lichaemsgesteldheit.*

Vr. Wat moet men nog met betrekking tot de Geslachtwoorden opmerken?

Antw. Wanneer de Geslachtwoorden *de*, *eene*, *het* en *een*, wier eerste en vierde naemval in de buiging overeenkomt, in eene reedekort na elkanderen volgen: by voorbeeldt, *In den beginne heeft de Heer den Hemel en de Aerde gemaakt*, is het beter den eersten Naemval voor het Werkwoordt te plaetsen en te schryven, *De Heer heeft, in den beginne, den Hemel en de aerde gemaakt.*

Vr. Wat merkt gy nog aen?

Antw. Men kan hier byvoegen, dat een eigen naem en een zelfstandig woordt, het zy met of zonder Geslachtwoordt, by elkanderen komende, in ééneñ Naemval moeten gestelt worden; by voorbeeldt, *Godt de Vader, de Engel Gabriël, Maria de Moedermaegdt, Isaias de Profeet, Koning David, enz.*

Vr. Moeten dezelve ook in Getal en Naemval overeen komen?

Antw. Schoon vele zelfstandige Naemwoorden, by een geplæetst zynde, in naemval overeen komen, kunnen zy in geslacht en

en getal verschillen, by voorbeeldt, *het spel en myne boeken vermaken my veel.*

DERDE HOOFDSTUK.

Van de t' samenvoeging der Zelfstandige en Toevoegelyke Naemwoorden.

Vr. **W**elk is de eerste en gemeenste regel van de t' *samenvoeging*' der Zelfstandige en Toevoegelyke Naemwoorden?

Antw. De eerste en voornaemste regel van de t' *samenvoeging*' der Zelfstandige en Toevoegelyke Naemwoorden is, dat een Zelfstandig en Byvoegelyk Naemwoordt, by elkanderen geplaatst zynde, in geslacht, getal, en naemval moet overeen komen: dus schryft men *een wys Vorst, eene goedaertige vrouw, een beminneelyk kindt.*

Vr. Hoe komen, in de gegevene voorbeelden, de Zelfstandige en Toevoegelyke Naemwoorden, in geslacht, getal, en naemval, overeen.

Antw. Uit deze voorbeelden ziet men dat de Toevoegelyke Naemwoorden *wys, goedaertige* en *beminneelyk* met het geslacht' hunner Zelfstandige Naemwoorden, *Vorst, vrouw, en kindt* overeenstemmen, dat de Toevoege-

lyke en Zelfstandige Naemwoorden , in het enkelvoudige getal staen , en ons hier in den eersten naemval voorkomen.

Vr. Wat kan men hier uit opmerken?

Antw. Uit deze en diergelyke voorbeelden ziet men , dat de Toevoegelyke Naemwoorden meestentysds voor de Zelfstandige geplacet worden ; waerom men niet schryven mag : *een Vorst wys , eens vrouw goedaertige , een kindt beminnyk.*

Vr. Wanneer mag men het Zelfstandige Naemwoordt achter het Toevoegelyke plaatsen?

Antw. Wanneer de Byvoegelyke Naemwoorden één of meer andere Byvoegelyke woorden by zich hebben , plaetst men die wel achter de Zelfstandige Naemwoorden ; by voorbeeldt , *Ik ken eenen man , ryk , vroom en goedaertig ; eens jonge vrouw ; schoon , kuisch en deugdzaam , in welke gevallen de Zelfstandige en Toevoegelyke Naemwoorden in geslacht , getal , en naemvall' niet overeenkomen.*

Vr. Heldert dit met een voorbeeld' op.

Antw. Dit blykt uit het volgende voorbeeld' , *De Broeders , vroom en eendragtig ,* waer in het Zelfstandige *Broeders* in het meervoudige , doch het Toevoegelyke *vroom* en *eendragtig* in het enkelvoudige staet ; doch
by

by deze voorbeelden moet men de uiterste omzichtigheit doen blyken.

Vr. Wat moet men, by de t' samenvoeging der Zelfstandige en Toevoegelyke Naemwoorden, nog aenmerken?

Antw. Wanneer twee of meer Byvoegelyke Naemwoorden, door het voegwoorden *en* te samengebonden, of door uitlating van het zelve; gescheiden zyn, komen zulke Toevoegelyke Naemwoorden met het Zelfstandige, in geslacht', getal', en naemvall' overeen.

Vr. Geef hier eens voorbeelden van.

Antw. By voorbeeldt, *de wakkeren en rustige Krygsknechten, de weleerwaerdige geleerde Heeren*, enz. waer in de Toevoegelyke en Zelfstandige Naemwoorden in het manelyk geslacht', in het meervouwige getal', en in den eersten naemvall' staen.

Vr. Wat hebt gy omtrent de Deelwoorden aentemerken?

Antw. Naerdien de Deelwoorden somtyds de hoedanigheit van Byvoegelyke Naemwoorden aennemen, heeft de overeenkomst, die 'er tusschen de Zelfstandige en Toevoegelyke Naemwoorden is, ook by dezelve plaatsen; by voorbeeldt, *een wakend krygsknecht, eene slapende vrouw, een spelend kindt.*

Vr. Wat moet men hier by opmerken?

Antw.

Antw. Hier by dient opgemerkt dat het Deelwoordt somwyl achter geplaeſt wordt; by voorbeeldt, *ik vond bet kinds ſpelende, de boomen bloeiende*; ſomtyds ook met het Werkwoordt tuſſchen beiden; by voorbeeldt, *de menſchen groeten malkanderen al lachgende.*

VIERDE HOOFDSTUK.

Van bet plaetſen der Voornaemwoorden.

Vr. **W**aer plaetst men de Zelfſtandige Voornaemwoorden?

Antw. De Zelfſtandige Voornaemwoorden, *ik, gy, hy, zy, wy, gylieden*, worden gemeenlyk voor de eigene Namen of Zelfſtandige Naemwoorden geplaeſt, en moeten met deſelven in geſlacht', getal', en naemvall' overeenkomen.

Vr. Laet dit door voorbeelden blyken.

Antw. Dit wordt door de volgende voorbeelden bevestiget, *ik Jobannes ſchryf, gy Pieter leest, hy Willem loopt, zy Jobanna zingt, wy Roelof en Arnoldus lezen, gylieden Jakob en Bernardus loopt, enz.*

Vr. Waer omtrent grypt dit meer plaets?

Antw.

Antw. Dit heeft ook plaets in de byvoegelyke Voornaemwoorden ; by voorbeeldt , *myn oom , uw moeder , zyn zoon , onze dochters , uwe nakomelingen , hun bedryf , haer ongeluk ;* dus mag men niet zeggen , *Vader onze , Pieter ik , enz.*

Vr. Welke Voornaemwoorden worden van dezen regel uitgezondert ?

Antw. Hier van zondert men uit de Voornaemwoorden , die eene betrekking in zich besluiten ; als *die , de , dat* , komende deze Voornaemwoorden met hunne voorstaende Zelfstandige Naemwoorden in geslacht' , en getal' wel overëen ; doch vereischen , wanneer het volgende Werkwoordt eenen anderen naemval beheerscht , ook eenen anderen naemval .

Vr. Geef hier eens voorbeelden van .

Antw. Dit blykt uit dit voorbeeldt : *de knecht , die gisteren nog werkte , is heden gestorven ;* waer uit men ziet dat het betrekkelijke Voornaemwoordt *die* in geslacht' , getal' , en naemvall' overeenkomt met het zelfstandige woord' *knecht* ; doch als men zegt , *de knecht , dien ik gisteren zag , is gestorven ,* staet het betrekkelijk Voornaemwoordt *die* in den vierden naemval ; om dat het werkwoordt *zien* dien naemval beheerscht .

Vr.

Vr. Geef nog eens eenige voorbeelden, waer uit het gezegde meer blykt.

Antw. Uit deze volgende voorbeelden blykt ook, dat de betrekkelijke Voornaemwoorden alleen in geslacht, en getal overeenkomen. *De man, WIENS vrouw doodt is; de vrouw, WELKE ik bemin; een Leeraer, WIEN de welvaert der Gemeente ter harte gaet; de Dichters, WIER roem groot is, zyn zeldzaam.*

Vr. Waer plaetst men de andere Voornaemwoorden.

Antw. Men plaetst de bezittende en byvoegelyke Voornaemwoorden, *myn, uw, zyn, haer, hun,* als ook de aenwyzende van 't onzydige geslacht, *dit en dat* voor de werkwoorden; by voorbeeldt, *myn smeeken is vruchteloos, uw klagen belpt niet, zyn roepen is gestadig, haer knorren is onverdragelyk, hun tegenspreken is zonder einde, beschouw dit woe-ken, hoor dat lezen;* plaetsende men dan de werkwoorden in de onbepaalde wyze.

VYFDE HOOFDSTUK.

*Van de ſchikking der Naem- en
Werkwoorden.*

Vr. **W**at moet men eerst omtrent de ſchikking der *Naem- en Werkwoorden* opmerken?

Antw. Alle perſonelyke onbepaalde Werkwoorden hebben voor zich eenen werkenden perſoon of zaek, die in getal met elkanderen moeten overeenkomen: by voorbeeldt, *Pieter ſchryft, de deugd wordt beloont, de verdeeltheden zyn te haten.*

Vr. Wat moet men hier echter by opmerken?

Antw. Men moet hier van uitzonderen de merkteekens van de Werkwoorden, als, *ik, gy, hy, zy, het, wy, gylieden, zy, wanneer die, of de voorledkens men of het, voor dezelve ſtaen; by voorbeeldt, ik loop, gy ſpreekt, hy ſchryft, zy lacht, het vee graest, wy ſpelen, gylieden loopt, zy gaen, men ſchreit, het hagelt.*

Vr. Wat moet men in acht nemen, om de Woordvoeging zuiver en eenvoudig te maken?

Antw.

Antw. Om eene zuivere Woordvoëging te maken, neemt men in acht, dat de werkende persoon of zaek, als zynde de eerste naemval, voor het Werkwoordt staet. Dus is het beter dat men zegge, *uw Naem worde geheiligt*, dan *geheiligt worde uw Naem*.

Vr. Waer omtrent heeft dit meer plaets.

Antw. Dit grypt ook plaets, wanneer de Werkwoorden in stede van zelfstandige woorden gebruikt worden, en in den eersten naemval gestelt zyn; by voorbeeldt, *spelen verwekt somtyds onlust*; waer in het Werkwoordt *spelen* in den eersten naemval staet, en de plaets van het zelfstandige woordt *spel*, vervult.

Vr. Welke uitzondering maekt men op den vorigen regel?

Antw. Wanneer eene rede vragenswyze voorgesteld wordt, zondert men dezen regel uit; en men stelt den eersten naemval achter het Werkwoordt; by voorbeeldt, *roept gy in uwen nood' Godt wel aen?* daer gy de eerste naemval achter het Werkwoordt *roepen* geplaeft is.

Vr. Wat zondert gy meer uit?

Antw. Hier zondert men ook van uit de eerste naemval, wanneer hy achter de bywoorden, *hoe, waer, wanneer, toen*, en meer anderen gestelt wordt; by voorbeeldt, *hoe kan*

kan men zich zoo onverschillig aenstellen? Waer gaet gy? Wanneer liegt men onschuldig? toen sprak ik hem; waer in de eerste naemval- len men, gy en ik achter de Werkwoor- den kunnen, gaen, liegen en spreken geplaetst zyn.

Vr. Wat moet men verder in acht ne- men, om eene goede woordvoeging' te ma- ken?

Antw. Men neemt verders in acht, dat somtyds wanneer het Werkwoordt tusschen twee zelfstandige Naemwoorden staet, de eerste naemval zoo wel voor als achter het zelve geplaetst wordt; by voorbeeldt, *Pie- ter wordt soldaet, ik heet Kornelis, Roelof is Meester, ik blyf uw Vriendt*; waer in *Pieter en soldaet, ik en Kornelis, Roelof en Mee- ster, ik en vriendt* in den eersten naemvall' staen.

Vr. Waerom staen deze woorden in den eersten naemvall'?

Antw. De reden, waer om men deze woor- den in den eersten naemval plaetst is, om dat de Werkwoorden *zyn en worden* geene bedryvende Werkwoorden, maer slechts hulp- woorden zyn, en dat *blyven* een onzydig Werkwoordt is, die altoos den eersten naem- val beheerschen.

Vr. Waerom heeft dan het Werkwoordt

B

he-

heten, dat een bedryvend Werkwoordt is, den eersten naemval na zich?

Antw. Schoon het Werkwoordt *heten* een bedryvend Werkwoordt is, komt het hier als lydend voor; als of 'er stondt, *ik word Kornelis gebeten*.

Vr. Wat merkt gy verder aen?

Antw. Somtyds gebeurt het, dat een Werkwoordt tusschen een Zelfstandig en Toevoeglyk Naemwoordt geplaetst wordt, wanneer het Zelfstandige en Toevoegelyke in den naemval moeten overeenkomen; by voorbeeldt, *het kindt hoort spelende den meester roepen, niemant danst nuchter, enz.*

Vr. Waerom zegt gy alleen in den naemval?

Antw. Vele Byvoegelyke Naemwoorden zyn 'er, die in deze gevallen met hunne Zelfstandige woorden in getal niet overeenkomen, en veel meer de plaets van Bywoorden beslaen; by voorbeeldt, *speelzieke kinders zyn altydt zorgeloos, wraekgierige menschen zyn listig*, en meer anderen, daer *zorgeloos* en *listig* in het enkelvoudige getal, doch *kinders* en *menschen* in het meervoudige staen.

ZES-

ZESDE HOOFDSTUK.

Van het plaetsen der Bywoorden.

Vr. **W**aer plaetst men de Bywoorden?

Antw. Wanneer de Werkwoorden door de Bywoorden, in een enkel zinslot vergezelt worden, plaetst men de Bywoorden doorgaens achter de Werkwoorden, *by handelt wysfelyk, zy loopen rasch, de maen schynt helder.*

Vr. Hoe plaetst men het Bywoordt, wanneer het vragende of verwonderende Bywoordt *wat* voor gaet?

Antw. Wanneer het vragende of verwonderende Bywoordt *wat* voorgaet, zet men de Bywoorden achter de Zelfstandige Naemwoorden; by voorbeeldt, *wat loopt die man rasch! wat schynt de maen helder!* enz.

Vr. Hoe plaetst men het Bywoordt, wanneer de zin met één der Voegwoorden begint?

Antw. Wanneer de zin met één der Voegwoorden *hoewel, naerdien, dewyl* enz. begint, plaetst men meestentyds de Bywoorden voor het Werkwoordt; by voorbeeldt, *hoewel ik*

zachtkens spreek', naerdien de maen helder schynt, dewyl hy rasch loopt, enz.

Vr. Hoe geschiedt dit, wanneer het vragend woorden *hoe* de rede voorgaet?

Antw. Wanneer, door het vragende woorden *hoe*, eene rede vragenswyze voorgestelt wordt, gaen de Bywoorden de Naemen Werkwoorden voor; by voorbeeldt, *hoe schieleyk verandert de windt, hoe rasch wordt vreugdt tot droefheit, enz.*

Vr. Wat hebt gy aengaende de Bywoorden nog aen te merken?

Antw. De Bywoorden bekleeden somtyds de plaetst van een Byvoegelyk woordt; by voorbeeldt, *wel schryven, eerlyk te werk gaen, kwalyk hooren*: somtyds worden zy geplaetst voor de Zelfstandige dan weder voor de Byvoegelyke en Deelwoorden; by voorbeeldt, *een. gansch oud gebruik, versch ontlokene bloemen.*

Vr. Hoe handelt men met het Bywoord *genoeg*?

Antw. Men plaetst het Bywoordt *genoeg* achter de Byvoegelyke en Zelfstandige Naemwoorden; by voorbeeldt, *een mensch is nooit wys genoeg, een kindt dat dertel genoeg is, hy heeft roems genoeg verkregen, in welk*
laet-

laetste geval het Bywoordt *genoeg* den tweeden naemval beheerscht.

ZEVENDE HOOFDSTUK.

Van het plaetsen der Voegwoorden.

Vr. **W**at dient men, by het plaetsen der Voegwoorden, vooral onder het oog te houden?

Antw. By het plaetsen der *Voegwoorden* moet men vooral onder het oog houden, dat de Voegwoorden voornamelyk dienen, om de Zelfstandige met hunne Toevoegelyke, in eene rede, te samen te voegen.

Vr. Wat moet daer uit volgen?

Antw. Hier uit moet volgen, dat de bygevoegde woorden in den zelfden naemval met de voorgaende Zelfstandige woorden staen moeten; by voorbeeldt, *ik bemin den vader en den zoon, ik zag het kindt en zyne moeder schreiën, ik boorde eenen vernuftigen dochte gelyk nederigen leeraer prediken.*

Vr. Hoe moet men met het Byvoegelyk Naemwoordt, handelen, wanneer twee in geslacht verschillende Zelfstandige Naemwoorden by elkander gevoegt worden?

Antw. Wanneer men by twee Zelfstandige

Naemwoorden, die in geslacht' verschillen, een Toevoegelyk Naemwoordt plaetsen moet, buigt men het Toevoegelyke na dat Zelfstandige woordt, dat het dichtste by het zelve geplaetst is; by voorbeeldt, *de Algoedheit komt den grootsten lof en eer toe, ik roem de verhevene deugdt en moedt van dien man.*

Vr. Zou men echter, om de vloeibaarheit van den styl te behartigen, niet eenige verandering hier in kunnen maken?

Antw. Om echter den styl zoo veel mogelijk is vloeibaer te houden, zou men, onzes oordeels, wegens het onderscheidt des geslachts, de Geslachtwoorden best herhalen; en voor het tweede Naemwoordt een gelyk beduidend Toevoegelyk woordt plaetsen, op deze wys: *ik prys zyne verhevene zangkunst en zynen onvermoeiden arbeit, of zyne verhevene zangkunst en zyne onvermoeide arbeit worden van my geprezen; de Vader en het kindt zyn beide ongelukkig.*

Vr. Wat hebt gy meer aen te merken?

Antw. De Zelfstandige woorden worden fomtyds met hunne Byvoegelyke, door de Voegwoorden, aeneengebonden, met overkomst' van hunne naemvallen, doch niet altoos van getal; by voorbeeldt, *ik vond den man en drie kinders schreiende, daer was een man en twee vrouwen.*

Vr.

Vr. Wanneer heeft dit meer plaats?

Antw. Dit vindt ook fomtyds alleen by de Byvoegelyke Naemwoorden plaats, als men ziet 'er eene oude en vele jonge vrouwen, daer zyn groote en kleine kinders.

Vr. Wat geschiedt 'er meer door de Voegwoorden?

Antw. Op dezelfde wys als de Zelfstandige en Toevoegelyke Naemwoorden, door de Voegwoorden aeneen gehecht worden, zoo hechten deze ook de Werkwoorden in hunne tyden en wyzen aen elkanderen.

Vr. Geef hier eens voorbeelden van.

Antw. Dit blykt in deze voorbeelden, ik zag en vond hem troosteloos, de kinders spelen en verzuimen de goede gelegenheit, waer uit men ziet dat zag en vond beiden in den voorleden tydt der aentoonende wyze staen, insgelyks spelen en verzuimen in den tegenwoordigen tydt der aentoonende wyze.

Vr. Moet men niet iets in acht nemen, als de t'samengevoegde Werkwoorden Hulpwoorden by zich hebben?

Antw. Wanneer de Hulpwoorden, tot meer aendrang, by de Werkwoorden gevonden, en deze door de Voegwoorden aeneengebonden worden; zoo wordt het Hulpwoordt in het begin of einde van den zin fomtyds uitgelaten.

Vr. Geef hier eens voorbeelden van...

Antw. Dit ziet men in de volgende voorbeelden, *te vergeeffsch vleiën zy zich geëert en geacht te zullen worden, ik heb hem geacht en geprezen*, blykende uit het eerste voorbeeld, dat het Hulpwoordt *zullen* alleen achter het Deelwoordt *geacht* komt; en in het laetste komt het Hulpwoordt *hebben* alleen voor het eerste Deelwoordt.

Vr. Waer omtrent heeft deze regel meer plaets?

Antw. Op dezelfde wys voegt men de woorden in eene rede, wanneer dezelve begint met de vragen *hoe, waer, wanneer*; by voorbeeldt, *hoe dikwerf wordt de deugd gelastert en geschonden? waer is zyne dapperheit verstoven en gebleven? wanneer zyn de kinders berispt en gestraft?*

Vr. Vereifchen de Voegwoorden in de overeenkomst met de Werkwoorden, niet fomtyds verscheidene wyzen der Werkwoorden?

Antw. De Voegwoorden vereifchen in hunne overeenkomst met de Werkwoorden, fomtyds eene Acntoonende, dan weder eene Byvoegende wys, hoewel men hier omzichtigheit gebruiken moet.

Vr. Welke Voegwoorden vereifchen eene Acntoonende wys?

Antw.

Antw. De Voegwoorden *want*, *omdat*, *dewyl*, *vermits*, *nademaal*, *naerdien*, *aengezien*, *alzo*, *nog*, *daerenboven*, *maer*, *doch*, *waerom*, *schoon*, *weshalve*, *hoewel*, *evenwel*, *hierom*, *of*, *indien*, *zoo ver*, *niettemin*, *nogthans*, *echter*, *daerom*, *des*, *ook*, *het zy*, enz. vereischen eene Aentoonende wys.

Vr. Wat moet men hier echter opmerken?

Antw. Noodzakelyk neemt men hier in acht, dat sommige dezer Voegwoorden ook somtyds eene Byvoegende Wys vereischen, te weten, wanneer men voor het Werkwoord het woordt *zoude* of *mogte*, zonder den zin te veranderen, plaetsen kan.

Vr. Laet dit door voorbeelden getoont worden.

Antw. Dit ziet men in de volgende voorbeelden; *durft hy voor zyne onschuldt pleiten, schoon ik zeker weet dat de misdaedt meer dan eens door hem begaen is?* daer het Voegwoordt *schoon* de Byvoegende Wys beheerscht, om dat men, zonder krenking van den zin, zou kunnen zeggen, *schoon men het van meer dan een gehoort hebbe*, dat is *mogte gehoort hebben*.

Vr. Geef nog een voorbeeldt.

Antw. Het zelfde heeft plaets by het Voegwoordt *hoewel*, in dezen zin; *hoewel by zyne schulds*

Schuldt erkende, dat is zoo veel als *mogte erkennen*, hoewel by voorgave godwrochtig te zyn dat is zoo veel als *mogte voorgeven*, ik zou hem niet geloven, om dat elk zyne *schynheilgheit genoeg bekend is*, en andere voorbeelden.

Vr. Welke Voegwoorden beheerschen eene Byvoegende Wys?

Antw. De Voegwoorden op dat, zoo dat, zulks, dat, toen, ten einde, ten zy, och dat, beheerschen eene Byvoegende wys.

Vr. Op welken dezer woorden moet men hier acht geven?

Antw. Men moet naeuwkeurig acht geven op de Voegwoordekens *dat* en *toen*, waer van vooral het laetste veeltyds eene Aentoonende wys beheerscht.

Vr. Geef eens een voorbeeldt, wanneer het wordeken *toen* eene Byvoegende en wanneer het eene Aentoonende wys beheerscht.

Antw. Wanneer het woordje *toen* geene juiste aentooning van tyd' beteekent, en in den zin van *zoo dra* voorkomt, beheerscht het eene Byvoegende Wys; by voorbeeldt, *toen ik van de reize t'huis kwame vond ik vele zaken verwaerloost*: daer *toen* in de plaets van *zoo dra* voorkomt, doch wanneer den tyd't juist bepaelt, en men voor het zelve geen *zoo dra* plaetsen kan, beheerscht het eene Aentoonende wys; by voorbeeldt,

toen

toen werd de Godsdienst begonnen , enz. komende dan gemeenlyk het Hulpwoordt werden te pas.

AGTSTE HOOFDSTUK.

Van de beheersching, der woorden in 't algemeen.

Vr. **W**at noemt men de beheersching der woorden?

Antw. Wanneer het eene woordt , door het andere genoodzaekt wordt , om in dezen of geen en naemval geplætst te worden , zegt men , dat het eene door het andere beheerscht wordt.

Vr. In hoe veel soorten kan men de beheersching der woorden onderscheiden?

Antw. Deze beheersching der woorden kan men in drie soorten onderscheiden , 1 de beheersching der Zelfstandige woorden , 2 der bedryvende Werkwoorden , 3 der Voorzetselen.

Vr. Wat is dan de beheersching der Zelfstandige woorden?

Antw. De Beheersching der Zelfstandige woorden is , wanneer het eene Zelfstandige woordt het andere in één der zes naemvallen doet staen.

Vr.

Vr. Geef hier een voorbeeldt van.

Antw. Dit blykt wanneer ik zeg, *het sieraedt der jeugd' is het verstandt*, wanneer het Zelfstandige woordt *sieraedt* het ander Zelfstandige woordt *jeugd* in den tweeden naemval doet staen.

Vr. Wat is de beheersching der Bedryvende Werkwoorden?

Antw. Wanneer het Bedryvende Werkwoordt het volgende Zelfstandige woordt, waer op het betrekking heeft, in één der zes naemvallen doet staen, zegt men dat het Zelfstandige woordt door het Werkwoordt beheerscht wordt.

Vr. Bewys dit door een voorbeeldt.

Antw. Dit blykt duidelyk, wanneer men zegt, *de vader bemint zynen zoon*, zynde het Zelfstandig woordt *zoon*, door het bedryvende Werkwoordt *beminnen*, in den vierden naemvall' geplaetst.

Vr. Wat noemt gy de beheersching der Voorzetselen.

Antw. Men zegt dat de Zelfstandige woorden door de Voorzetsels beheerscht worden, wanneer het Zelfstandige woordt in één der zes naemvallen, door het voorzettende woordt geplaetst wordt.

Vr. Geef hier ook een voorbeeldt van.

Antw.

Antw. Dit blykt uit het volgende voorbeeld, *benefens den stoel*; waer in het Zelfstandige woordt *stoel* door het Voorzetsel *benefens* in den vierden naemval geplaetst wordt.

NEGENSE HOOFDSTUK:

Van de beheersching' der Zelfstandige Naemwoorden in 't byzonder.

Vr. **W**elke regels moet men, by het beheerschen der Zelfstandige Naemwoorden, in acht nemen?

Antw. De eerste en voornaemste regel, by de Zelfstandige woorden in acht te nemen, is, dat het Zelfstandige, met zyn lid- of geslachtwoord, gepaert, den tweeden naemval van zyn volgend Zelfstandig woordt beheerscht; by voorbeeldt, *de deugd des Vaders, de zorg der moeder, de gehoorzaamheit van het kindt.*

Vr. Wat merkt men hier by aen?

Antw. Hier by dient men in acht te nemen, dat men somtyds, in plaets van het geslachtwoordt des beheerschten Naemwoords,
de

de bezittende of aenwyzende Voornaemwoorden gebruikt.

Vr. Geef hier eens voorbeelden van.

Antw. Dit blykt uit deze voorbeelden, *de liefde myner kinderen, de blydschap zyner dochter, de ongebondenheit dier jongelingen, enz.*

Vr. Wat merkt men by de eigene Naemwoorden op?

Antw. Wanneer een eigen Naemwoordt door een Zelfstandig Naemwoordt beheerscht wordt, nemen zy geen geslachtwoordt by zich, maer plaetsen het eigen Naemwoordt in den tweeden naemvall'.

Vr. Welke voorbeelden bevestigen dit?

Antw. Dit bevestigen de volgende voorbeelden, *Ciceroos brieven, Davids Gezangen, Abrahams geloof*, waer uit men ziet, dat de eigen namen *Cicero, David en Abraham*, in den tweeden naemvall' geplaatst zyn.

Vr. Wat merken de Taelkenners aengaende de namen der Steden op.

Antw. De Taelkenners merken hier nog aen, dat het beter zy te schryven, *het Hof van Holland, het Stadhuis van Amsterdam*, dan *Hollands Hof, Amsterdams Stadhuis*, schoon men, wanneer 'er één of meer toevoegelyke Naemwoorden tuschen beide komen, zeer wel kan schryven, *Amsterdams wydbe-*
röemd

roemd. Stadhuis, Rotterdams wyde en aengename grachten, enz.

Vr. Wat merkt men tot verbetering van den styl nog op?

Antw. Tot bevordering van de zoetvloeiendheit des styls, merkt men op, dat het, wanneer twee of meer woorden in den tweeden naemval geplaeft worden, beter is het Geslachtwoordt *des* of *der* te verpozen met *van den* of *van de*.

Vr. Laet dit door een voorbeeldt blyken.

Antw. Deze hartheid van styl vindt men in dit voorbeeldt, *de Wet des Geestes des levens heeft my vry gemaakt*: deze ongenaemheit van klank nu wordt verbeterd met te zeggen of te schryven, *de Wet van den Geest des levens heeft my vry gemaakt*, enz.

Vr. Omtrent welke woorden heeft deze beheersching van den tweeden naemval nog plaats?

Antw. De beheersching van den tweeden naemval heeft nog plaats omtrent de verzaamelde Naemwoorden, of omtrent de Naemwoorden van plaats of tydt; by voorbeeldt, *eene meenigte kinderen, twintig duizend gewapende krygsknechten, een dronk wyns, twee uren vertoevens*.

Vr.

Vr. Welke woorden beheerschen verder den tweeden naemval.

Antw. Men merkt vervolgens op, dat de byvoegelyke Naemwoorden van hoeveelheit, den tweeden naemval beheerschen; by voorbeeldt, *weinig gelds, min gevaers, veel vernufts.*

Vr. Zyn 'er nog eenige woorden?

Antw. Ook beheerscht het woordt *genoeg* den tweeden naemval; by voorbeeldt, *moeds genoeg, gelds genoeg*: ook zegt men *van vaders zyde, van Adams wege, enz.*

TIENDE HOOFDSTUK.

*Van de beheersching' der Werk-
en Deelwoorden in 't byzonder.*

Vr. **W**elke regels neemt men by de beheersching der Werkwoorden in acht.

Antw. By de beheersching der Werkwoorden moet men voornamelyk in acht nemen, 1 de beheersching zelf, ten 2 de plaetsing van de beheerschte woorden.

Vr. Wat is de voornaemste regel van de beheersching der Werkwoorden?

Antw. De voornaemste regel van de beheer-

heersching der Werkwoorden is , dat al de bedryvende Werkwoorden , het zy bepaelde of onbepaalde , den vierden naemval van de Zelfstandige woorden beheerschen.

Vr. Geef hier eens voorbeelden van.

Antw. Dit blykt uit de volgende voorbeelden , *Pieter schryft eenen brief , Arnoldus eert zynen Meester , het oorlog aenzeggen , den strydt vernieuwen* : dit heeft ook plaets in de wederkeerige Werkwoorden ; by voorbeeldt , *de man bemint zich , hy verontwaerdigt zich*.

Vr. Waer plaetst men het beheerschte Zelfstandige woordt?

Antw. Men plaetst den vierden of beheerschten naemval achter het Werkwoordt in den Tegenwoordigen en Onvolmaekten voorleden tydt , zoo der Aentoonende , Byvoegende , Wenschende als Toelatende wyzen , doch zonder een By- of Voegwoordt voor zich te hebben.

Vr. Op welk eene wys geschiedt dit?

Antw. De volgende voorbeelden toonen dit , als , *ik veracht den luisaert , gy bemint den koophandel , hoorden en verstonden wy den leerling* ; waer in de Zelfstandige woorden *luisaert , koophandel en leerling* achter de Werkwoorden geplacetst zyn.

Vr. Heeft dit in alle de tyden plaets?

Antw. In den Volmaekten voorleden en in

C

den

den Toekomenden tydt der Aentoonende wyze wordt de vierde naemval, achter de hulpwoorden, voor het beheerschend Werkwoordt geplæetst.

Vr. Geef hier voorbeelden van.

Antw. Dit blykt uit deze voorbeelden: *Ik heb den strydt begonnen, gy zult den loon verkrygen; of ook ondervragende, zal ik het spel winnen?* Waer uit men weder ziet dat de Zelfstandige woorden *strydt, loon en spel,* achter de hulpwoorden *hebben en zullen,* doch voor de beheerschende Werkwoorden *beginnen, verkrygen en winnen* geplæetst zyn.

Vr. Hoe voegt men de Woorden wanneer de rede met eenige der Bywoorden begint?

Antw. Als de rede met eenige der Bywoorden van tydt, gelykenisse, plaetse en twyfelinge begint, by voorbeeldt de Voegwoorden *wanneer, toen, eer, eer dan, gelyk, waer en diergelyken;* dan wordt de vierde naemval in den Tegenwoordigen en Onvolmaekten voorleden tydt, zoo der Aentoonende als Byvoegende wyzen, voor het heerfchende Werkwoordt geplæetst.

Vr. Hoe bevestigt gy dit door voorbeelden?

Antw. Zoo vindt gy het in de volgende voorbeelden: *wanneer ik uwe deugdt beschouw of beschouwde; toen gy het juk van uwen hals wierpt; gelyk, zoo lang, zoo rasch gy de deugd bemint;*

bemint ; waer de naerftige leerlingen de wetenschappen leeren ; ziende men uit dit laetfte voorbeeld , dat de regel omtrent de betrekke-lyke voornaemwoorden ook ftandt grypt.

Vr. Omtrent welke woorden heeft dit meer plaets ?

Antw. Nog zet men den vierden naemval voor het Werkwoordt, dat hem beheerfcht, wanneer in den Tegenwoordigen en Onvolmaakten voorleden tydt één der wenshende bywoorden of tusfchenwerpfelen voorkomt, of ook de rede met *dat* en *hoe* begint.

Vr. Hoe bewyft gy dit met voorbeelden ?

Antw. Zoo blykt het in de volgende voorbeelden : *dat de vleiëry u niet verleide , ach of gy de rust des gemoeds eens kende ! zie eens hoe liefderyk hy zyne lessen uitdeelt ; ik twyfel of dit wel gelukken zal ; ik weet niet voor wien hy zoo veel zorgen aenwendt.*

Vr. Wat merkt gy eindelyk , aengaende de woordvoeging van den beheerfchten vierden naemval , nog aen ?

Antw. Eindelyk vindt men den vierden naemval , voor het beheerfchend werkwoordt en zyn hulpwoordt gefelt , in den onvolmaekten , en meer dan volmaekten voorleden tydt der Aenvoegende wyze , wanneer de rede begint met *dat* , *op dat* , *als* , *zoo* , *indien* , *zoo dra* , *zoo lang* , en dergelyke Voeg-

en Bywoorden: ook gaet de vierde naemval fomtyds in de Eindigende wys voor de Werkwoorden.

Vr. Met welke voorbeelden bevestigt men dit?

Antw. Zoo blykt het in de volgende voorbeelden: *dat ik uwe goedheid zoude verkondigen, op dat by den moedt niet zoude laten vallen, als ik hem zou eeren, enz. zynen pligt doen, de onlusten vlieden, enz.*

Vr. Beheerscht het eene Werkwoordt niet fomtyds het andere?

Antw. De Werkwoorden beheerschen elkanderen fomtyds in de Eindigende wyze, dikwerf met voorzetting van het wordeken *te*; by voorbeeldt, *ik wenschte hem te zien, ik denk te winnen, ik heb besloten uittegaen, ik hoor hem zingen, enz.*

Vr. Omtrent welke Werkwoorden heeft dit meer plaats?

Antw. Zoo vindt het ook plaets omtrent zulke Werkwoorden, die als bedryvende onzijdige en hulpwoorden gebruikt worden, als *kunnen, mogen, willen* en meer anderen; by voorbeeldt, *ik kan gaan, ik mag my verlustigen, ik wil speelen.*

Vr. Zyn'er geen Werkwoorden, die tweederlei Woordvoeging dulden?

Antw. Sommige onpersonelyke Werkwoor-

woorden dulden eene tweederlei Woordvoeging.

Vr. Geef hier Voorbeelden van.

Antw. Dit blykt in het onpersonelyke Werkwoordt *lusten*, als men zegt, *het lust my den naarstigen leerlingen eene uitspanning te geven*; waer voor men ook zeggen kan: *het lust my dat ik den naarstigen leerlingen eene uitspanning geve*, en met meer andere onpersonelyke Werkwoorden.

Vr. Worden de Zelfstandige Naemwoorden ook niet somtyds door de Deelwoorden beheerscht?

Antw. De Deelwoorden van eene bedryvende beteekenisse beheerschen ook den vierden naemval; by voorbeeldt, *de leerlingen de nauwkeurigheid van den meester kennende, de wyze goedheit het gebrek der menschen ziende*, enz.

Vr. Worden de Werkwoorden niet somtyds door de Deelwoorden beheerscht?

Antw. De bedryvende Deelwoorden beheerschen somtyds, zoo wel in den Tegenwoordigen als in den toekomstigen Tydt, een ander Werkwoordt in de Eindigende wys; by voorbeeldt, *hoorende roepen, trachten roem te verkrygen; zullende tyden*.

ELFDE HOOFDSTUK.

Van de beheersching' der Voorzetselen.

Vr. **W**at dient 'er verder opgemerkt, om eene goede Woordvoeging te maken?

Antw. Om eene goede Woordvoeging te maken is verder ten uiterste noodig, dat men lette op welk eene wys de Zelfstandige woorden door de Voorzetselen beheerscht worden.

Vr. Waer op moet men acht geven, als men dit wel verrichten zal?

Antw. Om dit wel te verrichten, moet men niet alleen op de voorzetsels, maer ook op de byzondere beteekenissen der rede acht geven.

Vr. Welke Voorzetsels beheerschen den vierden naemval?

Antw. De volgende Voorzetsels beheerschen den vierden naemval, *Achter, behalve, beneden, beneffens, binnen, boven, buiten, by, door, langs, na, naer, neffens, omtrent, onder, op, over* en vele anderen.

Vr. Geef eens een voorbeeldt, op welk eene wys men de beheersching dezer Voorzetselen toetsen moet.

Antw.

Antw. Wanneer ik dus schryf *benefpens den stoel, langs den weg*, enz. zoo zie ik dat, naerdien de Zelfstandige woorden *stoel en weg* in den vierden naemval staen, de Voorzetsels *benefpens en langs* den vierden naemval beheerschen.

Vr. Welke Voorzetsels beheerschen eenen zesden naemval?

Antw. De Voorzetsels *met, uit en zonder* beheerschen den zesden naemval; by voorbeeldt, *met open monde, uit den huizen, zonder liefde* enz.

Vr. Wat kan men van het Voorzetsel *van* opmerken?

Antw. Wanneer het Voorzetsel *van* eene ontneming beteekent, beheerscht het den zesden, doch wanneer het een eigendom te kennen geeft, den tweeden naemval, waer op men naeuwkeurig acht moet geven.

Vr. Geef hier eens voorbeelden van.

Antw. Zoo zegt men, *de ontrouwe voogdt heeft het geldt van de kinderen van zynen overledenen vriendt, genomen, en'er zyn eigen krooft mede verrykt*; waer uit men ziet dat *van de kinderen*, beteekenende de personen van wien iets ontnomen is, den zesden naemval beheerscht, doch *van zynen vriendt* beteekent

den tweeden naemval, om dat de vriendt de Eigenaer van de kinderen is. (*)

Vr. Wat beheerscht het Voorzetsel *in*?

Antw. Wanneer het Voorzetsel *in* eene beweging naer eene plaets beteekent, zoo beheerscht het den vierden naemval. Doch wanneer het eene rust in eene plaets te kennen geeft, dan beheerscht het den zesden naemval.

Vr. Hoe toont men dit door Voorbeelden?

Antw. De volgende voorbeelden leeren dit, *hy gaet den ganschen rustdag in de kerk, men komt onvoorziens in bekoring*; uit welke twee voorbeelden men ziet dat het woordje *in* de beweging ergens naer toe beteekent, wærom men het ook meest in *naer* of *tot* kan veranderen: Doch als ik zeg, *hy zit in de kerk*, dan regeert het voorzetsel *in* den zesden naemval, waerom men daer het Voorzetsel *in* niet in *naer* of *tot* kan veranderen.

Vr. Hoe stelt men het met het Voorzetsel *voor*?

Antw. Wanneer *voor* eene eerderheit van tydt te kennen geeft, dan beheerscht het den vierden naemval; by voorbeeldt, *voor den middag*: doch wanneer men daer door te kennen geeft dat men ten gevalle van iemant

iets

(*) In het 2de Stukje by de Verhandeling der naemvallen, is dit nader aengewezen.

iets gedaen heeft zoo beheerscht het den zesden naemval ; by voorbeeldt. , *by heeft zich voor zynen vriend' in de waegschael gestelt.*

Vr. Wat merkt gy nog op?

Antw. Wanneer de Voorzetsels *door* , *in langs* , *over* , *tegen* , *uit* , *voorby* en *aen* , in de rede , achter de Zelfstandige Naemwoorden geplaaetst worden , beheerschen zy de Zelfstandige woorden op dezelfde wys als of zy 'er voor gestelt waren.

Vr. Hoe bevestigt men dit door voorbeelden?

Antw. Dit bevestigen de volgende voorbeelden : *by reedt den ingang door* , *by kwam de school in* , *by loopt de haven langs* , *zy zwemmen de Maes over* , en zoo de overigen.

Vr. Wat merkt men van het wordeken *halve aen*?

Antw. Het woordt *halve* , beteekenende zoo veel als *om* , beheerscht den tweeden naemval van het eenvoudige getal ; by voorbeeldt. , *amtshalve* , *riendschapshalve* , *ouderdomshalve* , *mitshalve* , enz. ook wordt dit woordt , door aenneming van eene *t* aen de personelyke Voornaemwoorden gekoppelt , en men schryft *mynenthalve* , *uwenthalve* , *onzenthalve* , enz.

Vr. Hoe stelt men het , wanneer twee Voorzetsels van verschillende beheersching?

by één Zelfstandig woordt geplaetst zyn?

Antw. Wanneer twee Voorzetsels, van verschillende beheersching', voor één Zelfstandig woordt gestelt zyn, plaetst men het Zelfstandige woordt in dien naemval, welke beheerscht wordt, door het Voorzetsel, dat het naest by hezelve geplaetst is; by voorbeeldt, *onder in den afgronde, voor aen de poorte, onder uit den grave, enz.*

Vr. Zyn 'er geene Voorzetsels, die somtyds eene verandering ondergaen?

Antw. Sommige Voorzetsels, als *aen, by, naer, op, tot,* worden, wanneer zy Zelfstandige Naemwoorden achter zich hebben, in het mannelyke verandert in *ten*, en in het vrouwelyke in *ter*: dus zegt men, *ten dage, ten dienste, ten nadeele, ter bede, ter aerde, ter vrouwe, enz.*

TWAELFDE HOOFDSTUK.

Van de beheersching' van sommige Naem- en Werkwoorden.

Vr. **W**at moet men, met betrekking' tot de beheersching van sommige Naem- en Werkwoorden, nog aenmerken?

Antw.

Antw. Men dient nog noodzakelyk optemerken, dat sommige Naem- en Werkwoorden, naer den aert hunner beteekenis, eene byzondere beheersching over de volgende woorden hebben.

Vr. Welke zyn deze Woorden?

Antw. Deze zou men, met voorname Schryveren, op deze wys kunnen opgeven: de Byvoegelyke woorden *ryk*, *magtig*, *bewust*, *berooft*, beheerschen den zesden naemval; *behoefstig*, *zat*, den tweeden; *gedachtig*, *schuldig* en *onschuldig*, den derden naemval.

Vr. Geef hier eens voorbeelden van.

Antw. Dit vindt men in deze voorbeelden: *ryk in deugden*, *van het geval bewust*, *van zynen goeden naem' berooft*, *der dagen zat*, *niets behoefstig*, *aen den dood gedachtig*, *schuldig of onschuldig aen eene misdaedt*, enz.

Vr. Zyn 'er nog niet eenige Byvoegelyke Naemwoorden, die eenen byzonderen naemval beheerschen?

Antw. De Byvoegelyke Naemwoorden van gelegenheit, nuttigheit, eigendom, gelykheit, voor- en nadeel, beheerschen den derden naemval; insgelyks de volgende bywoorden, als, *aengenaem*, *moeielyk*, *verdrietig*, *mogelyk*, *onmogelyk*, enz. kunnende men deze toetsen, wanneer men voor de
vol-

volgende Zelfstandige woorden het woordje *aen*, als een kenmerk van den derden naemval, plaetst.

Vr. Hoe bevestigt gy dit met voorbeelden?

Antw. De volgende voorbeelden bevestigen dit: want men zegt, *het komt den meester gelegen of niet gelegen, de goede onderwijzing is den kinderen nuttig, de welgepaste vermaningen zyn den vruchtbaren regen gelyk*, enz. Ook zegt men, *het is den meester aengenaem neerstige, doch onaengenaem trage leerlingen te hebben; het is my of aen my mogelyk, onmogelyk, verdrietig*, en dus met meer anderen.

Vr. Zyn 'er geene Werkwoorden, die eene andere beheersching van de personen en eene andere van de zaken, die beheerscht worden, hebben?

Antw. Sommige Werkwoorden beheerschen den derden naemval, met betrekking tot de personen, en den vierden in opzicht tot de zaken, die beheerscht worden; als *geven, beloven, bewyzen*, en meer anderen.

Vr. Laet dit door eenige voorbeelden bevestigt worden?

Antw. Zoo ziet men het in de volgende gevallen: *ik geef mynen zoon een geschenk, hy belooft hem eene belooning, hy bewyyst hem zyne liefde*; waer uit men ziet, dat de perfoonen, hier door *zoon* en *hem* uitgedrukt, in den der-

derden, doch de zaken, *geschenk, belooning* en *liefde*, in den vierden naemval staen.

Vr. Waer aen kan men deze Werkwoorden toetsen?

Antw. Om deze Werkwoorden te toetsen, heeft men alleen acht te geven, of men voor de beheerschte personen het woordje *aen*, als een kenmerk van den derden naemval, plaetfen kan: dus kan men zeggen, *geuen, bevelen, beloven aen iemand*; maer men moet zeggen, *iemand slaen, dragen, roepen*, enz. waerom deze laetste Werkwoorden den vierden naemval der personen, doch de eersten den derden beheerschen.

Vr. Zyn 'er geene Werkwoorden, die alleen den derden naemval beheerschen?

Antw. De Werkwoorden *dienen* en *gehoorzamen*, naerdien zy, zoo wel omtrent de zaken als personen, die beheerscht worden, het ontvangen van eenen dienst of eene gehoorzaamheit veronderstelt, beheerschen dus van beide den derden naemval.

Vr. Wat hebt gy nog aen te merken?

Antw. Nog merkt men op dat de onpersonelyke Werkwoorden, *lusten, verdrieten, spyten, betamen, passen, beugen*, en foortgelyken, den derden naemval beheerschen.

Vr. Geef hier voorbeelden van.

Antw.

Antw. Dus zegt men , *het leert my , het verdriet hem , enz.* zoo ook de spreekwyzzen , *het valt my te beurt , dit is hem ten deele gevallen , het gaet hem ter harte of aen het hart , enz.*

DE RTIENDE HOOFDSTUK.

Noodige waernemingen in de Woordvoeging.

Vr. **Z**yn 'er, in de Woordvoeging, nog niet eenige waernemingen, die zoo zeer niet tot vaste regels kunnen gebragt worden?

Antw. Tot het vorige kan men brengen eenige byzonderheden, die tot sieraedt van den styl noodzakelyk zyn, en echter onder geene vaste regels mogen gebragt worden.

Vr. Waer omtrent gaen deze byzonderheden?

Antw. Deze byzonderheden grypen standt omtrent de plaetsing der Werkwoorden, wanneer zy door één of meer personen of Zelfstandige Naemwoorden voorgegaen worden, als mede omtrent het uitlaten der Zelfstandige Naemwoorden, Geslacht- en Deelwoorden, enz.

Vr.

Vr. Wat merkt gy eerst op?

Antw. Vóoreerst merkt men dan aen , dat , wanneer een Zelfftandig woordt , verscheidene Byvoegelyke Naemwoorden by zich heeft , het Zelfftandige Naemwoordt voor aen den zin geplaetst , en niet telkens moet herhaelt worden.

Vr. Helder dit met een voorbeeld' op.

Antw. Zoo ziet gy het in dit voorbeeld' , een naerstig leerling wordt door edelmoedigheid tot zynen plicht gebragt , maer de trage is door geen vermaningen ergens toe te krygen ; daer het Zelfftandige woordt leerling voor aen den zin geplaetst is , en by het tweede Toevoegelyke Naemwoordt traeg niet herhaelt wordt.

Vr. Hoe moet men verder handelen?

Antw. Wanneer twee of meer Zelfftandige of eenige Naemwoorden , schoon van het enkelvoudige getal , door het koppelwoordje *en* te samen gevoegt zyn ; zoo moet het personelyke Werkwoordt , dat zy by zich hebben , in het meervoudige geplaetst worden.

Vr. Geef hier eens een voorbeeldt van.

Antw. Dus zegt men , Jan , Pieter , Antoni en Kornelis gingen te samen , de deugd en waekzaamheit gaen te samen , enz.'

Vr.

Vr. Hoe komt de uitlating, met betrekking tot de Werkwoorden, te pas?

Antw. De uitlating grypt fomwyl omtrent de Werkwoorden, zoo wel als omtrent de Zelfstandige woorden, plaets; by voorbeeldt, *de deugdt behaegt den goeden, maer den godloozen de ondeugdt*, waer uit men ziet dat het Werkwoord *behaegen* voor de tweedemaal uitgelaten is.

Vr. Geef eens voorbeelden, waer het geslachtwoordt uitgelaten is.

Antw. Men vindt fomtyds woordvoegingen, waer in eene uitlating van het geslachtwoordt bespeurt wordt; by voorbeeldt, *de geleerden werken met onvermoeiden yver*, *uit yver voor den Godsdienst werken*, zynde het geslachtwoordt *een* uit beide de voorbeelden uitgelaten.

Vr. Worden de geslachtwoorden *de* en *het* ook niet fomtyds uitgelaten?

Antw. In de volgende voorbeelden zyn de geslachtwoorden *de* en *het* uitgelaten; *de broeders waren in twist, in zonneshbyn is 't vermakelyk naer huis te gaen*: want deze uitdrukkingen willen zoo veel zeggen, als *de broeders waren in DEN twist, in DEN zonneshbyn is 't vermakelyk naer HET huis te gaen*.

Vr. In welke spreekwyze vindt men nog de uitlating der Zelfstandige Naemwoorden?

Antw.

Antw. In deze spreekwyzen vindt men ook de Zelfstandige Naemwoorden uitgelaten, in 't groen wandelen, in het uiterste iemant bulp bewyzen, waer onder men in het eerste geval loof en in het tweede gevaer verstaen moet.

Vr. Vindt men de uitlating der Zelfstandige woorden in meer spreekwyzen?

Antw. Nog vindt men de Zelfstandige Naemwoorden in de volgende spreekwyzen uitgelaten; by voorbeeldt, *de vyanden drongen met geweld' binnen, hy toog de wapenen aen, de schepen zyn uitgelopen* enz. zynde hier de Zelfstandige woorden, *de stadt, het lys, en de haven* uitgelaten.

Vr. Worden de Deelwoorden ook niet somtyds uitgelaten?

Antw. In de volgende spreekwyzen ziet men de Deelwoorden uitgelaten; by voorbeeldt, *de donkere wolk is voorby, de kaers is uit, het jaer is om*, in plaets van *de donkere wolk is voorbygegaen, de kaers is uitgegaen, het jaer is omgelopen*.

Vr. Wanneer vindt men de uitlating der Voornaemwoorden?

Antw. Wanneer twee byzondere dingen van eenen persoon getuigt worden, wordt het personelyke Voornaemwoordt somtyds uitgelaten; by voorbeeldt, *ik zing en spring*,

gy zult mynen wensch doen en eene uitspanning nemen, hy verlaet de ondeugdt en keert zich tot de deugdt, enz. waer in men ziet, dat de personelyke Voornaemwoorden, ik, gy, hy, in de tweede plaets uitgelaten zyn.

Vr. Wat Voegwoorden worden somtyds ook uitgelaten?

Antw. In de volgende spreekwyzen ziet men het voegwoordje *en* uitgelaten; by voorbeeldt, *span uwe krachten aen, uwe vermogens, die gy van den Hemel ontvangen hebt. Deze vrouw, deze bedrukte kinders schreiën om het verlies van één hunner beste vrienden.*

Vr. Wat kan men tot slot van het geene van de Woordvoeging' gezegt is, nog opmerken?

Antw. Tot slot der Woordvoeging' kan men aenmerken, dat men in alle de spreekwyzen, waer in men eene uitlating of byzondere beheersching gewaer wordt, alleen te letten heeft op den aert der uitdrukkinge en de beheersching der woorden, waer door men de welvoegelykheit of het wangeluidt aenstonds zal hooren, en de reden der beheerschinge opmerken.

VEERTIENDE HOOFDSTUK.

Van de Schriftscheidingen.

Vr. **W**at dient men verder in acht te nemen?

Antw. Om in allen opzichte, de duidelijkheit gadedeslaen, dient men ook eene juiste kennis van het plaetsen van sommige teekenen te hebben; wordende dit gemeenlyk de *Schriftscheiding* genoemd.

Vr. Waer toe dient de *Schriftscheiding*?

Antw. De *Schriftscheiding* dient derhalve om de t' samengeschikte woorden van elkander te scheiden, en als tot byzondere deelen te brengen, om dat de lezers of toehoorders de rede gemakkelijker lezen en begrypen zouden.

Vr. Hoe veel teekens gebruikt men in de *Schriftscheiding*?

Antw. Om eene rede naer behooren te scheiden, gebruikt men gemeenlyk tien teekens.

Vr. Hoe worden deze teekens genoemd?

Antw. Deze teekens noemt men ten 1ste een *punt*, ten 2de eene *zinsnede*, ten 3de een

een zinsnydingspunt , ten 4de een tweepunt , ten 5de een vraegteeken , ten 6de een verwonderingsteeken , ten 7de een tusfchenftellingsteeken , ten 8fte een fcheiteeken , ten 9de een wegnemingsteeken , en ten 10de een t' samenbindingsteeken.

VYFTIENDE HOOFDSTUK.

Van het Punt en de Zinsnede.

Vr. **W**at is het Punt ? \

Antw. Het Punt is een enkel ftip, dat dus (.) geteekent wordt.

Vr. Wanneer gebruikt men dit Punt ?

Antw. Dit Punt fteft men , wanneer eene rede geheel uitgefchreeven is ; zynde het zelve altoos van eene hoofdletter gevolgt (*).

Vr. Geef eens een blyk hoe dit Punt achter de rede , en de hoofdletter voor dezelve geplaatst wordt.

Antw. Dus zegt men : *De roemryke Nederlanders hebben hunne vryheit met hun bloed*
ge-

(*) Dit hebben wy in het eerste ftukje in het 2de Hoofdstuk behandelt.

gekocht. De trage kinders zyn in gewaer om schandulekken hunner ouderen te worden.

Vr. Hoe blykt dit uit de vorige voorbeelden?

Antw. Uit deze voorbeelden ziet men dat het Punt achter de woorden *gekocht* en *worden*, als zynde het einde van elke rede, geplaatst wordt; ook dat het begin de rede met eene hoofdletter geopent is.

Vr. Wat moet men, wanneer men in het lezen een Punt ziet, in acht nemen?

Antw. Om dat dit teeken het einde der rede aentoont, zoo blykt, dat men in het lezen eene behoorlyke rust, om van de eene tot de andere rede overtegaen, moet in acht nemen; waerom ook dit teeken de langste rust vereischt.

Vr. Wat is eene Zinsnede?

Antw. De Zinsnede, gemeenlyk *Comma* genoemd, wordt dus (,) geschreven.

Vr. Wanneer wordt de Zinsnede gebruikt?

Antw. Men gebruikt dit teeken op verscheidene plaetsen; voor eerst tuschen Naemwoorden, het zy eigene of gemeene, wanneer het Voegwoordt *en* by uilating verzwegen wordt; doch wanneer dit Voegwoordt

het laetste aen de vorigen bindt, wordt het teeken 'er uitgelaten.

Vr. Helder dit met een voorbeeld op.

Antw. Dit blykt uit dit voorbeeld; *Johannes, Pieter, Antoni en Kornelis* hebben hunne vriendschap door geen lasterende praet-zucht, tydverkwistend spelen en onnutte gasteryën, maer door eene nutte te samenvoering gevestigd.

Vr. Hoe blykt dit, uit het vorige voorbeeld?

Antw. Uit het vorige voorbeeld ziet men dat de Zinsnede achter *Johannes, Pieter en praetzucht* gestelt, in plaets van de herhaling van het Voegwoordt *en* komt, doch dat zy wordt uitgelaten, wanneer het laetste Naemwoordt door het zelve aen de vorigen gebonden wordt.

Vr. Wanneer vindt dit meer plaets?

Antw. Dit vindt ook plaets tuschen byzondere byvoegelyke Naemwoorden; by voorbeeldt, *den wyzen, magtigen en goeden Godt zy lof, prys en dankzegging toegebracht*; insgelyks by alle de Spraekdeelen.

Vr. Wanneer wordt dit teken meest gebruikt?

Antw. Men gebruikt nog dit teeken in alle redenen, die niet volkomen geëindigt zyn, wanneer de woorden evenwel, tot better

ter verstandt van den lezer, eene geschikte deeling vereischen.

Vr. Geef hier eens een voorbeeldt van.

Antw. Dit blykt uit dit voorbeeld'; *indien een Jongeling zynen tydt naerstig wilde waarnemen, en van alle gelegenheden gebruik maken; zulks dat by nimmer van traegheit te beschuldigen ware, en een voorbeeldt voor anderen kon verstreken; gewis by zou elks achting waerdig zyn, en een verstandig man in de weereldt worden.*

Vr. Zou men nog niets iets, waer deze Zinsnede noodzakelyk moet gebruikt worden, kunnen opgeven?

Antw. Wanneer men in eene rede een betrekkelyk woordje vindt, moet het zelve altoos op het Zelfstandige woordt volgen, komende by die gelegenheit de zaek, die, door het betrekkelyke woordt, tot het vorige gevoegt wordt, als eene tuschenrede in, waerom men voor het betrekkelyk woordt, en achter de tuschen gevoegde zaek, eene Zinsnede zet.

Vr. Geef hier een voorbeeldt van.

Antw. Dit blykt uit dit voorbeeld', *de Vrouw, die onlangs haren man verloren heeft, is gestorven; waer in men ziet, dat de woorden die onlangs haren man verloren heeft by*

wyze van eene tusfchenrede gestelt is, waer om zy eene Zinsnede voor en achter zich hebben.

Vr. Wat moet men, wanneer men eene Zinsnede in het lezen ontmoet, in acht nemen.

Antw. Om dat de Zinsnede de rede in verscheidene deelen splitst, zoo moet men, wanneer men die in het lezen ontmoet, de stem een weinig ophouden: deze rust moet echter zoo lang dan by het Punt, daer de rede geheel uit is, niet wezen.

ZES-

ZESTIENDE HOOFDSTUK.

*Van het Zinsnydingspunt en het
Tweepunt.*

Vr. **W**at is het Zinsnydingspunt, gemeenlyk *Commapunt* genoemd?

Antw. Het Zinsnydingspunt is een enkel Punt, daer eene Zinsnede onder gestelt is, en wordt dus (;) geteekent.

Vr. Wanneer wordt dit teeken geplaatst?

Antw. Men plaatst dit teeken, wanneer de volgende rede aen eene vorige gehecht wordt, daer zy eenigzins van dezelve zou kunnen afblyven; waerom in de vorige rede het Werkwoordt ook volkomen moet geplaatst worden.

Vr. Geef hier een voorbeeldt van.

Antw. Dit volgende voorbeeldt zal het ophelderen; *Philippus de 2de, Koning van Spanje was een bygeloovig mensch, die zeer vele ondeugden bezat; maer heeft nogihans, door zyne wreedheit, den Nederlanderen gelegenheit gegeven, om hunne vryheit te verkrygen; hoewel hun dit veel bloeds gekost heeft.*

Vr. Hoe blykt dit, uit het vorige voorbeeld'?

Antw. Uit dit voorbeeld' ziet men, dat by het woordt *bezat*, daer het teeken eerst geplaatst is, de zin kon gesloten geworden zyn, insgelyks by het woordt *gegeven*, doch dat 'er telkens eene volgende rede byvoegt is.

Vr. Wat volgt hier uit?

Antw. Hier uit ziet men, dat dit teeken gemeenlyk voor de woorden, die eene tegenstelling te kennen geven, geplaatst wordt, te weten, *maer, hoewel, desniettegenstaende, schoon*, enz.

Vr. Wat moet men in het lezen by dit teeken in acht nemen?

Antw. Dewyl dit teeken eene tusschengevoegde rede aentoont, zoo vereifcht het langer rust dan de enkele Zinsnede, die maer eene verdeeling van de rede aentoont; doch dewyl de rede zelfs nog niet dadelyk gesloten is, zoo vereifcht het een minder rust dan by het Punt.

Vr. Wat is het Tweepunt?

Antw. Het Tweepunt is een teeken, dat uit twee stippen bestaet en dus (:) geteekent wordt.

Vr.

Vr. Waer is de rechte plaets van dit teeken?

Antw. Men gebruikt dit teeken op drieërlei wyze: voor eerst, wanneer de zin geheel uit is, doch tot nadruk van den zelve'er nog het een en ander by gevoegt wordt: ten tweede, wanneer men de reden van eene rede opgeeft: eindelyk by het aenhalen der voorbeelden tot bewys eener zaak en voor de tuschengevoegde redenen.

Vr. Geef eens een voorbeeld van het eerste geval.

Antw. Het eerste geval ziet men in dit voorbeeld; *De heilige Schrift is tot zaligheid noodzakelyk: zy is een licht op een donker pad: eene troosteres in tegenbeden: ja, eene bron, waer uit de wateren des levens vlieten; waer uit men ziet, dat telkens, waer dit teeken geplaeft is, de rede zou kunnen gesloten worden; doch dat de daer op volgende rede gedurig tot bevestiging der vorige dient.*

Vr. Hoe bewyst men het tweede geval?

Antw. Het tweede geval ziet men in het volgende voorbeeld; *zoo gy uwe gezondheid ter harte neemt, moet gy minder lezen, maer meer slapen: want eene onophoudelyke oefening is voor het ligchaem en den geest*
na

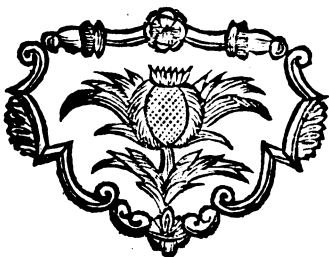
nadeelig; waer uit men weder ziet, dat de redengeving van de vorige rede achter dit teeken geplaetst is.

Vr. Hoe toont men het derde geval?

Antw. Het derde geval ziet men uit dit voorbeeld'; *Hy sprak: waerom doet gy my gewelds aen? hy veronschuldigde zich, zeggende: myne makkers hebben my bedrogen; zynde hier wederom het teeken geplaetst voor het aenhalen der woorden en voorbeelden.*

Vr. Wat moet men, in het lezen, by dit teeken opmerken?

Antw. Dit teeken vereifcht, in het lezen, een weinig langer ademhaling dan het Zinnydingspunt, doch een weinig korter dan het enkele Punt.

ZE-

ZEVENTIENDE HOOFDSTUK.

Van het Vraagteeken, Verwonderings- teeken en Tusschenstellingsteeken.

Vr. **W**at is een Vraagteeken ?

Antw. Een Vraagteeken is een punt met een gebogen strik boven hetzelfde en wordt dus (?) geteekent.

Vr. Wanneer gebruikt men dit Vraagteeken ?

Antw. Men gebruikt een Vraagteeken telkens als 'er iets, zonder uitroeping of verwondering, gevraagd wordt.

Vr. Geef hier eens een voorbeeldt van.

Antw. Zoo vindt men het in de volgende voorbeelden: *waer is Pieter? wat is de mensch?* zynde hier achter elke vraag een teeken gestelt. Doch wanneer het laatste eene verwondering beteekent, moet het geen Vraagmaer een Verwonderingsteeken achter zich hebben. Dit Vraagteeken toont aan, dat men de vraag zelve met nadruk lezen moet.

Vr. Wat is een Verwonderingsteeken?

Antw. Een Verwonderingsteeken is een
punt

punt met eene streep boven het zelve en wordt dus geteekent (!).

Vr. Wanneer stelt men dit teeken?

Antw. Dit teeken stelt men zoo dikwils men zich verwondert, het zy dit door vreugde of droefheit veroorzaekt wordt, en men stelt het Verwonderingsteeken achter de woorden, waer door onze verwondering uitgedrukt wordt.

Vr. Geef hier eens voorbeelden van.

Antw. Dit blykt uit de volgende voorbeelden; *Ach hoe vertroostende zyn uwe redenen! hoe ongelukkig is zyn lot! wat is uw staet gelukkig!* enz. moete men, zoo meenigmael men in het lezen dit teeken ontmoet, de stem naer den aert der vreugd' of droefheit buigen.

Vr. Wat volgt uit dit gezegde?

Antw. Uit dit gezegde blykt, dat dit teeken zich meest al vergezelt vindt van die woorden, die eene verwondering aentoonen: als, *ach! och! wee! ei!* en diergelyken.

Vr. Wat is het Tusschenstellingsteeken?

Antw. Een Tusschenstellingsteeken bestaet uit twee rondgebogene strepen, die op tweederlei wys aldus () [] geteekent worden.

Vr. Wanneer gebruikt men het Tusschenstellingsteeken?

Antw.

Antw. Wanneer men in de rede eene zaak, die met de rede geene gemeenschap heeft, vermengt; zoo zet men voor en achter de ingevoegde rede elk de helft van het teeken.

Vr. Geef eens een voorbeeldt daer van op.

Antw. Dit teeken ziet men in de volgende rede gebruikt: *na dat hy vele merkwaerdige dingen gezien hadt, gaf hy (want hy is van de waerdye der dingen onkundig) aen de geringste zaken den voorrang.*

Vr. Wat moet men in het lezen der Tusschenrede in acht nemen?

Antw. Dewyl de Tusschenrede met de zaak, waer men van spreekt, geene gemeenschap heeft, zoo moet men dezelve, door eene buiging van de stem, zoodanig als zy is doen opmerken, en niet met de rede verwarren.

AGTTIENDE HOOFDSTUK.

Van het Scheiteeken, het Wegneemings- teeken en het t' Samenbindingsteeken.

Vr. **W**at is het Scheiteeken?

Antw. Het Scheiteeken bestaet uit een klein klein

klein dwars streepken, dat dus (-) geschreven wordt.

Vr. Wat merkt gy aengaende dit teeken aen?

Antw. Men moet by dit en de twee volgende teekens opmerken, dat zy niet zoo zeer als zinscheidings-, maer als woordscheidingssteekenen moeten aengemerkt worden; naerdien zy, niet tot scheiding van de rede, maer tot deeling der woorden gebruikt worden.

Vr. Wanneer gebruikt men dit teeken?

Antw. Men gebruikt dit teeken altoos aen het einde van den regel, wanneer van een woordt nog één of meer lettergrepen volgen.

Vr. Wat dient men hier onder het oog te houden?

Antw. Hier dient men nogthans zorg te dragen, dat men dit teeken niet tot scheiding der rede, maer alleen tot deeling der woorden, die op den regel niet staen kunnen, gebruikt, waerom het geen verandering in het lezen maekt.

Vr. Wat is een Wegnemingsteeken?

Antw. Het Wegnemingsteeken is eene enkele streek, die men boven aen dus (') schryft.

Vr.

Vr. Wat dient men noodzakelyk, by het Wegnemingsteeken op te merken?

Antw. Dit teeken plagt men eertyds zeer gemeen achter verscheidene letters, om de uitlating van andere letteren te toonen, te gebruiken; doch men schryft thans de meeste woorden, zoo wel in de Dichtstukken als in andere geschriften geheel uit: zoo dat dit teeken voor het grootste gedeelte afschaft is.

Vr. Wanneer gebruikt men nog dit teeken?

Antw. Dit teeken gebruikt men echter in de Dichtstukken nog op drieërlei wys.

Vr. Geef dezen eens op.

Antw. Voor eerst gebruikt men dit teeken als men tot verkorting der lettergrepen, eenen medeklinker wegneemt, als *da'en* voor *dadēn*, *pa'en* voor *padēn*, *zalighe'en* voor *zalighēden*; schoon men thans meestal gewoon is deze woorden in een te trekken, en *paēn*, *daēn*, enz. te schryven.

Vr. Welk is de tweede wys?

Antw. Ten tweede gebruikt men dit teeken in de betrekkelijke Voornaemwoorden *myn*, *uw* en *zyn*, wanneer deze van het mannelyke geslacht zyn, en in den derden of vierden naemval voorkomen, schryvende *myn'* voor *mynen*, *uw'* voor *uwen*, *zyn'* voor *zyenen*.

E

Vr.

Vr. Op welk eene wys geschiedt dit nog?

Antw. Dit geschiedt eindelyk , wanneer men voor *bet* eene 't of voor *des* eene 's schryft, of wanneer men voor *te* t' zet; by voorbeeldt, 't *salet* voor *bet salet*, 's *menschen* voor *des menschen*, t' *buis* voor *te buis*, moettende men hier in acht nemen dat het Wegnemingsteeken gestelt wordt aen die zyde, daer de letters uitgelaten zyn,

Vr. Wat is het t'Samenbindingsteeken?

Antw. Het t' Samenbindingsteeken is een dwarsche streep, die men dus teekent (-).

Vr. Wanneer gebruikt men dit toeken?

Antw. Men gebruikte eertyds dit teeken vry gemeen, in woorden die uit twee Zelfstandige woorden waren te samengesteld; by voorbeeldt, men schreef *storm windt*, *oorlogs vuur*, *zon dag* enz; doch deze gewoonte heeft geheel opgehouden.

Vr. Waer gebruikt men dit teeken nu dan nog?

Antw. Men gebruikt het zelve echter in zulke woorden, daer eene herhaling der zelfde woorden gebezigt worden, schryvende by voorbeeldt, voor *Zeelieden en Landlieden*, *krygsknechten en dienstknechten*, *Zee- en Landlieden*, *krygs- en dienstknechten*: zynde dit teeken voor de herhaling van *lieden* en *knechten* gestelt,

NE-

NEGENTIENDE HOOFDSTUK,

Byzondere aenmerkingen over de verandering in eenige woorden.

Vr. **M**aken de Spraekkunstschryvers nog geen aenmerkingen over de veranderingen, die eenige woorden ondergaen?

Antw. Men vindt by de Spraekkunstschryvers nog in acht genomen eenige veranderingen, die de woorden, door byvoeging, aflating of rusfchenzetting ondergaen.

Vr. Welke zyn deze veranderingen?

Antw. Tot deze veranderingen kan men nog brengen ten 1ste *de voorzetting*, ten 2de *de inzetting*, ten 3de *de nazetting*, ten 4de *de afkorting*, ten 5de *de uitneming*, ten 6de *de wegneming*.

Vr. Wat is de *voorzetting*?

Antw. De Voorzetting is, wanneer eene lettergreep voor een woordt gestelt wordt; by voorbeeldt, *gebroeders*, *gezusters*, voor *broeders* en *zusters*.

Vr. Wat is de *inzetting*?

Antw. De Inzetting is, wanneer men weluidendheitshalve eene letter of lettergreep in het midden van een woordt voegt; by

voorbeeldt, *gestarrente*, voor *gestarnte*, *arbeid* voor *arbeidt*, enz.

Vr. Wat is de *nazetting*?

Antw. De *Nazetting* is, wanneer aen het einde van een woordt eene letter of lettergreep gestelt wordt; by voorbeeldt, *eere* voor *eer*, *stemme* voor *stem*, enz.

Vr. Wat is de *afkorting*.

Antw. De *Afkorting* is, wanneer eene letter of lettergreep voor een woordt weggenomen wordt; by voorbeeldt, *lukken* voor *gelukken*.

Vr. Wat is de *uitneming*?

Antw. De *Uitneming* is als eene letter of lettergreep uit het midden van een woordt weggenomen wordt; by voorbeeldt, *boogaerdt* voor *boomgaerdt*, *elbogen* voor *ellebogen*, enz.

Vr. Wat is de *wegneming*?

Antw. De *Wegneming* is, wanneer eene letter of lettergreep, van het einde eens woords wordt afgesneden; by voorbeeldt, *hy zei* voor *hy zeide*, *ik kon* voor *ik konde*, *onze zus* voor *onze zuster*, enz.

NEDERDUITSCH E
SPRAEKKUNST,
V O O R D E
J E U G D T.

*Uit verscheidene onzer voornaemste
Spraeckkunstschryveren opgesteld,*

D O O R
KORNELIS VANDER PALM,

*Fransch en Duitsch Kostschoolbouder
te Rotterdam.*

VIERDE STUKJE.

TE ROTTERDAM,
By REINIER ARRENBURG,
Boekverkooper op het Westnieuwland, 1769.

N E D E R D U I T S C H E
S P R A E K K U N S T ,
V O O R D E
J E U G D T.
V I E R D E A F D E E L I N G .

E E R S T E H O O F D S T U K .

Woorden van eenen Lettergreep.

Vr. **I**s de Spelkunst zeer noodig?

Antw. Niets is 'er noodiger, dan de kunst om alle woorden wel te kunnen boekstaven of spellen; naerdien men hier door niet alleen de kort-en zuiverheit in het schryven betracht, maer ook te gelyk een bewys geeft, dat men met oordeel werkt, en de eerste gronden eener goede opvoeding' niet verzuimt heeft.

Vr. Waer in bestaet eigenlyk eene goede spelling?

Antw. Tot eene goede spelling behoort; dat men, in het schryven der woorden, noch

min noch meer letters , dan met den aert en de uitspraak van elk woordt overeenkomt, gebruike.

Vr. Wat is hier toe noodig?

Antw. Hier toe is noodig, dat men de uitspraak der letteren wel kenne, en het onderscheidt der lettergrepen in acht nemen (*).

Vr. Geef eens eenige voorbeelden van ééne Lettergreep, met eene A beginnende.

Antw. De volgende zelfstandige woorden zyn van ééne Lettergreep, en beginnen met eene A. (†).

Abt. M.

Ampt. O.

Aek. V.

Angst. M.

Ael. M.

Ark. V.

Aep. M.

Arm. M.

Aerd'. V. (*van aerde*)

Arts.

Aert. M. (*of imborst*)

As M. (*van een wagen*)

Aes. O.

Afch. V. (*van asfche.*)

Air. V.

Vr. Geef eens de zelfstandige woorden van ééne Lettergreep met de B. *Antw.*

(*) Het eerste is in het eerste Stukje geleert, en het laetste moet in dit Stuk, daer wy van het Spellen handelen beschouwt worden.

(†) Zynde tevens met eene enkele letter aengetoont, of zy van het mannelyke, vrouwelyke of onzydige geslacht zyn.

Antw. De volgende zelfstandige woorden zyn van ééne Lettergreep, en beginnen met eene B.

Badt. O.	Beet. M.
Baei. O. (<i>voor wolle</i>)	Bef. V.
Baei. V. (<i>een inham</i>)	Bek. M.
Baek. V.	Bel. V.
Bael. V.	Ben. V.
Baen. V.	Berg. M.
Baer. V.	Bes. V.
Baerdt. M.	Beuk. M.
Baet. V.	Beul. M.
Baes. M.	Beurs. V.
Bak. M.	Beurt. V.
Bal. M.	Biecht. V.
Balg. M.	Bier. O.
Balk. M.	Birt. O.
Ban. M.	Bladt. O.
Bandt. M.	Blaem. V.
Bank. V.	Blaer. V.
Bas. M.	Blaes. V.
Bast. M.	Blik. O. (<i>werkstof</i>)
Bedt. O.	Blik. M. (<i>oogwenk</i>)
Beek. V.	Bloei. M.
Beeldt. O.	Bloem. V.
Beemdt. M.	Bloedt. O.
Been. O.	Blok. O.
Beer. M.	Blos. M.
Beest. O.	Blyk. O.

Bodt.	O.	Breuk.	V.
Boeg.	M.	Brief.	M.
Boei.	V.	Bril.	M.
Boek.	O.	Broek.	M. en V.
Boel.	M.	Brok.	M.
Boer.	M.	Bron.	V.
Bogt.	V.	Broodt.	O.
Bok.	M.	Brug.	V.
Bom.	V.	Bry.	V.
Bont.	O.	Bui.	V.
Boog.	M.	Buik.	M.
Boom.	M.	Buil.	V.
Boort.	O.	Buis.	V.
Boot.	M.	Buit.	M.
Borg.	M.	Bul.	M. (<i>Stier</i>)
Borst.	V.	Bul.	V. (<i>Decreet</i>)
Bos.	M. (<i>bondel</i>)	Bult.	M.
Bosch.	O. (<i>plantagie</i>)	Burg.	M.
Bout.	M.	Bus.	V.
Bouw.	M.	Buurt.	V.
Brak.	M.	By.	V.
Brandt.	M.	Byl.	V.
Brein.	O.	Byt.	V.
Bres.	V.		

Vr. Welke zelfstandige ~~woorden~~ van ééne Lettergreep beginnen met eene C?

Antw. Zeer weinig zelfstandige woorden van ééne Lettergreep zyn 'er, die met eene C beginnen, vooral wanneer men de *Ch* of *Chi* als eene

eene byzondere letter wilde aenmerken.

Vr. Geef my deze voorbeelden eens op.

Antw. Deze voorbeelden zyn de volgende:

Ceel. V.

Chais V. (*een Rytuig*)

Cel. V.

Choor. O.

of gelyk men hedendaegs spelt Koor, en men verstaet 'er een zeker gedeelte der Kerk door. Ook beteekent Choor een rei van zangeren. Chyl. V.

Vr. Wat is de oorzaak dat 'er zoo weinige zelfstandige woorden met eene C beginnen.

Antw. Men vindt zeer weinige zelfstandige woorden, die met eene C beginnen, om dat, wanneer de C door eene A, O of U gevolgt wordt, men in die woorden eene K gebruikt, en wordt zy gevolgt door eene E, I of Y, gebruikt men meestentyds eene S, zynde alleen de woorden van eene uitheemsche afkomste uitgezondert.

Vr. Geef eens eenige zelfstandige woorden van ééne Lettergreep met eene D beginnende.

Antw. Met de D spelt men de volgende zelfstandige woorden van ééne Lettergreep.

Daedt. V.

Dam. M.

Dag. M.

Damp. M.

Dak. O.

Dank. M.

Dal. O.

Dans. M.

A 4

Darm.

Darm.	M.	Dræk.	M.
Dauw.	M.	Draf.	M.
Deeg.	O.	Dragt.	V.
Deel.	V. (<i>plank</i>)	Drang.	M.
Déél.	O. (<i>gedeelte</i>)	Drank.	M.
Deen.	M.	Dreef.	M.
Dek.	O.	Drek.	M.
Deun.	M.	Dreun.	M.
Deur.	V.	Drift.	V.
Deugdt.	V.	Dril.	M.
Dicht.	O.	Droes.	M.
Dief.	M.	Drom.	M.
Dier.	O.	Dronk.	M.
Dienst.	M.	Droom.	M.
Difch.	M.	Drop.	V.
Doek.	M.	Drost.	M.
Doel.	O.	Druk.	M.
Dog.	M.	Druif.	V.
Dolk.	M.	Duif.	V.
Dom.	M.	Duim.	M.
Dons.	O.	Duin.	V. en O.
Doodt.	M. en V.	Duit.	M.
Doop.	M.	Dut.	M.
Doos.	V.	Duur.	M.
Dop.	M.	Duw.	M.
Dorp.	O.	Dwaes.	M.
Dorst.	M.	Dwang.	M.
Draedt.	M.	Dy.	V.
Draei.	M.	Dyk.	M.

Et.

Vr. Welke zelfstandige woorden van ééne Lettergreep spelt men met eene E.

Antw. De volgende zelfstandige woorden van ééne Lettergreep beginnen met eene E.

Echt. M.	Eisch. M.
Eedt. M.	El. V.
Eek. M.	Els. M.
Eer. V.	Erf. O.
Eeuw. V.	Ernst. M.
Ei. O.	Erts. M.
Eik. M.	Esch. M.
Eindt. O.	

Vr. Geef eens de zelfstandige woorden, die met eene F beginnen, van ééne Lettergreep op.

Antw. Met de F beginnen de volgende zelfstandige woorden van ééne Lettergreep,

Faem. V.	Fluit. V.
Feest. V. en O.	Fok. V.
Feil. V.	Fooi. V.
Fielt. M.	Form. V.
Fleisch. V.	Fout. V.
Fleur. M.	Fruit. O.
Flits. M.	Fuik. V.
Floers. O.	

77. Welke zelfstandige woorden van ééne Lettergreep beginnen met eene G.

Antw. De volgende zelfstandige woorden van ééne Lettergreep beginnen met eene G.

Gaef. V.	Gist. V.
Gal. V.	Git. V. en O.
Galg. V.	Glans. M.
Galm. M.	Glas. O.
Gang. M.	Glimp. M.
Gans. V.	Gloedt. M.
Garf. V.	Gloor. M.
Garst. V.	Glos. V.
Gast. M.	Godt. M.
Gar. O.	Goedt. O.
Geest. M.	Golf. V.
Geit. V.	Gom. V.
Geldt. O.	Gout. O.
Gerst. V.	Gracht. V.
Geps. M.	Graedt. M.
Geur. M.	Graf. O.
Gicht. V.	Graft. V.
Gids. M.	Gras. O.
Gier. M.	Graet. V.
Gierst. V.	Graeuw. O.
Gif. O. (<i>vergif</i>)	Greep. V.
Gift. V. (<i>gaef</i>)	Grens. V.
Gildt. O.	Grift. V.
Gis. V.	Grient. V.

Grip.

Grip. V.	Grondt. M.
Gril. V.	Gros. O.
Groef. V.	Gruis. O.
Groen. O.	Gryns. V.
Groep. V.	Guit. M.
Groet. V.	Gunst. V.
Grol. V.	

Vr. Welke zelfstandige woorden van ééne Lettergreep beginnen met eene H.

Antw. De volgende zelfstandige woorden van ééne Lettergreep beginnen met eene H.

Haeg. V.	Hart. O.
Haei. V.	Hecht. O.
Haek. M.	Hef. V.
Haen. M.	Heer. M.
Haerdt. M.	Heg. V.
Haes. M.	Hei. V.
Haest. V.	Heil. O.
Haet. M.	Hek. O.
Hal. M.	Hel. V.
Halm. M.	Heldt. M.
Hals. M.	Helft. V.
Ham. V.	Helm. M.
Handt. V.	Hemdt. O.
Hark. V.	Hen. V.
Harp. V.	Hengst. M.
Harst. M.	Herfst. M.

Hert,

Hert. O.	Hoon. M.
Heul. O.	Hoop. V. (<i>verwach-</i> <i>ting</i>)
Heup. V.	Hóóp. M. (<i>eene op-</i> <i>gestapelde meenigte</i>)
Hiel. V.	Hoorn. M.
Hoedt. M.	Hop. V.
Hoef. M.	Houw. M.
Hoek. M.	Hout. O.
Hoen. O.	Huif. V.
Hoer. V.	Hui. V.
Hoep. M.	Huik. V.
Hoest. M.	Huis. O.
Hof. O. en M.	Huidt. V.
Hok. O.	Huig. M.
Hol. O.	Hulp. V.
Hom. V.	Hulk. V.
Hondt. M.	Huur. V.
Honk. O.	Hut. V.
Hoofdt. O.	
Hooi. O.	

Vr. Geef eens de zelfstandige woorden , die met den klinker eene I beginnen , van eene Lettergreep.

Antw. De volgende zelfstandige woorden van ééne Lettergreep beginnen met den klinker I.
Ier. M. Iet. O. Inkt. M.

Vr. Geef nu eens de zelfstandige woorden , die met den medeklinker J beginnen , van ééne Lettergreep.

Antw.

Antw. De volgende zelfstandige woorden, van ééne Lettergreep, beginnen met den medeklinker J.

Ja. O.	Jicht. V.
Jacht. O.	Jong. O.
Jaer. O.	Jok. O.
Jagt. V.	Jol. V.
Jak. O.	Joodt. M.
Jas. V.	Juk. O.
Jeugd. V.	

Vr. Welke zelfstandige woorden, van ééne Lettergreep beginnen met eene K.

Antw. De volgende zelfstandige woorden van ééne Lettergreep beginnen met eene K.

Kaeg. V.	Kamp. M.
Kaei. V.	Kan. V.
Kaek. V.	Kans. V.
Kaep. V.	Kant. M.
Kaers. V.	Kap. V.
Kaert. V.	Kar. V.
Kaes. V.	Kas. V.
Kaets. V.	Kat. V.
Kaf. O.	Keel. V.
Kalf. O.	Keep. V.
Kalk. M.	Keer. M.
Kam. M. en V.	Keet. V.

Kei.

Kei.	M.	Klis.	M.
Kelk.	M.	Klok.	V.
Kerf.	V.	Klomp.	M.
Kerk.	V.	Klont.	V.
Kern.	V.	Kloof.	V.
Kers.	V.	Kloot.	M.
Keur.	V.	Klop.	V.
Keurs.	V.	Klos.	M.
Keus.	V.	Klucht.	V.
Kiel.	V.	Kluit.	V.
Kies.	V.	Klyf.	O.
Kieuw.	V.	Knaep.	M.
Kil.	V.	Kneep.	V.
Kim.	V.	Knie.	V.
Kin.	V.	Knik.	V.
Kindt.	O.	Knods.	V.
Kist.	V.	Knol.	M.
Klaeuw.	M.	Knoop.	M.
Klagt.	M.	Knop.	
Klamp.	V.	Koe.	V.
Klank.	M.	Koek.	M.
Klap.	M.	Koers.	M.
Kleedt.	O.	Koets.	V.
Klem.	M.	Kok.	M.
Kleur.	V.	Kolf.	V.
Klim.	O.	Kolk.	V.
Kling.	V.	Kom.	V.
Klink.	M.	Komst.	V.
Kip.	V.	Konst.	V.

Kool.

Kool. V.
 Koon. V.
 Koop. M.
 Koor. O.
 Koordt. O.
 Koorts. V.
 Kop. M.
 Korst. V.
 Korf. M.
 Kost. M.
 Kot. O.
 Kou. V.
 Kous. V.
 Kout. M.
 Kouw. V.
 Kracht. V.
 Kraeg. M.
 Kraei. V.
 Krael. V.
 Kraem. V.
 Kraen. V.
 Krak. M.
 Kram. V.
 Kramp. V.
 Krans. M.
 Krat. O.
 Kreeft. M.
 Kreek. V.
 Kreet. M.

Kreits. M.
 Kreng. O.
 Kreuk. V.
 Krib. V.
 Kriek. V.
 Kring. M.
 Kroes. M.
 Kroon. V.
 Kroost. O.
 Krop. O.
 Kruim. V.
 Kruk. V.
 Kruis. O.
 Kruit. O.
 Kruk. V.
 Krul. V.
 Kryg. M.
 Krypt. O.
 Kug. V.
 Kuif. V.
 Kuil. M.
 Kuit. V.
 Kunst. V.
 Kuifsch. M.
 Kust. V.
 Kuur. V.
 Kwaedt. O.
 Kwael. V.
 Kwast. V.

Kween.

Kween. V. Kwik. O.
 Kwel. V. Kwyl. O.

Vr. Welke zelfstandige woorden van ééne Lettergreep beginnen met eene L.

Antw. De volgende zelfstandige woorden van ééne Lettergreep beginnen met eene L:

Lach. M.	Lek. V.
Laeg. V.	Les. V.
Laen. V.	Leur. V.
Laers. V.	Licht. O.
Lak. M. en O.	Lidt. O.
Lam. O.	Liedt. O.
Lamp. V.	Lief. O.
Landt. O.	Lier. V.
Lans. V.	Lies. V.
Lap. V.	Lip. V.
Lafch. V.	List. M.
Last. M.	Loef. V.
Lat. V.	Loer. M.
Leek. M.	Lok. V.
Leem. O.	Long. V.
Leen. O.	Lonk. M.
Leer. V.	Lont. V. en O.
Leest. V.	Loof. O.
Leet. O.	Loog. V.
Leeuw. M.	Look. O.
Lei. V.	Loon.

Loop.

Loop. M.	Luk. O.
Loot. O.	Lust. M.
Lóóts. M. (<i>varens- gezel.</i>)	Luur. V.
Loots. V. (<i>schuur</i>)	Lyf. O.
Lot. O.	Lyk. O.
Lucht. V.	Lym. V.
Luim. V.	Lyn. V.
Luit. V.	Lyst. V.

Vr. Welke zelfstandige woorden van ééne Lettergreep beginnen met eene M?

Antw. De volgende zelfstandige woorden van ééne Lettergreep beginnen met eene M.

Miegd. V.	Meel. O.
Maeg. V.	Mees. V.
Mael. V.	Meeuw. V.
Maen. V.	Mei. M.
Maendt. V.	Meidt. V.
Maer. V.	Meir. O.
Maes. V.	Melk. V.
Miet. V.	Mensch. M.
Magt. V.	Merg. O.
Mam. V.	Merk. O.
Man. M.	Mes. O.
Mandt. V.	Mier. V.
Markt. V.	Mik. V.
Maſt. M.	Milt. V.
Mat. V.	Min. V.

B

Mit.

Mirt. M.	Mos. O.
Mis. V.	Most. M.
Mist. M.	Mot. V.
Moedr. M.	Mouw. V.
Moei. V.	Mout. O.
Moer. V.	Mug. V.
Moes. O.	Muil. M.
Mof. M.	Muis. V.
Mol. M. en V.	Munt. V.
Mom. V.	Musch. V.
Mondt. M.	Muts. V.
Moor. M.	Muur. M.
Moordt. M.	Myl. V.
Moot. M.	Myn. V.
Mop. V.	Myt. V.

Vr. Geef eens zelfstandige woorden van ééne Lettergreep, die met eene N. beginnen.

Antw. De volgende zelfstandige woorden van ééne Lettergreep beginnen met eene N.

Nacht. M.	Nek. M.
Naedr. V.	Nest. O.
Naeldr. V.	Neet. V.
Naem. M.	Net. O.
Nap. M.	Neus. M.
Nat. O.	Nier. V.
Neer. O.	Niet. O.
Neep. V.	Nieuw. O.

Nis.

Nis. V.	Nop. V.
Noen. M.	Nuk. V.
Nok. V.	Nul. V.
Non. V.	Nut. O.
Noodt. M. (<i>gevaer</i>)	Nydt. M.
Noor. V. (<i>eene vrucht</i>)	Nyl. M.

Vr. Doe nu eens eenige zelfstandige woorden van ééne Lettergreep, die met eene O beginnen, volgen.

Antw. De volgende zelfstandige woorden van ééne Lettergreep beginnen met den klinker O.

Oest. M.	Oogst. M.
Oir. O.	Oor. O.
Olm. M.	Oordt. M. en O.
Ooft. O.	Oost. O.
Oog. O.	Os. M.

Vr. Geef nu eens voorbeelden van zelfstandige woorden van ééne Lettergreep, beginnende met eene P.

Antw. De volgende zelfstandige woorden van ééne Lettergreep beginnen met eene P.

Pachr. V.	Paer. O.
Padt. O.	Paerl. V.
Pael. M.	Paerdt. O.

Paers.	O.	Plaeg.	V.
Paeuw.	M.	Plaet.	V.
Pais.	M.	Plaets.	V.
Pak.	O.	Plak.	V.
Palm.	M.	Plank.	V.
Pan.	V.	Plant.	V.
Pandt.	O.	Plas.	M.
Pap.	V.	Plat.	O.
Park.	O.	Plecht.	V.
Pas.	O.	Plein.	O.
Peer.	V.	Pleit.	O.
Pees.	V.	Plek.	V.
Peet.	V.	Pligt.	M.
Peil.	O.	Ploeg.	M.
Peis.	M.	Plooi.	V.
Pek.	O.	Pluim.	V.
Pel.	V.	Poel.	M.
Pels.	V.	Pol.	M.
Pens.	M.	Pols.	M.
Pen.	V.	Pomp.	V.
Perk.	O.	Pondt.	O. (<i>gewicht</i>)
Pers.	V.	Pont.	V. (<i>een vaer- tuig</i>)
Pest.	V.	Pool.	V.
Piek.	V.	Poort.	V.
Pik.	V.	Poos.	V.
Pil.	V.	Poot.	M.
Pink.	V.	Pop.	V.
Pint.	V.	Post.	M.
Pit.	O.		

Por.

Pot. M.	Pfalm. M.
Pracht. V.	Pui. V.
Prael. V.	Pry. V.
Praem. V.	Prys. M.
Praet. V.	Puik. O.
Prang. V.	Puin. O.
Preek. V.	Puist. V.
Priem. M.	Punt. O. en V.
Print. V.	Put. V.
Proef. V.	Py. V.
Pronk. M.	Pyl. M.
Pruik. V.	Pyn. V.
Pruim. V.	Pyp. V.

Vr. Zyn 'er ook zelfstandige Geslachtwoorden van ééne Lettergreep, die met eene Q beginnen?

Antw. Men vindt geene zelfstandige Geslachtwoorden, die met ééne Q. beginnen, dan die, daer de Q van eene U achtervolgt wordt, en in die woorden plagt men eertyds vry algemeen *qu* te gebruiken: des schreef men *quaedt*, *quak*, *quant*, *quast*, enz. doch men heeft naderhant bewezen, dat de *kw* in die woorden vry beter gebruikt wordt. (*)

B 3

Antw.

(*) Gelyk in het eerste stukje by de verhandelingen dier letteren gezien is, des wy geene woorden van eene lettergreep, die met eene Q beginnen, opgeven.

Vr. Welke zelfstandige Geslachtwoorden van ééne Lettergreep beginnen met eene R?

Antw. De volgende zelfstandige Geslachtwoorden van ééne Lettergreep beginnen met eene R.

Radt. O.	Reuk. M.
Raê. V.	Rib. V.
Raedt. M.	Riem. M.
Raef. V.	Riet. O.
Raem. V.	Rif. O.
Raep. V.	Ring. M.
Rag. O.	Rist. V.
Rak. O.	Rit. M.
Ram. M.	Roet. O.
Ramp. M.	Roef. V.
Randt. M.	Roem. M.
Rank. V.	Roep. M.
Rasp. V.	Roer. O.
Rat. V.	Roest. M.
Recht. O.	Rog. V.
Reê. V.	Rok. M.
Reeks. V.	Rol. V.
Reep. M.	Romp. M.
Reet. V.	Kondt. O.
Rei. M.	Roodt. O.
Reis. V.	Roof. M.
Ren. M.	Rook. M.
Rest. V.	Room. M.

Roos.

Roos. V.	Rundt. O.
Ros. O.	Rups. V.
Rot. O.	Rust. V.
Rots. V.	Ry. V.
Rouw. M.	Ryk. O.
Rui. M.	Rym. O. en M.
Ruim. O.	Ryn. M.
Ruin. M.	Ryp. M.
Ruit. V.	Rys. O.
Rum. V.	Ryft. V.

Vr. Welke zelfstandige Geslachtwoorden van ééne Lettergreep beginnen met eene S?

Antw. By het spellen van de zelfstandige Geslachtwoorden, die met ééne S beginnen, moet men onder het oog houden dat de klank der S scherp is, waer door zy aen de volgende letters eene scherpheit mededeelt, waerom dan ook alle woorden, die zacht van uitsprake zyn, met eene Z moeten gespelt worden. (*)

B 4

Saei

(*) Gelyk, by de verhandeling der Z, in het eerste stukje kan gezien worden: dus zal men uit de volgende lyst, en ook uit die lyst, die by de woorden van twee en meer Lettergrepen, op het artykel van de S gemaekt worden, kunnen zien, dat meestentyd wanneer de S door een' anderen medeklinker gevolgt wordt, de woorden met eene Z moeten gespelt worden, sommige woorden echter, die zeer scherp zyn, uitgezondert.

Saei. O.	Schip. O.
Sap. O.	Schoen. M.
Saus. V.	Schoft. V.
Schacht. V.	Schok. V.
Schaeſ. V.	Schol. V.
Schael. V.	Schoof. V.
Schaep. O.	School. V. en O.
Schaer. V.	Schoor. V.
Schaets. V.	Schoot. M.
Schans. V.	Schop. V.
Schat. M.	Schorſch. V.
Scheê. V.	Schot. V.
Scheel. O.	Schouw. V.
Scheen. V.	Schraeg. V.
Schel. V.	Schrap. V.
Schelm. M.	Scheê. V.
Schemp. V.	Schreeuw. M.
Scherf. V.	Schrift. O.
Scherm. M.	Schrik. M.
Scherp. O.	Schroef. V.
Scherts. V.	Schroom. M.
Scbets. V.	Schryn. O.
Scheur. V.	Schuim. O.
Schicht. M.	Schuit. V.
Schik. M.	Schuldt. V.
Schil. V.	Schulp. M.
Schildt. M. en O.	Schup. V.
Schim. V.	Schurft. O.
Schimp. M.	Schut. O.

Scheur.

Schuur. V.
 Schyf. V.
 Schyn. M.
 Sier. V.
 Slaef. M.
 Slaep. M.
 Slag. M.
 Slagt. V.
 Slak. V.
 Slang. V.
 Sleep. M.
 Sleet. V.
 Slet. V.
 Sleur. V.
 Slib. O.
 Slip. V.
 Slof. V.
 Sloof. V.
 Slop. O.
 Sloor. V.
 Slood. V.
 Slot. O.
 Sluik. V.
 Sluis. V.
 Slyk. O.
 Slym. O.
 Smaedt. V.
 Smaek. M.
 Smak. M.

Smart. V.
 Smeer. O.
 Smet. V.
 Smids. V.
 Smook. M.
 Smout. O.
 Snaek. M.
 Snaer. V.
 Snak. M.
 Snap. V.
 Sneb. V.
 Sneeuw. M.
 Snik. M.
 Snip. V.
 Snoek. M.
 Snoer. O.
 Snof. V. en O.
 Snuit. M.
 Som. V.
 Soort. V.
 Spa. V.
 Spaek. V.
 Spaen. V.
 Specht. M.
 Speen. V.
 Speer. V.
 Spek. O.
 Spel. O.
 Speldr. V.

Spelt.	V.	Srael.	O.
Spier.	V.	Staer.	V.
Spiets.	V.	Staert.	M.
Spil.	V.	Staer.	M.
Spin.	V.	Staf.	M.
Spit.	O.	Stal.	M. en O.
Spits.	V.	Stam.	M.
Spleet.	V.	Standt.	M.
Splits.	V.	Stang.	V.
Spoedt.	M.	Stank.	M.
Spog.	O.	Stap.	M.
Spon.	V.	Star.	V.
Spook.	O.	Steek.	M.
Spoor.	O. en V.	Steel.	M.
Spot.	M.	Steen.	M.
Spraak.	V.	Stel.	M.
Sprei.	V.	Stem.	V.
Spreuk.	V.	Steng.	V.
Spriet.	V.	Steun.	M.
Spring.	M.	Sticht.	O.
Sprong.	M.	Stier.	M.
Spruit.	V.	Stift.	V.
Spui.	O.	Stip.	V.
Sput.	V.	Stoep.	M.
Spys.	V.	Stoet.	M.
Spyt.	V.	Stof.	O. en V.
Stadt.	V.	Stok.	M.
Staef.	V.	Stolp.	V.
Staek.	M.	Stomp.	V.

Standt.

Standt. M.	Stroo. O.
Stoof. V.	Stroom. M.
Stoot. M.	Strop. M.
Storm. M.	Strot. M.
Strael. M.	Struik. M.
Straem. V.	Struis. M.
Straet. V.	Strydt. M.
Straf. V.	Stuip. V.
Strandt. O.	Stuit. M.
Streek. V.	Stuk. O.
Streep. V.	Stulp. V.
Streng. V.	Stut. M.
Strik. M.	Stuur. O.
Stronk. M.	Styl. M.

Vr. Geef eens zelfstandige woorden van ééne Lettergreep, die met eene T beginnen.

Antw. De volgende zelfstandige woorden van ééne Lettergreep beginnen met eene T.

Taeg. M.	Tap. M.
Tack. V.	Tarw. V.
Tael. V.	Tas. M. (<i>hoop</i>)
Taert. M.	Tasch. V.
Taets. V.	Tast. M.
Tak. M.	Teekt. V.
Tal. O.	Teems. M.
Tandt. M.	Teen. M.
Tang. V.	Teer. O.

Teil

Teil.	V.	Tredt.	M.
Tel.	V.	Trein.	M.
Tekst.	M.	Trek.	M.
Telg.	V.	Trits.	V.
Tent.	V.	Troch.	M.
Test.	V.	Troef.	V.
Tier.	V.	Troep.	M.
Tik.	V.	Trom.	M.
Til.	V.	Tromp.	V.
Tin.	O.	Tronk.	M.
Tip.	M.	Troon.	M.
Toets.	M.	Troost.	M.
Togt.	M.	Tros.	M.
Tol.	M.	Trots.	M.
Tolk.	M.	Trouw.	V.
Ton.	V.	Tryp.	O.
Tong.	V.	Tucht.	V.
Toom.	M.	Tuig.	O.
Toog.	V.	Tuil.	M.
Tooi.	V.	Tuin.	M.
Toon.	M.	Tuit.	V.
Toorn.	M.	Tuk.	M.
Toorts.	V.	Tulp.	V.
Top.	M.	Turf.	M.
Touw.	O.	Turk.	M.
Traen.	V.	Twist.	M.
Trans.	M.	Tydt.	M.
Trant.	M.	Tym.	M.
Trap.	M.		

Vr.

Vr. Geef eens zelfstandige woorden van ééne Lettergreep, die met eene U beginnen.

Antw. Dewyl de U alleen door zich zelve kan verdubbelt, of van eene I verlengt worden, zyn 'er slechts deze weinige voorbeelden van te geven.

Uil. M.

Ur. O. (*eene Stadt*) Uur. V. en O.

Vr. Welke zelfstandige woorden van ééne Lettergreep beginnen met eene V?

Antw. De volgende zelfstandige woorden van ééne Lettergreep beginnen met eene V.

Vacht. V.	Vat. O.
Vaeg. V.	Vecht. V.
Vaek. M.	Vee. O.
Vaém. M.	Veeg. M.
Vaen. V.	Veem. V.
Vaers. O.	Veen. O.
Vaert. V.	Veer. O.
Vaes. V.	Veil. O.
Vak. O.	Vel. O.
Val. M.	Veldt. O.
Valk. M.	Verf. V.
Vangst. V.	Vest. V.
Var. M.	Ver. O.

Vier.

Vier.	O.	Vlyt.	V.
Vilt.	M.	Vocht.	O.
Vin.	V.	Voeg.	V.
Vink.	M.	Voet.	M.
Vifch.	M.	Volk.	O.
Vla.	V.	Vondt.	M.
Vlaeg.	V.	Vonk.	V.
Vlag.	V.	Vont.	V.
Vlak.	O.	Vørk.	V.
Vlam.	V.	Vorm.	M.
Vlas.	O.	Vorfch.	M.
Vleet.	V.	Vorst.	M.
Vlek.	V. en O.	Vos.	M.
Vlerk.	V.	Vouw.	V.
Vlieg.	V.	Vracht.	V.
Vliet.	O.	Vraeg.	V.
Vlies.	O.	Vraet.	M.
Vliet.	M.	Vrat.	V.
Vloedt.	M.	Vrek.	M.
Vloek.	M.	Vrees.	V.
Vloer.	M.	Vreugdt.	V.
Vlok.	V.	Vriendt.	M.
Vlooi.	V.	Vrucht.	V.
Vloot.	V.	Vuist.	V.
Vlot.	O.	Vuur.	O.
Vlucht.	V.	Vyg.	V.
Vlym.	V.	Vyl.	V.

Vr.

Vr. Geef eens voorbeelden van zelfstandige Geslachtwoorden van ééne Lettergreep, die met eene W beginnen.

Antw. De volgende zelfstandige woorden van ééne Lettergreep beginnen met eene W.

Wacht. V.	Wel. V.
Waeg. V.	Wen. V.
Wael. V.	Wenk. M.
Waen. M.	Wensch. M.
Waes. M.	Wers. V.
Wak. O.	Werk. O.
Walg. V.	Werp. M.
Wal. M.	Wesp. V.
Walm. V.	Wet. V.
Wandr. M.	Wicht. O.
Wang. V.	Wieg. V.
Want. O.	Wiek. V.
War. O.	Wiel. O.
Wasch. O.	Wier. O.
Wed. O.	Wigt. V. en O.
Wee. O.	Wil. M.
Week. V.	Wilg. M.
Weer. V.	Wilt. O.
Wees. M. en V.	Windt. M.
Weet. V.	Winst. V.
Weeuw. V.	Wip. V.
Weg. M.	Wit. O.
Wei. V.	Wol. V.

Wolf.

Wolf. M.	Wraek. V.
Wolk.	Wrak. O.
Wondt. V.	Wrok. M.
Woon. V.	Wrong. V.
Woordt. O.	Wyt. O.
Worm. M.	Wyk. V.
Worst. V.	Wyl. V.
Wout. O.	Wyn. M.
Wouw. V.	Wys. V.

Vr. Zyn 'er ook zelfstandige woorden van ééne Lettergreep, die met eene X beginnen?

Antw. Voor zoo verre ons bekend is, weten wy geene zelfstandige woorden van ééne Lettergreep, die met ééne X beginnen.

Vr. Welke zelfstandige woorden van ééne Lettergreep beginnen met den klinker Y?

Antw. Met de Y beginnen de volgende zelfstandige woorden van ééne Lettergreep.

Y. O. (<i>eene rivier</i>)	Yp. M.
Yk. V.	Ys. O.
Yl. V.	

Vr. Geef eens voorbeelden van zelfstandige woorden van ééne Lettergreep, die met eene Z beginnen.

Antw. De volgende zelfstandige woorden van ééne Lettergreep, beginnen met eene Z.
Zaedt.

Zaedt. O.	Zool. V.
Zaeg. V.	Zoom. M.
Zaek. V.	Zoon. M.
Zael. V.	Zorg. V.
Zaen. V.	Zot. M.
Zak. M.	Zout. O.
Zalm. M.	Zucht. M.
Zandt. O.	Zuil. V.
Zang. M.	Zult. V. en O.
Zark. M.	Zuur. O.
Zee. V.	Zwaei. M.
Zeel. O.	Zwaen. V.
Zeem. O.	Zwaerdt. O.
Zeep. V.	Zwang. M.
Zeer. O.	Zweep. V.
Zeeuw. M.	Zweer. V.
Zeil. O.	Zweet. O.
Zet. M.	Zwenk. M.
Zeug. V.	Zwerk. O.
Ziel. V.	Zworm. M.
Zin. M.	Zwier. M.
Zoen. M.	Zwaardt. O.
Zog. O.	Zwym. V.
Zon. V.	Zwyn. O.

Vt. Waerop moet men, in het spellen van de zelfstandige woorden van ééne Lettergreep, acht geven ?

Antw. Om dat de Leerlingen veeltyds geen ge-

genoegzaam onderscheidt maken of de Lettergrepen lang of kort zyn, moet men, in de zelfstandige woorden van ééne Lettergreep, op deze lang- of korthet voornamelyk acht slaen.

Vr. Wat is daer toe noodig?

Antw. Tot dat einde is noodig, vooreerst den rechten klank der letteren, ten andere de verdubbeling of verlenging van de klinkeren, waer door vele mislagen begaen worden. (*)

Vr. Waer in bestaen deze mislagen?

Antw. Deze mispelling ziet men voornamelyk in de woorden van *al* voor *aël*, *bal* voor *bael*, *kram* voor *kraem*, enz.

Vr. Geef eens eenige voorbeelden, waer uit dit onderscheidt kan geleert worden.

Antw. Dit onderscheidt blykt uit de volgende voorbeelden.

Agt.	Aegt.	Bar.	Baer.
Arts.	Aerds.	Bas.	Baes.
Bak.	Baek.	Badr.	Baet.
Ban.	Baen.	Dal.	Dael.

Dars

(*) Van het eerste is in 't eerste stukje gehandelt, en dewyl de Leerlingen in het laetste veeltyds mislagen begaen, zoo is het nuwig dit onderscheidt een weinig nader op te merken.

Dan.	Daén.
Difch.	Dies.
Dar.	Daedt.
El.	Eel.
En.	Een.
Gaf.	Gaef.
Git.	Giet.
Godt.	Goot.
Had.	Haet.
Hak.	Haek.
Hal.	Hael.
Hart.	Haert.
Hel.	Heel.
Kol.	Kool.
Kot.	Koot.
Kort.	Koort.
Lat.	Laet.
Last.	Laest.
Lan.	Laen.
Let.	Leet.
Les.	Lees.
Lest.	Leest.
Lot.	Loot.
Los.	Loos.
Mak.	Maek.
Mal.	Mael.
Man.	Maen.
Mar.	Maer.
Mas.	Maes.

Mat.	Maet.
Mes.	Mees.
Mest.	Meest.
Met.	Meet.
Mort.	Moort.
Mot.	Moot.
Nam.	Naem.
Nar.	Naer.
Nat.	Naer.
Net.	Neet.
Nis.	Nies.
Nop.	Noop.
Nicht.	Nygt.
Og.	Oog.
Pal.	Pael.
Pan.	Paén.
Pas.	Paes.
Pyl.	Peil.
Radt.	Raedt.
Rag.	Raeg.
Rak.	Raek.
Ram.	Raem.
Rep.	Reep.
Ryn.	Rein.
Rys.	Reis.
Syl.	Steil.
Tak.	Taek.
Tal.	Tael.
Tart.	Taert.

Tast.	Taest.	Wan.	Waen.
Tel.	Teel.	Want.	Waent.
Torts.	Toorts.	War.	Waer.
Tryn.	Trein.	Wek.	Week.
Val.	Vael.	Wendr.	Weent.
Vak.	Vaek.	Wordt.	Woordt.
Van.	Vaen.	Wyt.	Weit.
Vast.	Vaets.	Zak.	Zaek.
Vel.	Veel.	Zal.	Zael.
Ver.	Veer.	Zog.	Zoog.
Vyl.	Veil.	Zwart.	Zwaerd.
Wak.	Wack.	Zwak.	Zwaek.
Wak.	Wael.	Zyl.	Zeil. (*)

TWEEDE HOOFDSTUK.

Van de Zelfstandige woorden van twee Lettergrepen.

Vr. **G**eef eens voorbeelden van zelfstandige woorden van twee Lettergrepen, beginnende met eene A.

Antw. De volgende zelfstandige woorden van twee Lettergrepen beginnen met eene A.
Abdy.

(*) Meer andere zelfstandige woorden zou men kunnen opgeven, doch uit de opgegevenen zal het onderscheid genoegzaam blyken.

Abdy. V.	Afkomst. M.
Abdis. V.	Affaet. M.
Abeel. V.	Affscheidt. O.
Adder. V.	Affstandt. M.
Adel. M.	Aftogt. M.
Adem. M.	Aftrek. M.
Ader. V.	Afval. M.
Aendacht. V.	Afuit. V.
Aendrift. V.	Akker. M.
Aenhang. M.	Albast. O.
Aenkragt. V.	Alpen. V.
Aenkomst. V.	Altaer. O.
Aenloop. M.	Ambacht. O.
Aenschyn. O.	Amber. V.
Aenslag. M.	Ambroos. V.
Aenstoot. M.	Amstel. M.
Aenval. M.	Anbeeldt. O.
Aenvang. M.	Angel. M.
Aenwas. M.	Anker. O.
Aenzoek. O.	Antwoordt. O.
Aerde. V.	Appel. M.
Aerdryk. O.	Arbeidt. M.
Aesfem. M.	Arendt. M.
Afbreuk. M.	Argwaen. M.
Afgang. M.	Atlas. M.
Afgrondt. M.	Avondt. M.
Afkeer. M.	Azyn. M.

Vr. Welke zelfstandige woorden van twee Lettergreepen beginnen met eene B?

Antw. De volgende zelfstandige woorden van twee Lettergreepen beginnen met eene B.

Babok. M.
 Badstoof. V.
 Bajert. M.
 Baken. O.
 Bakhuis. O.
 Balie. V.
 Ballast. M.
 Balling. M.
 Balsam. M.
 Banier. V.
 Banket. O.
 Barning. V.
 Bazuin. V.
 Bede. V.
 Bederf. O.
 Beding. O.
 Bedryf. O.
 Bedrog. O.
 Begin. O.
 Behulp. O.
 Beitel. M.
 Bejag. O.
 Beker. M.

Bekken. O.
 Bekomst. V.
 Belang. O.
 Beleg. O.
 Beleidt. O.
 Beloop. O.
 Bende. V.
 Beraedt. O.
 Bericht. O.
 Beroep. O.
 Berouw. O.
 Bescheidt. O.
 Besluit. O.
 Bestandt. O.
 Bestek. O.
 Bestier. O.
 Beugel. M.
 Bevel. O.
 Bewindt. O.
 Bewys. O.
 Bezaen. V.
 Bezem. M.
 Bezit. O.

Be-

Bezwaer. O.	Boodſchap. V.
Bisdom. O.	Boomgaerdt. V.
Bitter. O.	Booswicht. M.
Blaesbalk. M.	Boter. V.
Blydſchap. V.	Bouwſel. O.
Blikſem. M.	Breekſpel. M.
Bloeiſel. O.	Breidel. M.
Bloeiſem. M.	Bruiloft. V.
Bodem. M.	Buidel. M.
Boedel. M.	Bukking. V.
Bøejer. M.	Bulbak. M.
Boekſtaef. V.	Bulſter. V.
Boekweit. V.	Bundel. M.
Boezem. M.	Byzit. V.
Bondel. M.	

Vr. Welke zelfſtandige woorden van twee Lettergreepen beginnen met eene C?

Antw. De volgende zelfſtandige woorden van twee Lettergreepen beginnen met eene C, of ook met Ch.

Cedel. V.	Cimbel. V.
Ceder. M.	Ciment. O.
Chaos. M.	Cipres. M.
Cherub. M.	Cirkel. M.
Chimeer. V.	Citer. V.
Chriſtus. M.	Citroen. M.

Vr. Welke zelfstandige woorden van twee Lettergreepen beginnen met eene D?

Antw. De volgende zelfstandige woorden van twee Lettergreepen beginnen met eene D.

Daelder. M.	Doolhof. M.
Deeling. V.	Doopfel. O.
Deernis. V.	Doren. M.
Deessem. M.	Dorpel. M.
Degen. M.	Draeiboom. M.
Deken. M.	Drempel. M.
Dekfel. O.	Drieling. M.
Deeling. V.	Drievoet. M.
Diefftal. M.	Droesem. M.
Dieste. V.	Drommel. M.
Diepte. V.	Droogte. V.
Dierte. V.	Druppel. M.
Dikte. V.	Dubbelt. O.
Dille. V.	Duiker. M.
Disfel. M.	Duister. O.
Distel. V.	Duivel. M.
Doiër. M.	Duurte. V.
Dolfyn. M.	Dwerling. V.
Donder. M.	Dyning. V.
Donker. O.	

Vr. Welke zelfstandige woorden van twee Lettergreepen beginnen met eene E?

Antw.

Antw. De volgende zelfstandige woorden van twee Lettergreepen beginnen met eene E.

Elbe. V. (<i>eene rivier</i>)	Engel. M.
Edik. M.	Engte. V.
Eendragt. V.	Enkel. M.
Egel. M.	Etmael. O.
Egge. V. en O.	Etter. M.
Eikel. M.	Eufraet. M. (<i>eene rivier</i>)
Eilandt. O.	Evel. O.
Elboog. M.	Ezel. M.
Emmer. M.	

Vr. Geef eens de zelfstandige woorden, van twee Lettergreepen, beginnende met eene F.

Antw. De volgende zelfstandige woorden van twee Lettergreepen beginnen met eene F.

Fabel. V.	Fluweel. O.
Fakkelt. V.	Fontein. V.
Fatsoen. O.	Fornuis. O.
Feniks. M.	Fortuin. V.
Festoent. V.	Franje. V.
Fierte. V.	Francyn. O. (<i>par-</i>
Flaauwte. V.	<i>kament</i>)

Vr. Welke zelfstandige woorden van twee Lettergreepen beginnen met eene G?

Antw. De volgende zelfstandige woorden van twee Lettergreepen beginnen met eene G.

Gade. M. en V.	Gedrocht. O.
Gading. V.	Gedruis. O.
Gaerde. V.	Gedult. O.
Galei. V.	Geesfel. M.
Galjoot. V.	Gegrif. O.
Ganges. M. (<i>eene rivier</i>)	Geheim. O.
Gareel. O.	Gehucht. O.
Garen. O.	Gekerm. O.
Gebedt. O.	Geklank. O.
Gebiedt. O.	Gekrak. O.
Gebit. O.	Gekryt. O.
Geblaet. O.	Gelaet. O.
Gebodt. O.	Gelach. O.
Gebouw. O.	Geldzucht. V.
Gebraet. O.	Gelidt. O.
Gebrek. O.	Geloei. O.
Gebroet. O.	Geloof. O.
Gebrom. O.	Geluidt. O.
Gebruik. O.	Geluk. O.
Gebulk. O.	Gemael. M. V. en O.
Gedans. O.	Gember. V.
Geding. O.	Gemeen. O.
Gedrang. O.	Gemoedt. O.

Ge-

Gemort. O.	Gevecht. O.
Genet. O. (<i>spaenscb</i>	Gevel. M.
Genot. O. (<i>paerd</i>)	Gevest. O.
Geraes. O.	Gevei. O.
Gericht. O.	Gevolg. O.
Gerit. O.	Gewaedt. O.
Gerief. O.	Gewag. O.
Geroep. O.	Gewas. O.
Gerucht. O.	Geweer. O.
Geruisch. O.	Gewelf. O.
Geschal. O.	Geweldt. O.
Geschenk. O.	Gewest. O.
Geschil. O.	Gewigt. O.
Geschrei. O.	Gewin. O.
Geschrift. O.	Gewoel. O.
Geschut. O.	Gewricht. O.
Geslacht. O.	Gezag. O.
Gefnor. O.	Gezang. O.
Gespan. O.	Gezel. M.
Gesprek. O.	Gezicht. O.
Gespuis. O.	Gezin. O.
Gesteen. O.	Glórie. V.
Getal. O.	Godvrucht. V.
Getier. O.	Gondel. V.
Getoet. O.	Gordel. M.
Gery. O.	Gordyn. V.
Gevaer. O.	Gorgel. M.
Gevaert. O.	Gramschap. V.
Geval. O.	Granaet. M. en V.
	Grá-

Graveel. O.	Grondvest. V.
Grendel. M.	Grootte. V.
Greppel. V.	Gruwel. M.
Griffioen. M.	Gulden. M.
Groente. V.	Gunstjagt. V.

Vr. Welke zelfstandige woorden, van twee Lettergreepen beginnen met eene H?

Antw. De volgende zelfstandige woorden van twee Lettergreepen beginnen met eene H.

Haegdis. V.	Have. V.
Hairvlecht. V.	Haven. V.
Hagel. M.	Havik. M.
Halster. M.	Hekel. M.
Hamei. V.	Heller. M.
Hamel. V.	Helling. V.
Hamer. M.	Helmet. O.
Handel. M.	Hemel. M.
Handschoen. M.	Hennep. O.
Handschrift. O.	Herberg. V.
Handvest. V.	Heuvel. M.
Handvol. V.	Hinde. V.
Haring. M.	Hinder. O.
Harnas. O.	Hitte. V.
Harpy. V.	Hoede. V.
Harpoen. M.	Hoefslag. M.
Hartstogt. V.	Hoeve. M.

Hon-

Honger. M.	Horen. M.
Honing. M.	Horzel. V.
Hoofdzweer. M.	Houwer. M.
Hoogmoedt. M.	Huisraedt. M.
Hoogte. V.	Huive. V.
Hoogtydt. M.	Hulfel. V.
Horde. V.	Hyzop. V.

Vr. Welke zelfftandige woorden , van twee Lettergreepen beginnen met den klinker I?

Antw. De volgende zelfftandige woorden van twee Lettergreepen beginnen met den klinker I.

Iber. M. (<i>eene rivier</i>)	Inkomst. V.
Inboel. M.	Inridt. M.
Inborst. V.	Intogt. M.
Inbraek. V.	Intredt. M.
Inbreuk. V.	Inval. M.
Ingang. M.	Invoer. M.
Inham. M.	Inzicht. O.
Inhoudt. M.	

Vr. Geef nu eens de zelfftandige woorden , van twee Lettergreepen , die met den medeklinker J. beginnen.

Antw. De volgende zelfftandige woorden ,
van

van twee Lettergreepen, beginnen met den medeklinker J.

Jadder. V. en O.	Jonkvrouw. V.
Jaermarkt. V.	Jordaen. V.
Jakhals. M.	Juffer. V.
Jammer. O.	Jufvrouw. V.
Jaspis. M.	Juweel. O.
Jonker. M.	

Vr. Welke zelfstandige woorden van twee Lettergreepen beginnen met eene K?

Antw. De volgende zelfstandige woorden van twee Lettergreepen beginnen met eene K:

Kade. V.	Kasteel. O.
Kajuit. V.	Kastoor. M.
Kalmte. V.	Kattoen. O.
Kameel. M.	Keeten. V.
Kamer. V.	Keizer. M.
Kandeel. V.	Kelder. M.
Kaneel. O.	Kemel. M.
Kanker. M.	Kennip. M.
Kanteel. M.	Kennis. V.
Kantoor. O.	Kerker. M.
Kapél. V.	Kerrel. M.
Karkant. M.	Kervel. V.
Karros. V.	Ketel. M.

Keu-

Keuken. V.	Kompas. O.
Kieken. O.	Komyn. O.
Kladde. V.	Koning. M.
Klaver. V.	Konyn. O.
Klawier. M.	Koket. O.
Kleenoodt. O.	Koper. O.
Klepel. M.	Koppel. O.
Klepper. M.	Korael. O.
Klimop. O.	Koren. O.
Klinket. O.	Kornet. V.
Klooster. O.	Kortouw. V.
Kluister. V.	Kossem. M.
Kluwen. O.	Koude. V.
Kneppel. M.	Kouter. O.
Knokkel. V.	Krakkeel. O.
Koekoek. M.	Krankte. V.
Koelte. V.	Krieken. O.
Koffer. O.	Kromte. V.
Kogel. M. en V.	Kronyk. V.
Koker. M.	Krooning. V.
Kolder. M.	Kudde. V.
Kolom. V.	Kunde. V.
Kombuis. V.	Kunstchap. V.
Komeet. V.	Kunne. V.
Kommër. M.	Kusfen. O.

Vr. Welke zelfstandige woorden van twee Lettergreepen beginnen met eene L?

Antw. De volgende zelfstandige woorden
van

van twee Lettergreepen , beginnen met eene L.

Ladder. V.	Lening. V.
Laegte. V.	Lente. V.
Laeuwte. V.	Letfel. O.
Laken. O.	Letter. V.
Lamper. O.	Leven. O.
Lampet. O.	Lever. V.
Landaert. M.	Leugen. V.
Landouw. V.	Liefde. V.
Lantaern. V.	Ligchaem. O.
Landschap. O.	Ligter. V.
Laster. M.	Linde. V.
Lauwer. M.	Linge. V. (<i>eene rivier</i>)
Lauwier. M.	Linnen. O.
Leder. O.	Lokfel. O.
Leemte. V.	Lommer. V.
Leering. V.	Loepgraef. V.
Leeuwrik. M.	Loover. V.
Leger. M.	Luipert. M.
Leli. V.	Luifter. M.
Lemmer. O.	Luwte. V.
Lemmet. O.	Lyftogt. V.
Lenden. V.	Lynwaedt. O.
Lengte. V.	Lyster. V.

Vr. Welke zelfftandige woorden van twee Lettergreepen beginnen met eene M?

Antw.

Antw. De volgende zelfstandige woorden,
van twee Lettergrepen beginnen met ee-
ne M.

Made. V.	Misbaer. O.
Maegdom. M.	Misbruik. O.
Maegfchap. V. en O.	Misdaedt. V.
Maekfel. O.	Misdryf. O.
Maeltydt. M.	Misgreep. M.
Mare. V.	Miskraem. V.
Magneet. M.	Misfchien. O.
Mammon. M.	Misval. M.
Mangel. O.	Modder. M.
Manier. V.	Moeite. V.
Mankop. O.	Moeras. O.
Manna. O.	Moezel. V.
Manflagt. V.	Moker. M.
Mantel. M.	Molen. M.
Marmer. O.	Momber. M.
Masker. O.	Mooglyk. M.
Mede. V.	Morgen. M.
Meisken. O.	Mosket. O.
Merrie. V.	Mosfel. V.
Metael. O.	Mutsaerdt. M.
Middel. O.	Muzyk. V. en O.
Midden. O.	Myter. M.
Mirre. V.	

Vr. Geef nu eens de zelfstandige woorden van twee Lettergreepen, beginnende met eene N.

Antw. De volgende zelfstandige woorden, van twee Lettergreepen beginnen met eene N.

Nadruk. M.

Naeuwte. V.

Nagel. M.

Nakomst. V.

Nardus. M.

Nasleep. M.

Natuur. V.

Navel. M.

Nawee. O.

Nazaet. M.

Nebbe. V.

Neger. M.

Nektar. M.

Nering. V.

Nevel. M.

Niger. M. (*eene rivier*)

Nieskruidt. O.

Noodlot. O.

Nooddrift. V.

Noodweer. V.

Noorden. O.

Noordoost. O.

Noordwest. O.

Vr. Welke zelfstandige woorden van twee Lettergreepen beginnen met eene O?

Antw. De volgende zelfstandige woorden, van twee Lettergreepen beginnen met eene O.

Ochtend. M.

Oder. V. (*eene rivier*)

Oever. M.

Offer. O.

Oktroi. O.

Olie. M. en V.

Olimp.

Olimp. M. (<i>een berg</i>)	Oogmerk. O.
Olyf. M.	Oorbaer. M.
Oker. M.	Oordeel. O.
Omloop. M.	Oorlof. M.
Omvang. M.	Oorlog. M. en O.
Ondank. M.	Oorsprong. M.
Ondier. O.	Oorzaek. V.
Ongel. O.	Oosten. O.
Ongunst. V.	Ootmoedt. M.
Onheil. O.	Opdragt. V.
Onkruidt. O.	Opgang. M.
Onlust. M.	Opkomst. V.
Onmin. V.	Oproer. M. en O.
Onrust. V.	Opschrift. O.
Ontbyt. O.	Opzet. O.
Onthael. O.	Opzicht. O.
Onthiet. O.	Orde. V.
Ontucht. V.	Orgel. O.
Ontvang. M.	Orkaen. M.
Ontvangst. V.	Oudheit. V.
Ontwerp. O.	Outer. O.
Ontzag. O.	Oven. M.
Ontzeg. O.	

Vr. Welke zelfstandige woorden van twee Lettergreepen beginnen met eene P?

Antw. De volgende zelfstandige woorden van twee Lettergreepen, beginnen met eene P.

D 2

Pach-

Pachter. M.	Perruik. V.
Padde. V.	Perfoon. M.
Paerle. V.	Petard. M.
Palois. O.	Perzik. V.
Palei. V.	Pilaer. M.
Palet. O.	Pistool. V.
Panneel. O.	Plakkaet. O.
Panter. M. (<i>een dier</i>)	Planeet. V.
Pantser. O.	Plantsoen. V.
Papier. O.	Pluvier. O. (<i>een vogel</i>)
Parker. O.	Poeder. O.
Parnas. M. (<i>een berg</i>)	Polei. V.
Partij. V.	Ponjaert. M.
Pascha. O.	Poortael. O.
Pastei. V.	Priël. O.
Pausdom. O.	Prikkel. M.
Pekel. V.	Prinsdom. O.
Penning. M.	Purmer. V.
Penseel. O.	Purper. O.
Peper. V.	

Vr. Welke zelfstandige woorden van twee Lettergreepen beginnen met eene Q?

Antw. Naerdien de zelfstandige woorden, die men eertyds met een *qu* plagt te spelen, met eene *kw* vry eigenaertiger geboekstaeft worden (*), vindt men alleen de namen

(*) Men zie hier op naar pag. 22, 1ste stukje.

men *Quintus* en *Quiry* onder de zelfstandige woorden van twee Lettergreepen, met eene Q gespelt.

Vr. Welke zelfstandige woorden van twee Lettergreepen beginnen met eene R?

Antw. De volgende zelfstandige woorden van twee Lettergreepen beginnen met eene R.

Raedfel. O.	Richtsnoer. O.
Ranket. O.	Rivier. V.
Randfel. V.	Robyn. M.
Randsoen. O.	Roede. V.
Rappier. O.	Roemer. M.
Ratel. V.	Rogge. V.
Reael. M.	Rokken. O.
Rechtbank. V.	Rondas. V.
Rede. V.	Ronde. V.
Reden. V.	Rondeel. O.
Reede. V.	Rooster. M.
Regel. M.	Ruigte. V.
Regen. M.	Ruiker. M.
Reiger. M.	Ruimte. V.
Reket. M.	Rumoer. O.
Rente. V.	Rusting. V.
Reutel. M.	Rykdom. M.
Reuzel. V.	

Vr. Welke zelfstandige woorden van twee Lettergreepen beginnen met eene S?

Antw. De volgende zelfstandige woorden van twee Lettergreepen beginnen met eene S.

Sabbath. M.	Schepfel. O.
Sabel. M.	Schepter. M.
Saffier. M.	Schering. V.
Saffraen. M.	Schermer. M.
Saizoen. O.	Scherm-school. V. en O.
Salet. O.	Schierfpoel. V.
Satyn. O.	Schildpadt. V.
Schabél. V.	Schipbreuk. V.
Schade. V.	Schoonte. V.
Schaduw. V.	Schoorsteen. M.
Schaekberdt. O.	Schotel. V.
Schæemte. V.	Schouwborg. M.
Schakel. V.	Schouder. V.
Schandael. O.	Schouwspel. O.
Schande. V.	Schrede. V.
Schavot. O.	Schriftuur. V.
Schedel. M.	Schroomte. V.
Scheede. V.	Schubbe. V.
Schelde. V. (<i>eene rivier</i>)	Scille. V. (<i>eene klip</i>)
Schelling. M. (<i>vier</i>)	Seine. V. (<i>eene rivier</i>)
Schenkel. V.	Serpent. O.
Schennis. V.	Sieraedt. O.
Schepel. O.	Sierfel. O.

Siere.

Siere. V.	Spyker. M.
Sikkel. V.	Staetsie. V.
Slede. V.	Stamper. M.
Sleter. M.	Standaert. M.
Sleutel. M.	Stapel. M.
Slinger. M.	Stede. V.
Sluiër. M.	Steiger. M.
Smaragd. M.	Steilte. V.
Snuitcr. M.	Stempel. M.
Spanfel. O.	Sterfte. V.
Sparen. O.	Sterkte. V.
Speeltuig. O.	Steven. V.
Spelonk. V.	Stilte. V.
Sperwer. M.	Stoppel. V.
Spiegel. M.	Stopsel. O.
Spiering. M.	Stormkat. V.
Spyker. M.	Stormram. M.
Spinrok. M.	Streelsel. O.
Sponde. V.	Studi. V.
Spongi. V.	Stuiver. M.
Springhaen. M.	Stuurplecht. V.
Springvloedt. M.	Suiker. V.

Vr. Welke zelfstandige woorden van twee Lettergreepen beginnen met eene T?

Antw. De volgende zelfstandige woorden van twee Lettergreepen beginnen met eene T.

Tabbaerdt. M.	Toevoer. M.
Tafel. V.	Toezeg. M.
Talent. M.	Toezicht. V.
Taling. M.	Tombe. V.
Talmud. M.	Tonder. O.
Tamboer. M.	Toneel. O.
Tapyt. O.	Topaes. M.
Tarter. M.	Toppet. O.
Tarwe. V.	Toren. M.
Teeken. O.	Tortel. M.
Teerling. M.	Trali. V.
Tempe. M.	Trechter. M.
Tempel. M.	Trezoor. O.
Temper. M.	Triomf. M.
Tepel. M.	Trommel. M. en V.
Tering. V.	Trompet. V.
Teugel. M.	Troni. V.
Tiber. M. (<i>eene rivier</i>)	Truffel. M.
Tiende. V.	Tulbandt. M.
Tiger. M. (<i>eene rivier</i>)	Turkois. O.
Timmer. O.	Tweedragt. V.
Tinne. V.	Tweeling. M.
Titel. M.	Tweespalt. V.
Toegang. M.	Twente. V.
Toeleg. M.	Twist. M.
Toeloop. M.	Twyffel. M.
Toefel. M.	Tyding. V.
Toevlucht. V.	Tyger. M.

Fr.

Vr. Welke zelfstandige woorden van twee Lettergreepen beginnen met eene U?

Antw. De volgende zelfstandige woorden van twee Lettergreepen beginnen met eene U.

Uchtend. M.

Uiën. M.

Uiër. M.

Uitgang. M.

Uitgift. V.

Uitham. M.

Uitkomst. V.

Uitschot. O.

Uitspraak. V.

Uitstek. O.

Uitstel. O.

Uitvaart. V.

Uitvoer. M.

Urim. M.

Vr. Welke zelfstandige woorden van twee Lettergreepen, beginnen met eene V?

Antw. De volgende zelfstandige woorden van twee Lettergreepen beginnen met eene V.

Vaendel. O.

Vaertuig. O.

Vaerwel. O.

Vaerze. V.

Valreep. M.

Vedel. V.

Veder. V.

Veertel. O.

Veete. V.

Veluw. V. (*een land-*

Vendel. O. *schap*)

Venyn. O.

Vennoot. M.

Venster. O.

Verbandt. O.

Verblyf. O.

Verbodt. O.

Verbondt. O.

Verdek.	O.	Vesper.	V.
Verding.	O.	Veulen.	O.
Verdrag.	O.	Vezel.	V.
Verdriet.	O.	Vierkant.	O.
Vergif.	O.	Vierschaer.	V.
Vergryp.	O.	Vierslag.	O.
Verlaet.	O.	Vinger.	M.
Verlang.	O.	Vlakte.	V.
Verlet.	O.	Vlegel.	M.
Verlies.	O.	Vleugel.	M.
Verlof.	O.	Voeder.	O.
Verloop.	O.	Voedfel.	O.
Vermaek.	O.	Voetval.	M.
Vermaen.	O.	Vogel.	M.
Vernis.	O.	Vonnis.	O.
Vernuft.	O.	Voogdy.	V.
Verraedt.	O.	Voorbaet.	V.
Verschiet.	O.	Voorburg.	M.
Vershil.	O.	Voordeel.	O.
Verflag.	O.	Voorhof.	O.
Verstandt.	O.	Voorraedt.	M.
Vertoog.	O.	Voorschrift.	M.
Vertrek.	O.	Voorflag.	M.
Verval.	O.	Voorspel.	O.
Vervolg.	O.	Voorspook.	O.
Verwe.	V.	Voorspraek.	V.
Verwyt.	O.	Voorstel.	O.
Verzoek.	O.	Voortogt.	M.
Verzuim.	O.	Voorzaet.	M.

Vo-

Vore. V.	Vrouwmenſch. O.
Vrede. M. en V.	Vuilnis. V.
Vriendſchap. V.	Vulte. V.
Vryburg. M.	Vyandt. M.
Vrydom. M.	Vyver. M.
Vroedſchap. V.	

Vr. Welke zelfſtandige woorden van twee Lettergreepen beginnende met eene W?

Antw. De volgende zelfſtandige woorden van twee Lettergreepen beginnen met eene W.

Wachter. M.	Wapen. O.
Wadde. O.	Warmte. V.
Waejer. M.	Wafchbadt. O.
Wake. V.	Wasdom. M.
Waker. M.	Water. O.
Waeghals. M.	Webbe. O.
Waerde. V.	Wedde. V. en O.
Waerdy. V.	Weder. O.
Waerheit. V.	Weedom. M.
Waerom. M.	Weelde. V.
Waesſem. M.	Weereldt. V.
Wagen. M.	Weerhaen. M.
Walge. V.	Weerſmaek. M.
Walmte. V.	Weerſtandt. M.
Wambas. O.	Weerſtoot. M.
Wandel. M.	Weerſtuit. M.

Weer-

Weerzin. M.	Wissel. V.
Weide. V.	Woede. V.
Weite. V.	Woeker. M.
Weldaedt. V.	Woestyn. V.
Welffel. O.	Wolfsmuts. V.
Welkomst. V.	Wonder. O.
Wellust. M.	Woning. V.
Welstandt. M.	Worppiek. M.
Welvaert. V.	Wortel. M.
Wervel. M.	Wrevel. M.
Westen. O.	Wrongel. M.
Wezel. M.	Wydte. V.
Wezen. O.	Wyngaerdt. M.
Wezer. V.	Wynglas. O.
Wieling. V.	Wynkan. V.
Wierook. M.	Wynrank. V.
Wildbraedt. O.	Wynruit. M.
Wildvang. O.	Wynstok. M.
Wimpel. M.	Wysgeer. M.
Windvang. M.	Wysheit. V.
Winkbraeuw. M.	Wysneus. M.
Winkel. M.	Wysfel. M.
Winker. O.	Wyting. V.
Winning. V.	Wyzer. M.
Winter. M.	

Vr. Welke zelfstandige woorden van twee Lettergreepen beginnen met eene X?

Antw. Naerdien de X den klank van *ks* heeft

heeft, brengt men hier alleen de vreemde namen *Xantus* en *Xerxes* toe.

Vr. Welke zelfstandige woorden van twee Lettergreepen beginnen met eene Y?

Antw. De volgende zelfstandige woorden van twee Lettergreepen beginnen met eene Y.

Ydel. O.	Yfop. M.
Yker. M.	Yfel. M. (<i>eene rivier</i>)
Yking. V.	Yver. M.
Ykmaer. V.	Yvoor. O.
Yhoofd. O.	Yzer. O.
Ysfchorts. V.	Yzing. V.

Vr. Welke zelfstandige woorden van twee Lettergreepen beginnen met eene Z?

Antw. De volgende zelfstandige woorden van twee Lettergreepen beginnen met eene Z.

Zadel. M.	Zeisen. V.
Zalve. V.	Zenuw. V.
Zede. V.	Zetel. M.
Zeeschuim. O.	Ziekte. V.
Zeefteiger. M.	Zilver. O.
Zege. V.	Zitting. V.
Zegel. O.	Zode. V.
Zegen. M.	Zolder. M.

Zo-

Zomer. M.
 Zonde. V.
 Zuiden. O.
 Zuidoost. O.
 Zuidwest. O.
 Zuivel. O.
 Zuster. V.
 Zwabber. M.
 Zwadder. O.

Zwaerte. V.
 Zwachtel. M.
 Zwager. M.
 Zwakheit. V.
 Zwaluw. V.
 Zwavel. V.
 Zweemfel. O.
 Zyde. V.

Vr. Waerom spelt gy de woorden *ligchaem*, enz. en diergelyken niet met twee *ch*; by voorbeeldt, *lichchaem*, gelyk sommigen?

Antw. Men spelt de woorden *ligchaem* enz. liever met een *g* en *ch*, dan met twee *ch* om dat het laetste de uitspraek te hart maekt, en de *ch* in het begin van de tweede Lettergreep genoegsame scherpte aen de *g*, by het einde der eerste Lettergreep, mededeelt.

Vr. Waerom spelt men *Jufvrouw*, en niet *Juffrouw*, gelyk men gemeenlyk ziet?

Antw. Men moet het woordt *Jufvrouw* nooit met twee *ff* maer met *fv* spellen, om dat een der voornaemste regels in het spellen is, te ketten waer van de woorden herkomstig zyn, nu komt *Jufvrouw* van *Vrouw*, en dus mag deze *v* in geene *f* verandert worden, het zelfde ziet men in het woordt ontvan-

van-

vangen. Insgelyks moet men in het woord *Schouwburg* in diergelyken, de *w* niet nalaten, om dat men *aenschouwen* niet zonder *w* spellen kan.

DERDE HOOFDSTUK.

Van de Zelfstandige Naemwoorden van drie Lettergreepen.

Vr. **W**elke zelfstandige Naemwoorden van drie Lettergreepen beginnen met eene *A*?

Antw. De volgende zelfstandige Naemwoorden van drie Lettergreepen beginnen met eene *A*.

Aberdaen. M.
Abdisse. V.
Abeelboom. M.
Abrikoos. M.
Adelaer. M.
Adelborst. M.
Aderslag. M.
Admiraal. M.
Aenbidder. M.
Aenbidding. V.

Aenbieding. V.
Aenblazing. V.
Aenbrenger. M.
Aenbrenging. V.
Aendringing. V.
Aengezicht. O.
Aengryper. M.
Aengryping. V.
Aenhanger. M.
Aenhirser. M.

Aen-

Aenhoorder.	M.	Aenzetster.	V.
Aenhooring.	V.	Aenzetter.	M.
Aenhouding.	V.	Aenzitting.	V.
Aenklaegster.	V.	Aerdaker.	M.
Aenklager.	M.	Aerdappel.	M.
Aenlanding.	V.	Aerdbeving.	V.
Aenlasing.	V.	Aerdbezie.	V.
Aenlegger.	M.	Aerdbodem.	M.
Aenlegging.	V.	Aerdewerk.	O.
Aenleiding.	V.	Aerdschbisfchop.	M.
Aenlokker.	M.	Aerdschengef.	M.
Aerlokking.	V.	Aerdschertog.	M.
Aenmaner.	M.	Aerdschpriester.	M.
Aenmerking.	V.	Aerdschvader.	M.
Aenmerkster.	V.	Aerdschvyandt.	M.
Aennemer.	M.	Aertichok.	V.
Aenneming.	V.	Aertigheid.	V.
Aenpryzing.	V.	Aerfeling.	V.
Aenrader.	M.	Afbeelding.	V.
Aenrading.	V.	Afbidder.	M.
Aenschouwer.	M.	Afdanking.	V.
Aenschouwster.	V.	Afdeeling.	V.
Aenstoker.	M.	Afdryving.	V.
Aensteking.	V.	Afdrukfel.	O.
Aenstooting.	V.	Afeering.	V.
Aenteekening.	V.	Afkapping.	V.
Aentooner.	M.	Afkorting.	V.
Aentrekking.	V.	Afleening.	O.
Aenvechting.	V.	Afloop.	M.

Aflou-

- Aflooping. V.
 Aflooting. V.
 Afmaling. V.
 Afmatting. V.
 Afmeting. V.
 Afperling. V.
 Afrading. V.
 Africa. O.
 Afrukking. V.
 Afryting. V.
 Affchaeffel. O.
 Affchaffing. O.
 Affcheiding. V.
 Affchrapsel. O.
 Affschuiming. V.
 Affschutting. V.
 Afluicing. V.
 Affnyding. V.
 Aftooting. V.
 Aftrooper. M.
 Afteekening. V.
 Aftrekking. V.
 Afvyffel. O.
 Afweiding. V.
 Afwending. V.
 Afwyking. V.
 Afwryving. V.
 Afwyzing. V.
 Afzetzel. O.
 Agaetsteen. M.
 Agtendeel. O.
 Akkerbouw. M.
 Akkerman. M.
 Alchimy. V.
 Alfeus. M. (*eene ri-
vier*)
 Algedus. M. (*een berg
in Thracien*)
 Almanach. M.
 Ametist. M. (*een edel
gesteente*).
 Andoren. M. (*zeker
kruidt*)
 Andyvie. V.
 Apostel. M.
 Ararath. M. (*een ge-
bergte*)
 Argernis. V.
 Arsenael. O.
 Artseny. V.
 Athenen. O.
 Athesis. M. (*een stroom
in Italien*)
 Avondstar. V.
 Avontuur. O.

E

Vr.

Vr. Welke zelfstandige woorden van drie Lettergreepen beginnen met eene B?

Antw. De volgende zelfstandige woorden van drie Lettergreepen beginnen met eene B.

Baathouder. M.	Beestiael. O.
Baenderheer. M.	Begeerte. V.
Bakkeren. V.	Behangfel. O.
Bakoven. M.	Behoefte. V.
Ballingschap. V.	Bekyffter. V.
Baravier. M.	Beklyving. V.
Baviaen. M.	Belagfter. V.
Bedestondt. M.	Beleidfter. V.
Bedelaer. M.	Beletiel. O.
Bedelzak. M.	Belhamer. M.
Bederving. V.	Belofte. V.
Bedevaert. V.	Belover. M.
Bedgenoot. M. (<i>van een man, en van een vrouw gezegt zynde</i>)	Beminnaer. M.
Bedsponde. V.	Beploeging. V.
Beeldhouwer. M.	Beproeving. V.
Beereklauw. O. (<i>zeker kruidt</i>)	Bereidfel. O.
Beereklauw. M. (<i>of de klauw van een Beer</i>)	Beroerte. V.
	Beryder. M.
	Bewaerfter. V.
	Boellaedje. V.
	Bondigheid. V.
	Bontwerker. M.
	Boschaedje. O.

Bos-

Bosforus. M. (een Broederschap. V. en O.
Zeeëngte) Burgerschap. V. en O.
Bravade. V. Bytebaeu. M.

Vr. Welke zelfstandige woorden van drie Lettergreepen beginnen met eene C?

Antw. De volgende zelfstandige woorden van drie Lettergreepen beginnen met eene C.

Charante: (eene rivier in Frankryk) Cipresbladt. O.
Cipresboom. M.
Cherabim: M. Ciferspel. O.
Cikorei. V.

Vr. Welke zelfstandige woorden van drie Lettergreepen beginnen met eene D?

Antw. De volgende zelfstandige woorden van drie Lettergreepen beginnen met eene D.

Dagement. O. Drukkery. V.
Dageraet. M. Duisternis. V.
Dagverhael. O. Duurzaamheit. V.
Dapperheit. V. Dwarsdryver. M.
Diamant. M. Dwarsdryfster. V.
Donkerheit. V. Dweepery. V.
Dreigement. O. Dwingelandt. M.
Dronkenschap. V. Dykagie. V.

Vr. Welke zelfstandige woorden van drie Lettergreepen beginnen met eene E?

Antw. De volgende zelfstandige woorden van drie Lettergreepen beginnen met eene E.

Ebbenhout. O.	Elende. V.
Edeldom of Adel- dom. M.	Elexier of Elixir. O.
Edinburg. O. (<i>Hoofd- stadt van Schotland</i>)	Elleboog. M.
Echenis. V. (<i>liefsch</i>)	Erfgenaem. M.
Eekelaer. M.	Eridaen. M.
Eigendom. M. en O.	Evenaer. M.
Eigenschap. V.	Eurotas. M. (<i>eene rivier</i>)
Elefant. M.	Exempel. O.
Element. O.	Exemplaer. O.

Vr. Welke zelfstandige woorden van drie Lettergreepen beginnen met eene F?

Antw. De volgende zelfstandige woorden van drie Lettergreepen beginnen met eene F.

Fabeltael. V.	Flereçyn. O.
Fabrikeur. M.	Fundament. O.
Filozoof. M.	

Vr.

Vr. Welke zelfstandige woorden van drie Lettergreepen beginnen met eene G?

Antw. De volgende zelfstandige woorden van drie Lettergreepen beginnen met eene G.

Galeas. V. (<i>een vaer- tuig</i>)	Geleide. O.
Gallery. V.	Gemalin. V.
Galioen. O.	Gemeenschap. V.
Garonne. V. (<i>eene rivier</i>)	Gemeente. V.
Gebergte. O.	Gemompel. O.
Geboefte. O.	Genade. V.
Geboomte. O.	Geneugte. V.
Geboorte. V.	Genootschap. O.
Gebroetfel. O.	Gepeupel. O.
Gebulder. O.	Geraemte. O.
Gebuurschap. O.	Gerammel. O.
Gedaente. V.	Gereetschap. O.
Gedarmte. O.	Gestalte. V.
Gedeelte. O.	Gestarnte. O.
Gedierte. O.	Gesteente. O.
Gedommel. O.	Gestoelte. O.
Geestendom. O.	Getokkel. O.
Gejammer. O.	Getrappel. O.
Geklater. O.	Getrommel. O.
Gekliklak. O.	Gevoelen. O.
	Geweide. O.
	Geweten. O.

Gewisse. O.	Gezelschap. O.
Gewoonte. V.	Gierigheid. V.
Gezantschap. O.	Groetenis. V.

Vr. Welke zelfstandige woorden van drie Lettergreepen beginnen met eene H?

Antw. De volgende zelfstandige woorden van drie Lettergreepen beginnen met eene H.

Hanekraei. M.	Hélikon. M. (<i>een</i>
Hagedoorn. V. <i>doch</i>	<i>berg</i>)
<i>ook M. om dat doorn</i>	Hellebaert. M.
<i>Mannelyk is.</i>	Heugenis. V.
Hakkenei. V. (<i>een</i>	Hydaspes. M. (<i>een</i>
<i>gezwind paerdt</i>)	<i>berg.</i>)
Handeling. V.	Hoefzyzer. O.
Hanteering. V.	Honigraet. M.
Hantvatfel. O.	Honigzeem. O.
Hartewee. O.	Hoofdmanfchap. O.
Hartogdom. O.	Horizont. M.
Hazelaer. M.	Horlement. M.
Heerschappy. V.	Houtftapel. M.
Heidendom. O.	Huwelyk. O.
Heiligdom. O.	

Vr. Welke zelfstandige woorden van drie Lettergreepen beginnen met eene I.

Antw.

Antw. De volgende zelfstandige woorden van drie Lettergreepen beginnen met eene I.

Ilias. V.	Inkkoker. M.
Inboedel. O.	Intrede. V.
Indiaen. M.	Israël. O.
Ingewandt. O.	

Vr. Welke zelfstandige woorden van drie Lettergreepen beginnen met den medeklinker J.

Antw. De volgende zelfstandige woorden van drie Lettergreepen beginnen met den medeklinker J.

Jaergety. O.	Jodendom. O.
Jagersner. O.	Jubelfeest. O.
Jagerstuig. O.	Jufferschap. V. en O.

Vr. Welke zelfstandige woorden van drie Lettergreepen beginnen met eene K?

Antw. De volgende zelfstandige woorden van drie Lettergreepen beginnen met eene K.

Kabinet. O.	Kabouter. M.
Kabeljæuw. M.	Kalander. V.
Kabeltouw. O.	Kampanje. V.

Kandelaer. M.	Keizerdom. O.
Kapitoel. O.	Keizerin. V.
Kapittel. O.	Kloosterwerk. O.
Karbonkel. M.	Koningdom. O.
Karabyn. V.	Krystalyn. O.
Kardinael. M.	Krokodil. V.

Vr. Welke zelfstandige woorden van drie Lettergreepen beginnen met eene L?

Antw. De volgende zelfstandige woorden van drie Lettergreepen beginnen met eene L.

Labyrinth. M. (doolhof)	Lesfenaer. M.
Lantaerne. V.	Lettergreep. V.
Lastaedje. V. (scheep- timmerwerf)	Lieverei. V.
Latium. O. (een land- Ledikant. V. schap)	Lotery. V.
Lekkerny. V.	Lucerie. O. (een landstreek)
	Lucretil. M. (een berg)

Vr. Welke zelfstandige woorden van drie Lettergreepen beginnen met eene M.

Antw. De volgende zelfstandige woorden van drie Lettergreepen beginnen met eene M.

Makelaer. M.	Magazyn. O.
Maetschappy. V.	Magistraet. M.
	Ma-

Majesteit. V.	Memory. V.
Maluwe. V. (zeker kruidt)	Mencius. M. (eene rivier)
Manganeel. O. (oor- logsburgt)	Moederslagt. V.
Medecyn. V. (logsburgt)	Mogentheit. V.
Medoogen. O.	Mompeling. V.
Meenigte. V.	Monsterring. V.
Meesterschap. V. en O.	Morgenstondt. M.
Melisse. V. (zeker kruidt)	Muskadel. V.

Vr. Welke zelfstandige woorden van drie Lettergreepen beginnen met eene N?

Antw. De volgende zelfstandige woorden van drie Lettergreepen, beginnen met eene N.

Naäping. V.	Negental. O. (voor de Zanggodinnen)
Nachtegael. M.	Nesteling. V.
Nachtgebaer. O.	Nettigheit. V.
Nachtmantel. M.	Nieswortel. M.
Nachtmerry. V.	Nieuweling. M.
Nachtwaker. M.	Nootölle. M.
Nazaetschap. O.	Nuttigheit. V.
Nederlaeg. V.	Nydigheit. V.

Vr. Welke zelfstandige woorden van drie Lettergreepen beginnen met eene O?

E 5

Antw.

Antw. De volgende zelfstandige woorden van drie Lettergreepen beginnen met eene O:

Oaxes. M. (<i>eene rivier</i>)	Onleede. V.
Oceaan. M.	Onweder. O.
Ochtenfondt. M.	Oogelyp. O.
Oeffenlag. V.	Oogenblik. O.
Ojevaer. M.	Opening. V.
Olifant. M.	Orakel. O.
Ommegang. M.	Orion. M. (<i>eengestern-</i>)
Ommeting. V.	Ouderdom. M. (<i>te</i>)
Ommezwier. M.	Overdaedt. V.
Ondergang. V.	Overgang. M.
Onderhoudt. O.	Overlast. M.
Onderscheidt. O.	Overleg. M.
Onderstandt. M.	Overloop. M.
Ondertrouw. V.	Overfchot. O.
Onderwys. O.	Overflag. M.
Ongelaet. O.	Overfpej. O.
Ongelyk. O.	Overtoom. M.
Onkunde. V.	Overvloedt. M.

Vr. Welke zelfstandige woorden van drie Lettergreepen beginnen met eene P?

Antw. De volgende zelfstandige woorden van drie Lettergreepen beginnen met eene P.

Paer-

Paerlemoer. O.	Pellikaen. M.
Pakkaedje. V.	Plantagie. V.
Papegaei. M.	Plonderaer. M.
Paradys. O.	Plumaedje. V.
Parkement. O.	Poëzy. V.
Parlement. O.	Populier. M.
Partyschap. V.	Porselein. O.
Patacon. M. (een	Pottaedje. V.
stuk gelds)	Priesterdom. O.
Pavane. V. (eendans)	Priesterschap. V. en O.
Paveljoen. O.	Profecy. V.
Pelion. M. (een berg)	Pylkoker. M.

Vr. Heeft men ook zelfstandige woorden van drie Lettergreepen, die met eene Q beginnen?

Antw. Om dat de *kw* thans voor de *qu* gebruikt wordt, heeft men geene zelfstandige woorden van drie Lettergreepen, die met eene Q beginnen.

Vr. Welke zelfstandige woorden van drie Lettergreepen beginnen met eene R?

Antw. De volgende zelfstandige woorden van drie Lettergreepen beginnen met eene R.

Ravelyn. O.	Reglement. O.
Razerny. V.	Regenbak. M.

Re-

Regenkleedt. O.	Roozelaer. M.
Regenvlaeg. V.	Roozengaert. M.
Regering. V.	Rosmolen. M.
Reismantel. M.	Rouwgewaedt. O.
Reiziger. M.	Ruikertje. O.
Rekenaer. M.	Ruiterij. V.
Rekenschap. V.	Ryffelaer. M.
Reukaltaer. M.	Ryksappel. M.
Reutelaer. M.	Ryksdaelder. M.
Ridderschap. V.	Ryksgebiedt. O.
Riviervisch. M.	Ryngraeffchap. O.
Roggebroodt. O.	Rywagen. M.
Rondemaet. V.	

Vr. Welke zelfstandige woorden, van drie Lettergreepen, beginnen met eene S?

Antw. De volgende zelfstandige woorden van drie Lettergreepen beginnen met eede S.

Sakrament. O.	Schenkaedje. V.
Sakristij. V.	Schietspoele. V.
Sanhedrin. M.	Schikgodin. V.
Saone. V. (<i>eene rivier</i>)	Schildpadde. V.
Schabelle. V.	Schoorsteenkleedt. O.
Schaduwleer. V.	Schorpioen. O.
Scharlaken. O.	Schouderbladt. O.
Schemering. V.	Schrynwerker. M.

Schrif-

Schriftuurplaets.	V.	Steenhouwer.	M.
Slaepvertrek.	O.	Stellaedje.	V.
Sleeperstuig.	O.	Straetmaker.	M.
Sleutelring.	M.	Stribbeling.	V.
Slingersteen.	M.	Stroomgodin.	V.
Spinnekop.	V.	Struisvogel.	M.
Spinrokken.	O.	Syllabe.	V. (<i>Letter- greep</i>)
Stadhouder.	M.	Synode.	O.
Staetsykoets.	V.		
Stapelrecht.	O.		

Vr. Welke zelfstandige woorden van drie Lettergreepen beginnen met eene T?

Antw. De volgende zelfstandige woorden van drie Lettergreepen beginnen met eene T.

Tafelet.	O. (<i>een fcbryf-</i>	Timmerman.	M.
Tafereel.	O. <i>tafet</i>)	Toeverlaet.	M.
Tandstoker.	M.	Toeverzicht.	V.
Teekening.	V.	Toortsdrager.	M.
Tempeldeur.	V.	Tortelduif.	V.
Teorbe.	V. (<i>een speel-</i>	Trommelflag.	M.
Testament.	O. <i>tuig</i>)	Trompetter.	M.
Tiberstroom.	M.	Twistmaker.	M.
Timarus.	M. (<i>eene rivier</i>)	Tytelblatt.	O.

Vr.

Vr. Welke zelfstandige woorden van drie Lettergreepen beginnen met eene U?

Antw. De volgende zelfstandige woorden van drie Lettergreepen beginnen met eene U.

Uchtendstondt. M. Uitlegger. M. (*een*
Uiterste. O. *vaertuig*)
Uithangbordt. O. Uitvoerder. M.]

Vr. Welke zelfstandige woorden, van drie Lettergreepen beginnen met eene V?

Antw. De volgende zelfstandige woorden van drie Lettergreepen beginnen met eene V.

Vaderflagt. M.	Voetschabel. V.
Vederbos. M.	Vondeling. M.
Verdienste. V.	Voornemen. O.
Verlangen. O.	Voorverhael. O.
Vermoeden. O.	Voorwaerde. V.
Vermogen. O.	Vorstendom. O.
Verwantschap. O.	Vredevaen. V.
Verfrêfel. O.	Vreemdeling. M.
Verzierfel. O.	Vryaedje. V.
Vingerling. M.	Vyandschap. V.
Voeraedje. V.	Vyverberg. M.

Vr.

Vr. Welke zelfstandige woorden , van drie Lettergreepen beginnen met eene W?

Antw. De volgende zelfstandige woorden van drie Lettergreepen beginnen met eene W.

Warande. V.	Wetenschap. V.
Wagenspoor. O.	Wildernis. V.
Wanschepsel. O.	Winkelbank. V.
Wantrouwen. O.	Winkelier. M.
Waterdrop. M.	Winkelknecht. M.
Waterspuit. V.	Wintertydt. M.
Waterzucht. V.	Wisfelaer. M.
Wedergaê. V.	Wittebroodt. O.
Wederfpalt. V.	Woesteny. V.
Wederstuit. M.	Wolkkolom. V.
Weinigte. V.	Wyngaertrank. V.
Welkomgroet. V.	Wynôxhoofd. O.
Wellekoom. M.	Wyzerplaet. V.
Wervelwindt. M.	

Vr. Welke letters blyven nog overig , waer mede eenige zelfstandige woorden van drie Lettergreepen beginnen?

Antw. Naerdien wy geene zelfstandige woorden van drie Lettergreepen hebben , die met eene X of Y beginnen , zoo blyft de Z alleen over : dus wy eenige zelfstandige

ge woorden van drie Lettergreepen die met een Z beginnen, laten volgen.

Zakuurwerk. O.	Zinnepop. V.
Zandkoker. M.	Zoldertrap. V.
Zanggodin. V.	Zonneschyn. M.
Zeegevecht. O.	Zuigeling. M.
Zeefteiger. M.	Zwaartekracht. V.
Zeilaedje. V.	Zwanenzang. M.
Zilverfmidt. M.	Zwymelwyn. M.
Zilverwerk. O.	

Vr. Zyn 'er niet eenige vaste regels, waer door men gemaklyk zien kan van welk geslacht sommige woorden zyn?

Antw. Men vindt by de Sprækkunstschryvers zeer vele Regels, die van den uitgang der woorden afgeleidt worden, en zeer dienstig zyn om het geslacht van sommige zelfstandige Naemwoorden te kennen (*).

Vr. Geef hier eens voorbeelden van.

Antw. Ten voorbeeld' strekken hier van de woorden, die op *ing* uitgaen, als, *aenbieding*,
be-

(*) Gemerkt deze regels by de meeste Schryvers onzer tale, en vooral by de Heeren Momen en Hoogstraten te vinden zyn, zal ik 'er slechts weinige opnoemen.

beschryving, *beproeving*, *opsporing*, (†) en anderen, welke alle van het vrouwelyke geslacht zyn.

Vr. Dient men hier niets uitzonderen?

Antw. Men dient hier aentemerken, dat het woordt *Kening* van het mannelyk geslacht is, hier in overeenkomende met zulke zelfstandige woorden, die van grondwoorden afgeleid worden, en die in het mannelyk of vrouwelyk zich naer hunne grondwoorden schikken; by voorbeeldt, *doopeling*, *vreemdeling* enz. want in 't mannelyk geslacht zegt men, in den vierden naemval, *den vondeling* als het mannelyk, *en de vondeling* als het vrouwelyk is.

Vr. Wat is 'er van de woorden, die in *nis* eindigen?

Antw. Alle werkelyke Naemwoorden, die den uitgang op *nis* maken, zyn van het vrouwelyke geslacht; by voorbeeldt, *argernis*, *behoudenis*, enz.

Vr.

(†) In de Geslachtlysten is men gewoon de woorden, die wegens den uitgang van één Geslacht zyn, niet telkens te herhalen; doch wy hebben dit niet nagevolgt, gemerkt wy, voor de jeugd schryvende, eenen grooteren voorraed van woorden noodig hadden.

F

Vr. Wat is van de woorden op *heit* aentemerken?

Antw. Alle woorden, die op *heit* uitgaen, en van toevoegelyke Naemwoorden af komen, zyn van het vrouwelyk geslacht; by voorbeeldt, *achtbaerheit* van *achtbaer*, *barmhartigheit* van *barmhartig*, *beiligheit* van *heilig*, enz.

Vr. Wat hebt gy nog aentemerken?

Antw. Ook zyn alle woorden, die in *sel* eindigen, van het onzydige geslacht; by voorbeeldt, *behangsel*, *bediedsel*, en meer anderen.

Vr. Wat neemt men van de Werkwoorden, die men tot zelfstandige woorden maekt, in acht?

Antw. Wanneer de Werkwoorden tot zelfstandige woorden gemaekt worden, zyn zy mannelyk of vrouwelyk, naer zy van mannen of vrouwen gebruikt worden.

VIERDE HOOFDSTUK.

Van de Zelfstandige woorden van vier Lettergrepen.

Vr. **W**elke zelfstandige Naemwoorden van

van vier Lettergrepen beginnen met de A, B, C, en D. (*)

Antw. Met de vier eerste letteren van het A B C, beginnen de volgende zelfstandige Naemwoorden van vier Lettergrepen.

Achteloosheit. V.	Albeheerscher. M.
Achterklapper. M.	Aloëplant. V.
Achtersteven. M.	Amalekyt. M.
Admiraelschap. O.	Ambasfade. V.
Aelmoesfenier. M.	Antwoordgeving. V.
Aenstootgeving. V.	Apostelschap. O.
Afhangklykheit. V.	Azynmaker. M.
Akademy. V.	

Met de B beginnen de volgende zelfstandige woorden van vier Lettergrepen.

Baälsegor. M.	Bekommering. V.
Bannisfement. O.	Berkemeiër. O.
Barmhertigheit. O.	Beteugeling. V.
Bafiliskus. M.	Bevalligheit. V.
Beërffenis. V.	Bevelhebber. M.
Beestachtigheit. V.	Bezemmaker. M.
Behoudenis. V.	Binnekamer. V.

F

Bly-

(*) Om de gedurige herhaling der vragen te vermyden, hebben wy verscheidene letters te samen genomen.

Blymoedigheid. V. Burgermeesterschap. O.
 Bondgenootschap. O. Bylevelsdoek. O.
 Bouwgereedschap. O. Byzonderheit. V.
 Brouwersketel. M.

Met de C beginnen de volgende zelfstandige woorden van vier Lettergrepen.

Chylbereiding. V. Cyfermeester. M.
 Chylvertering. V.

Met de D beginnen de volgende zelfstandige woorden van vier Lettergrepen.

Dagdievery. V. Drankbereiding. V.
 Degengevest. O. Drievuldigheid. V.
 Demoedigheid. V. Dromedaris. M.
 Dischplechtigheit. V. Dwarsdryvery. V.
 Doopplechtigheit. V. Dykdoorbreking. V.
 Doorluchtigheid. V.

Vr. Welke zelfstandige woorden van vier Lettergrepen beginnen met eene E, F, G, en H.

Antw. De volgende zelfstandige woorden van vier Lettergrepen beginnen met E, F, G en H.

Echte

Echtverfierfel. O.	Eskuriael. O.
Eerwaardigheid. V.	Ettermaking. V.
Emmausganger. M.	Evangely. O.
Enkelvoudig. O.	Evangelist. M.
Ernsthaftigheid. V.	Ezeldryver. M.
Ervarenis. V.	

Met de F beginnen de volgende zelfstandige woorden van vier Lettergrepen.

Fakkeldrager. M.	Flesfeblazer. M.
Fakkelmaker. M.	Fluitemaker. M.
Familystuk. O.	Fluitespeler. M.
Feestfieraedje. O.	Fonteinwater. O.
Flaeuwhertigheid. V.	Frontenjakwyn. M.
Flambouwdrager. M.	Fruitverkooper. M.

Met de G beginnen de volgende zelfstandige woorden van vier Lettergrepen.

Garnaelvischer. M.	Geheugenis. V.
Gebiedenis. V.	Gelegenheit. V.
Geboortestad. V.	Gemeenebest. O.
Gebroederschap. O.	Genegenheit. V.
Gedachtenis. V.	Gerechtigheit. V.
Gedenkenis. V.	Gestadigheid. V.
Geduurzaamheit. V.	Gestaltenis. V.
Geheimenis. V.	Gesteltenis. V.
Gehemelte. O.	Getrouwigheid. V.

F 3

Ge.

Getuigenis. O.	Gramftorigheid. V.
Glimpachtigheid. V.	Grootmoedigheid. V.
Glipperigheid. V.	Groofsprekery. V.
Godzaligheid. V.	Gruwelykheit. V.
Goeddadigheid. V.	

Met de H beginnen de volgende zelfftandige woorden van vier Lettergrepen.

Hagedoren. V.	Herftenbekken. O.
Hakemaker. M.	Hiftoryblatt. O.
Halftermaker. M.	Hoedanigheid. V.
Halftarrigheid. V.	Hoedemaker. M.
Handschoenverwer. M.	Honderduizend. O.
Handvestkenner. M.	Huichelary. V.
Hardnekkigheid. V.	Huwelyksgoedt. O.
Hazewindhondt. M.	Hylikmaker. O.
Heerszuchtigheid. V.	

Vr. Welke zelfftandige woorden van vier Lettergrepen beginnen met I, J, K, L, M, N, en O.

Antw. De volgende zelfftandige woorden van vier Lettergrepen beginnen met I, J, K, L, M, N, en O.

Inentery. V.	Inquifitie. V.
--------------	----------------

Met

Met den medeklinker J beginnen de volgende zelfstandige woorden van vier Lettergrepen.

Jaergetyde. O.	January. M.
Jaerrekening. V.	Jeneverboom. M.
Jagermeester. M.	Jodegenoot. M.

Met de K beginnen de volgende zelfstandige woorden van vier Lettergrepen.

Kabeljaeuwstaert. M.	Keurslyfmaker. M.
Kaerfemaker. M.	Kinnebakslag. M.
Kajuitwachter. M.	Knoopemaker. M.
Kaiaanderzaet. O.	Kloekmoedigheid. V.
Kameleon. O.	Kegelgieter. M.
Kampvechtery. V.	Komkommerzaedt. O.
Kancelary. V.	Kraenvogeltje. O.
Karbonkelsteen. M.	Kronykschryver. M.
Kardinaelschap. O.	Kroonemaker. M.
Kartouwslager. M.	Kruidlezery. V.
Kattoendrukker. M.	Krygsbehoefte. V.
Keldermeester. M.	Kwaedaertigheid. V.
Keukenmeester. M.	Kwakzalvery. V.

Met de L beginnen de volgende zelfstandige woorden van vier Lettergrepen.

Laerzemaker. M.	Letterzifter. M.
Lagelegger. M.	Liedeboekje. O.
Lammerenberg. M.	Ligthoofdigheit. V.
Langmoedigheid. V.	Ligtvaerdigheid. V.
Lavendelbloem. V.	Lindebloeifel. O.
Leenverheffing. V.	Linnewever. M.
Lenteroosje. O.	Loodgieterij. V.
Lettergieter. M.	Loonbederver. M.
Letterzetter. M.	Lyndrajery. V.

Met de M beginnen de volgende zelfstandige woorden van vier Lettergrepen.

Magteloosheit. V.	Mesfemaker. M.
Mahumedaen. M.	Middelaerschap. O.
Mandemaker. M.	Milddadigheid. V.
Manierlykheit. V.	Minnemoeder. V.
Manteldrager. M.	Moejelykheit. V.
Mariolein. V.	Molenmeester. M.
Mattemaker. M.	Mostertmolen. M.
Medebroeder. M.	Mutsmaekster. V.
Meineedigheid. V.	Myterdrager. M.

Met de N beginnen de volgende zelfstandige woorden van vier Lettergrepen.

Nachtegaelszang. M.	Nakomeling. M.
Naeldekoker. M.	Nalatigheid. V.
Naeuwkeurigheid. V.	Natuurkunde. V.

Ne-

Nederlander. M.	Nonneklooster. O.
Nederwerping. V.	Nooddruftigheid. V.
Negenduizendt. (*)O.	Noodwendigheid. V.
Neringloosheit. V.	

Met de O beginnen de volgende zelfstandige woorden van vier Lettergrepen.

Offerande en Offerhande. V.	Ongezondheit. V.
Omftandigheid. V.	Ontfteltenis. V.
Omwenteling. V.	Ontvankenis. V.
Ondervinding. V.	Ontuchtigheid. V.
Onderwyzer. M.	Oorlogskunde. V.
Onderzoeker. M.	Ootmoedigheid. V.
Oneffenheit. V.	Oproermaker. M.
Ongemaektheit. V.	Oudheitkunde. V.
Ongemeenheit. V.	Overfpeelster. V.
Ongenoegte. V.	Overyling. V.

Vr. Welke zelfstandige woorden, van vier Lettergrepen, beginnen met de overige letteren van het A, B, C.

Antw. Met de P beginnen de volgende zelf-

(*) Alle getallen, bepaeldelyk genomen, zyn van het onzydige geflacht.

zelfstandige woorden van vier Lettergrepen.

Pakkedragcr. M.	Personaedje. V.
Pallisfadc. V.	Petercelic. V.
Pammelikker. M.	Plateelbakker. M.
Papegaeiflaert. M.	Plonderaedje. V.
Paruikmaker. M.	Pluimstrykery. V.
Paternoster. O.	Privilegie. O.
Pekelharing. M.	Pypmakery. V.
Pelgrimaedje. V.	Pyramide. V.
Penningkunde. V.	

Dewyl de woorden, die men voorheen met *qu* spelde, zich beter met *kw* laten spellen, zyn 'er geen zelfstandige woorden van vier Lettergrepen, die met eene Q beginnen.

Met de R beginnen de volgende zelfstandige woorden van vier Lettergrepen.

Rampzaligheid. V.	Roskammery. V.
Rechtvaerdigheid. V.	Ruiterylvolk. O.
Redelykheit. V.	Rygsnoermaker. M.
Reukeloosheit. V.	Rymloozemaet. V.
Roggebrooddeeg. O.	

Met de S beginnen de volgende zelfstandige woorden van vier Lettergrepen.

Sa-

Salamander. M.	Snoeigereedschap. O.
Schaephoedery. V.	Snuiftabakdoos. V.
Scheepstimmerman. M.	Speldemaker. M.
Schemeravondt. M.	Spieringvisscher. M.
Schenkraseltje. O.	Spinnewieltje. O.
Schoolmeesterschap. O.	Spitsvinnigheid. V.
Schoorsteenveger. M.	Stadhouderschap. O.
Schriftgeleerde. M.	Stadsburgerrecht. O.
Schroomachtigheid. V.	Standvastigheid. V.
Schuitevoerer. M.	Starrekyker. M.
Schynheiligheit. V.	Stoutmoedigheid. V.
Sleuteldrager. M.	Stratemaker. M.
Smakeloosheit. V.	Styfhoofdigheit. V.

Met de T beginnen de volgende zelfstandige woorden van vier Lettergrepen.

Tabernakel. M.	Tigchelbakker. M.
Taeloëffening. V.	Timmeraetje. V.
Tabaksplanter. M.	Toortfedrager. M.
Tandestoker. M.	Trommeldrager. M.
Teerlingspeler. M.	Twistgierigheid. V.
Teerverkooper. M.	Tydverdrijving. V.
Tegenvoeter. M.	

Met de U beginnen de volgende zelfstandige woorden van vier Lettergrepen.

Uit.

Uitwafeming. V. Univerfiteit. V.
 Uitwendigheid. V. Uurwerkmaker. M.

Met de V beginnen de volgende zelfftandige woorden van vier Lettergrepen.

Vaderliefde. V.	Verwondering. V.
Vadermoorder. M.	Verzadiging. V.
Vaftenavond. M.	Vifchverkooper. M.
Verdoemenis. V.	Vleefchhouwery. V.
Verdraegfaemheit. V.	Vloekverwantschap. O
Vergiffenis. V.	Vogelvanger. M.
Verbemelte. O.	Vriendelykheit. V.
Verradery. V.	Vrymoedigheid. V.

Met de W beginnen de volgende zelfftandige woorden van vier Lettergrepen.

Waerzeggerij. V.	Werkheiligkeit. V.
Wagemaker. M.	Wetgeleerde. M.en V.
Wankelbaerheit. V.	Wraekgierigkeit. V.
Wapendrager. M.	Wraekoeffening. V.
Watermolen. M.	Wyngaerdenier. M.
Welgezindheit. V.	Wynkelderdeur. V.
Welmeenheit. V.	

Antw. Met de X beginnen gene zelfftandige woorden van vier Lettergrepen.

Met

Met de Y beginnen de volgende zelfstandige woorden van vier Lettergrepen.

Ykmeesterschap. O. Yslandvaerder. M.
Ylhoofdigheit. V. Yvoorwerker. M.
Ysfelykheit. V.

Met de Z beginnen de volgende zelfstandige woorden van vier Lettergrepen.

Zachtzinnigheit. V.	Zomerhuisje. O.
Zadelmaker. M.	Zonnewyzer. M.
Zaligmaker. M.	Zorgvuldigheit. V.
Zandachtigheit. V.	Zoutverkooper. M.
Zandkokertje. O.	Zuidewindje. O.
Zedemeester. M.	Zwartachtigheit. V.
Zeisenslyper. M.	Zwartgalligheit. V.
Zenuwziekte. V.	Zwynehoeder. M.
Zoldervenster. O.	Zydewever. M.
Zomerdroogte. V.	

VYFDE HOOFDSTUK.

Van de Zelfstandige Naemwoorden van vyf Lettergreepen.

Vr. **H**eeft men geene zelfstandige Naemwoorden van vyf Lettergreepen?

Antw. Men heeft weinig of geene zelfstandige Naemwoorden van vyf Lettergreepen, vooral wanneer men zulke woorden, die door de regels tot één geslacht behooren, niet telkens herhaelt. (*)

Vr. Geeft my eenige voorbeelden, volgens de orde der letteren, zonder op die regelen te letten, op

Antw. De volgende zelfstandige Naemwoorden zyn van vyf Lettergreepen en beginnen met de A.

Aerd-

(*) Naerdien wy, voor de jeugdt schryvende, het getal der zelfstandige woorden moeten vermeenigvuldigen, kunnen wy, hoewel men zulks anders in alle Geslachtlysten waerneemt, hier op geen acht geven: gelyk wy ook boven reeds gezegt hebben.

Aerdbeziboomplant. V. Algenoegfaemheit. V.
 Aeneenschakeling. V. Almanakdrukker. M.
 Aenstootelykheit. V. Appelboomenhout. O.

Met de B beginnen de volgende zelfstan-
 dige woorden van vyf Lettergrepen.

Baälfegorsdienst. M. Boekdrukkerswin-
 Bedriegelykheit. V. kel. M.
 Betamelykheit. V. Bootsgezelletje. O.
 Beurtverwifeling. V. Buitensporigheit. V.
 Bewinthebberschap. O. Burgermeesterschap. O.
 Binnelandsvaerder. M. Buspoedermaker. M.
 Bodemarybrief. M. Bygeloovigheit. V.

Met de C heeft men geene zelfstandige
 woorden van vyf Lettergrepen.

Met de D beginnen de volgende zelfstan-
 dige woorden van vyf Lettergrepen.

Diamantflyper. M. Drankverkoopery. V.
 Dierewarande. V. Drekgodenoffer. O.
 Disteleerketel. M. Dykaenbesteding. V.

Met de E beginnen de volgende zelfstan-
 dige woorden van vyf Lettergrepen.

Echtverbinrenis. V. Elzeboomenhout. O.
 Edelmoedigheit. V. Evenredigheit. V.
 Etkenboomenhout. O. Met

Met de F beginnen de volgende zelfstā-
dige woorden van vyf Lettergrepen.

Fakkeldragery. V. Figuurteekenaer. M.
Falyvouwery. V. Fundamentlegging. V.

Met de G beginnen de volgende zelfstā-
dige woorden van vyf Lettergrepen.

Geneuchelykheit. V. Gewetensdwinger. M.
Gerichtsoeffening. V. Godverlochening. V.
Geryffelykheit. V. Goedertierenheit. V.

Met de H beginnen de volgende zelfstā-
dige woorden van vyf Lettergrepen.

Haverkoopery. V. Hennepverkooper. M.
Hemelsgezindheit. V. Horoskoopmaker. M.

Met de I beginnen de volgende zelfstā-
dige woorden van vyf Lettergrepen.

Ismaëliter. M. Israëliter. M.

Met de medeklinker J beginnen de vol-
gende zelfstāndige woorden van vyf Letter-
grepen.

Ja-

Jagermeesterschap. O. Jerufalemmen. M.
Jammerhartigheid. V. Jubelfeestviering. V.
Janfenistery. V. Jubelfeestoffer. O.

Met de K beginnen de volgende zelfstan-
dige woorden van vyf Lettergrepen.

Kaerfemakery. V. Kinderpoppegoedt. O.
Kammekramery. V. Koophandeldryver. M.
Kantewerkstertje. O. Koordedanferes. V.
Kapélzangmeester. M. Koufewevery. V.
Karbonkelsteentje. O. Kurasfousvaerder. M.
Katoendrukkery. V. Krygstoebereidfel. O.
Kinderachtigheid. V.

Met de L beginnen de volgende zelfstan-
dige woorden van vyf Lettergrepen.

Lakenverwery. V. Ligtgeloovigheid. V.
Lakmakerswinkel. M. Lindeboomenhout. O.
Lantaernontsteker. M. Linnewevery. V.
Lederbereider. M. Loodwitmakery. V.
Ledertouwery. V. Lyfsemakery. V.

Met de M beginnen de volgende zelfstan-
dige woorden van vyf Lettergrepen.

Mahumedaner. M. Mazelziekte. V.
G Me-

Mededeelzaamheit. V. Medicynmeester. M.
Medegenootſchap. O. Meeſterachtigheit. V.

Met de N beginnen de volgende zelfſtan-
dige woorden van vyf Lettergrepen.

Nachtegaelgezang. O. Noodzakelykheit. V.
Nakomelingſchap. O. Notenboomenhout. O.
Nevelachtigheit. V.

Met de O beginnen de volgende zelfſtan-
dige woorden van vyf Lettergrepen.

Onſtandvaſtigheit. V. Opperſtalmeeſter. M.
Ontwyfelbaerheit. V. Oppervoogdyſſchap. O.
Oorſprongkelykheit. V. Oproerverwekker. M.
Opperhoofdigheid. V. Oudheidkenniſſe. V.

Met de P beginnen de volgende zelfſtan-
dige woorden van vyf Lettergrepen.

Parkementmaker. M. Peperbolletje. O.
Pasteibakkery. V. Poppekramery. V.
Pennekokertje. O. Pottebakkery. V.

Men vindt geene zelfſtandige woorden van
vyf Lettergrepen, die met eene Q begin-
nen.

Met

Uitgehongertheit. V. Uirgelezenheit. V.
Uitgelatenheit. V. Univerfiteit. V.

Met de V beginnen de volgende zelfftan-
dige woorden van vyf Lettergrepen.

Vergangkelykheit. V. Vloertapytmaker. M.
Vermeenigvuldiging. V. Vogelvangery. V.
Verontfchuldiging. V. Vyandelykheit. V.
Verontwaerdiging. V.

Met de W beginnen de volgende zelfftan-
dige woorden van vyf Lettergrepen.

Wankelmoedigheid. V. Weerldsgezindheit. V.
Wederpartyder. M. Wispelturigheit. V.
Wederfpanningheit. V. Wyduitgestrektheit. V.

Men heeft geene zelfftandige woorden van
vyf Lettergrepen, die met een X begin-
nen.

Met de Y beginnen de volgende zelfftan-
dige woorden van vyf Lettergrepen.

Yzermynwerker. M. Yzerfmedery. V.

Met

Met de Z beginnen de volgende zelfstandige woorden van vyf Lettergrepen.

Zadelmakery. V. Zonnestraelbreking. V.
 Zandschippersgilde. Q. Zwakgeloovigheid. V.
 Zegelbewaarder. M. Zwavelachtigheid. O.
 Zilverfmedery. V.

VYFDE HOOFDSTUK.

Vr. **W**at moet men tot het vorige nog byvoegen?

Antw. Gemerkt men, zoo in de H. Schriftuur als elders, vele eigene namen, die moeilijk zyn om wel te spellen en uittespreken gevonden worden, zoo is de kennis dier spelling' ten uiterste noodig. (*)

Vr. Geef eens eenigen derzelve volgens de orde der letteren op.

Antw. Met de A beginnen de volgende namen.

Abed-

(*) Hier zoude ik myne Spraekkunst hebben kunnen eindigen, dan, naerdien ik voor de jeugdt schryf, vlei ik my dat eene korte lyst van eigene namen, die in de H. Schrift, en elders gebruikt worden, zeer dienstig zyn zal.

Abedmelech.

Abel.

Abiël.

Abiëzer.

Abfalon.

Achab.

Achibam.

Achimelech.

Achitofel.

Adaja.

Adonibezek.

Agamemnon.

Agathocles.

Aholibama.

Abigaël.

Abimelech.

Abinadab.

Abraham.

Alcibiades.

Alexander.

Amazia.

Archidamidas.

Archimedes.

Aristarchus.

Aristides.

Aristoteles.

Aurelianus.

Aurelius.

Met de B beginnen.

Baëza.

Bajazet.

Barbulus.

Barzelai.

Bazilius.

Belfazar.

Benhadab.

Benjamin.

Bernardus.

Berſeba.

Bethuel.

Bildad.

Bileam.

Boöz of Boös.

Brutus.

Met de C beginnen.

Cx.

Cajafas.	Cham.
Calisthenes.	Chrisostomus.
Cefas.	Christiaen.
Cicero.	Cyprianus.
Cleopatra.	Cyrillus.
Clesifontes.	

Met de D beginnen.

Dacebalus.	Dianira.
Dammes.	Diocletiaen.
Daniël.	Diogenes.
Darius.	Dionisius.
Dathan.	Dirk.
David.	Domitianus.
Debora.	Donatus.
Delila.	Doreas.
Demetrius.	Dorothea.
Democritus.	Dromichetes.
Demosthenes.	Drusus.
Diana.	

Met de E beginnen.

Ebal.	Eliëzer.
Ebedmelech.	Eliud.
Ebzán.	Elizabeth.
	Efrain.

Efraim.	Emerentia.
Egbert.	Emmanuel.
Eleazar.	Epafras.
Eliakim.	Epafroditus.
Epaminondas.	Eubulus.
Epifanes.	Euripides.
Epimenides.	Euzebius.
Erasmus.	Everardus.
Eripia.	Ezajas.
Ernestus.	Ezau.
Esdras.	Ezechiël.
Esrom.	Ezekias.

Met de F, beginnen.

Fabiana.	Flavianus.
Fabricius.	Flora.
Faustina.	Floris.
Faustus.	Forestius.
Favoninus.	Fortunatus.
Ferdinandus.	Franciscus.
Feranius.	Francyntje.
Filippus.	Frederik.
Ferminus.	Fulvia.

Met de G beginnen.

Galba.	Gehazi.
--------	---------

Ga-

Gabriël.
Gadalia.
Galindus.

Gerizim.
Gerrit.
Gideon.

Gillis.
Goliath.
Govert.

Gregorius.
Gustavus.
Gysbertus.

Met de H. beginnen.

Habakuk.
Hachila.
Haggai.
Hammat.
Hannibal.
Hector.
Helma.
Hendrik.
Herkules.
Hester.

Hilarius.
Hillebrand.
Hillegond.
Hiram.
Holofernus.
Horatius.
Hubertus.
Hugo.
Hypermnestra.

Met de I beginnen.

Icarus.
Ificrates.
Isbozet.

Ismael.
Isfashar.

Met den medeklinker J beginnen.

Jaänza.	Jaëlem.
Jabbok.	Jafet.
Jaël.	Jasper.
Jazon.	Jonatan.
Jefra.	Joost.
Jeremia.	Joris.
Jesus.	Jozefus.
Joachim.	Jozias.
Job.	Judith.
Johanna.	Justina.
Johannes.	Justinus.

Met de **K** beginnen.

Kain.	Kedorlaomer.
Karel.	Ketura.
Karolus.	Klement.
Kasparus.	Kornelia.
Kasfandra.	Kornelis.
Katharina.	

Met de **L** beginnen.

Laban.	Leonardus.
Lambertus.	Loth.
Laurens.	Lucretia.
Lazarus.	Ludovicus.
Lea.	Lydia.
Lemuël.	Lyfanias.

Met

Met de M beginnen.

Machdalena.
Machteltje.
Manasse.
Margareta.
Maria.
Martinus.
Mattheus.

Mefibozeth.
Melchizedech.
Mercurius.
Methusalem.
Michaël.
Miltiades.
Mitridates.

Met de N beginnen.

Naäman.
Naboth.
Nathan.
Naum.
Nebucadnezar.

Nebuchodonozor.
Nehemia.
Nicodemus.
Nicolaus.

Met de O beginnen.

Obadja.
Oktavianus.
Olimpias.
Onysias.

Orfeus.
Ornestus.
Ovidius.

Met de P beginnen.

Paulus.

Pinehas.

Poti-

Potifar.
Polymachus.

Priscilla.
Pythagoras.

Met de R beginnen.

Rabfak.
Rachel.
Rehabeam.

Remus.
Romulus.

Met de S beginnen.

Sadrach.
Salathiël.
Salome.
Seth.
Simfon.

Socrates.
Sirach.
Sifera.
Sofipater.

Met de T beginnen.

Tabitha.
Teunis.
Thamar.
Themistocles.

Theofilaktus.
Thucidides.
Timotheus.
Titus.

Met de U beginnen.

Uchal.

Ufarfin.

Ufas.

Ufas.
Ulisfis.

Urbanus.
Usziël.

Met de V beginnen.

Valentyn:
Valerianus.
Valerius.

Venus.
Verona.
Vespasianus.

Met de W beginnen.

Willem.
Willemina.

Wouter.
Wynandus.

Met de X beginnen.

Xantus.
Xantippe.
Xemiades.

Xenocrates.
Xenofon.
Xerxes.

Met de Y beginnen.

Yficrates.
Ysbrant.

Yfidorus.

Met de Z beginnen.

Zacharia.

Zacheus.

Za-

Zadok.

Zair.

Zalmon.

Zebulon.

Zedekia.

Zefanja.

Zelafead.

Zeres.

Zippora.

Zuriël.

*Bereikt myn zorg haer' wensch; zoo wordt de
jeugd ervaren*

*In hare moederspraek, zelfs in haer teed're
jaren:*

*Zoo stygt, door vlyt, haer heil tot een' verhe-
ven trap.*

*De Taelkunst legt den grondt tot hooger we-
tenscbap.*

D R U K F E I L E N.

E E R S T E S T U K J E.

Voorrede * pag. 3 regel 6 *staet als lees dan*
Pagina 25 regel 14 *staet oorspronkelyk lees oorspronkelyk*

— 27	8	dat lees dat men
— 28	14	ook de Y lees de Y
— 36	22	zy lees wy
— 39	15	oorspronkelyken lees oorspronkelyken

T W E E D E S T U K J E.

Pagina 6 regel 18 *staet bewerkwoordende lees be-
werkwoordende*

— 7	4	— eenen perfoon lees een per- foon
— 14	26	— de bewerkwoordende lees den bewerkwordenden
— 15	23	— dezen lees deze
— 18	11	— den onbepaalden lees de onbepaalde
— 25	4	— die lees dien
— 70	6	— het word lees het wordt
— 78	7	— zy hadden of zoude lees zy hadden of zouden
— 80	5	— het werdt lees het werd

D E R D E S T U K J E.

Pagina 22 regel 25 en 26 *staet overkomst lees over-
eenkomst*

— 45	21	— veronderstelt lees veron- derstellen
------	----	---

Pa-

<i>Pagina</i>	46	<i>regel</i>	1	<i>staet</i>	leert	lees	lust
—	49	—	12	—	uitgelopen	lees	uitgeloo- pen
—	53	—	8	—	de reden	lees	der reden
—	59	—	16	—	jae	lees	ja
—	66	—	6	—	mensen	lees	menschēn

V I E R D E S T U K J E.

<i>Pagina</i>	4	<i>regel</i>	7 en 8	<i>staet</i>	nemen	lees	neme
—	23	—	26	—	meestentyd	lees	meesten- tyds
—	32	—	9	—	wout	lees	woudt
—	44	—	4	—	Griffioen	lees	Griffioen
—	49	—	19	—	mooglyk	lees	moolyk
—	66	—	8	—	Bakkeren	lees	Bakkerin.

*De overigen, die ingeslopen mogten zyn, ge-
lieve de Lezer zelf te verbeteren.*

